

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Άντα Κατσίκη-Γκίβαλου Γιάννης Παπαδάτος Βίκυ Πάτσιου
Δημήτρης Πολίτης Θεοδόσης Πυλαρινός

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων
Στο βκολειό του κόβρου

Γ' & Δ' Δημοτικού

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων
Γ' & Δ' Δημοτικού

Στο σχολειό του κόσμου

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

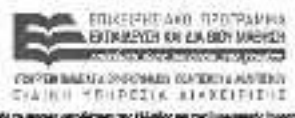
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Αντα Κατσίκη-Γκίβαλου , Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών Γιάννης Σ. Παπαδάτος , Σχολικός Σύμβουλος Βίκυ Πάτσιου , Αναπλ. Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών Δημήτρης Πολίτης , Εκπαιδευτικός Θεοδόσης Πυλαρινός , Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Μένη Κανατσούλη , Αναπλ. Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών Ελένη Σάββα , Σχολικός Σύμβουλος Μαρία Κουρκουμέλη , Εκπαιδευτικός
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Διατσέντα Παρίση , Σκισσογράφος - Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Θεοδόσης Πυλαρινός , Βασιλική Παπανδρέου , Φιλολόγοι
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Πέτρος Μπερερής , Χρίστος Παπαρίζος , Σύμβουλοι του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Νικολέττα Γκλιάου , Μόνιμη Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Θεόδωρος Πάντος , Εικαστικός Καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ. Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο» Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου Γεώργιος Τύπας Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου Γεώργιος Οικονόμου Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.
-----------------	---

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Άντα Κατοίκη-Γκίβαλου Γιάννης Παπαδάτος Βίκυ Πάτσιου
Δημήτρης Πολίτης Θεοδόσης Πυλαρινός

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ' & Δ' Δημοτικού *Στο σκολειό του κόσμου*

Στο σκολειό του κόσμου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Πέσαν τ' άνθη στην ποδιά σου, άστρα γέμισε ο γιαλός»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Μάνος Κοντολέων, «Το πορτοκάλι και μια ηλιαχτίδα»	10
Λέο Μπουσκάλια, «Η πτώση του φύλλου που το έλεγαν Φρέντυ»	12
Ντάιαν Σέλντον, «Το τραγούδι της φάλαινας»	15
Ζωή Βαλάση, «Όπου η Τρελούτσικη γίνεται ένας ήλιος αρμυρός, ήλιος θαλασσινός»	19
Μαριανίνα Κριεζή – Ρεγγίνα Καπετανάκη, «Έκτακτα μέτρα στη Λιλιπούπολη για το νέφος»	23
Νίκος Γκάτσος, «Ο εφιάλτης της Περσεφόνης»	26
Χρήστος Μπουλώτης, «Η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν»	28

«Και πάμε. Εμάς προσμένει το σπιτάκι»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Γιάννης Ρίτσος, «Πρωινό άστρο»	34
Ρούντο Μόριτς, «Πώς βάφτηκαν κόκκινα τ' αστεράκια»	36
Θέτη Χορτιάτη, «Λούνα παρκ, παππούλη μου!»	39
Μερσέ Κόμπανυ, «Η ιστορία του Ερνέστου»	41

«Κόκκινη κλωστή δεμένη...»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Αίσωπος, «Λιοντάρι και αγριόχοιρος»	46
Τάσος Αποστολίδης, «Το λιοντάρι και το αγριογούρουνο»	48
Λαϊκό παραμύθι, «Ο ποντικός κι η θυγατέρα του»	50
Χάρης Σακελλαρίου, «Ο θεός Διόνυσος»	53
Νανά Νικολάου, «Γλωσσοδέτης»	57
«Παροιμίες»	58
«Παροιμιόμυθοι»	58
«Αινίγματα»	59
«Λογοπαίχνιδο»	60
Παραμύθι από την Καλαβρία, «Ο μόχθος της μύγας»	61
Πιπίνα Τσιμικάλη, «Ο Πρασινοσκούφης»	63
Νανούρισμα, «Ύπνε μου, έπαρέ μου το»	66

«Ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα πρώτα Δόξα Σου»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Νικηφόρος Βρεττάκος, «Η Ειρήνη, ο Ιησούς και το πουλί»	68
Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ, «Είσαι ο ουρανός ο απέραντος»	70
Έλσα Χίου, «Ο Νορντίν στην εκκλησιά»	72
Ντίνα Χατζηνικολάου, «Η δική μου προσευχή»	76
Κάλαντα, «Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Κεφαλονιάς»	77
Βούλα Μάστορη, «Τότε που πήγαμε βόλτα τον Επιτάφιο»	79
Κώστας Βάρναλης, «Η μάνα του Χριστού»	82

«Όμορφή μου, καλή, γλυκιά πατρίδα»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Καλλιόπη Σφαέλλου, «Το ξύλινο άλογο»	84
Νώντας Έλατος, «Ένας περίπατος στην πόλη»	89
Ρήγας Βελεστινλής, «Θούριος»	92
Δημοτικό τραγούδι, «Το μικρό κλεφτόπουλο»	94
Διονύσιος Σολωμός, «Ελεύθεροι πολιορκημένοι»	95
Κώστας Καρυωτάκης, «Ο Διάκος»	97
Άλκη Ζέη, «Οι Γερμανοί και οι πρόκες»	99
Λιλίκα Νάκου, «Ο Τζοβάνι»	104
Μάρω Δούκα, «Εδώ Πολυτεχνείο...»	110
Δημήτρης Ραβάνης-Ρεντής, «Χαρμόσυνο γεγονός»	113
Μαρία Πυλιώτου, «Χαρούμενοι χαρταετοί»	115
Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «Αιγιαλούσα»	119

«Υγείά μου, πλούτη μου»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Ευγένιος Τριβιζάς, «Η Δόνα Τερηδόνα»	122
Σοφία Ζαραμπούκα, «Ο ωραίος Δαρείος»	127
Τζιάνι Ροντάρι, «Ο μαύρος ήλιος»	130
Μάρω Λοϊζου, «Η Κατερίνα και ο Αόρατος στο σκοτάδι»	132
Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, «Η αιμοδοσία»	135
Γρηγόριος Ξενόπουλος, «Ο πονόδοντος του Γκρινιάρη»	138
Παντελής Καλιότσος, «Ένας αλλιώτικος ποδοσφαιρικός αγώνας»	143
Αγγελική Βαρελλά, «Σπύρος Λούης»	147

«Να φτιάξω έναν κόσμο που τίποτα δε θα του λείπει»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

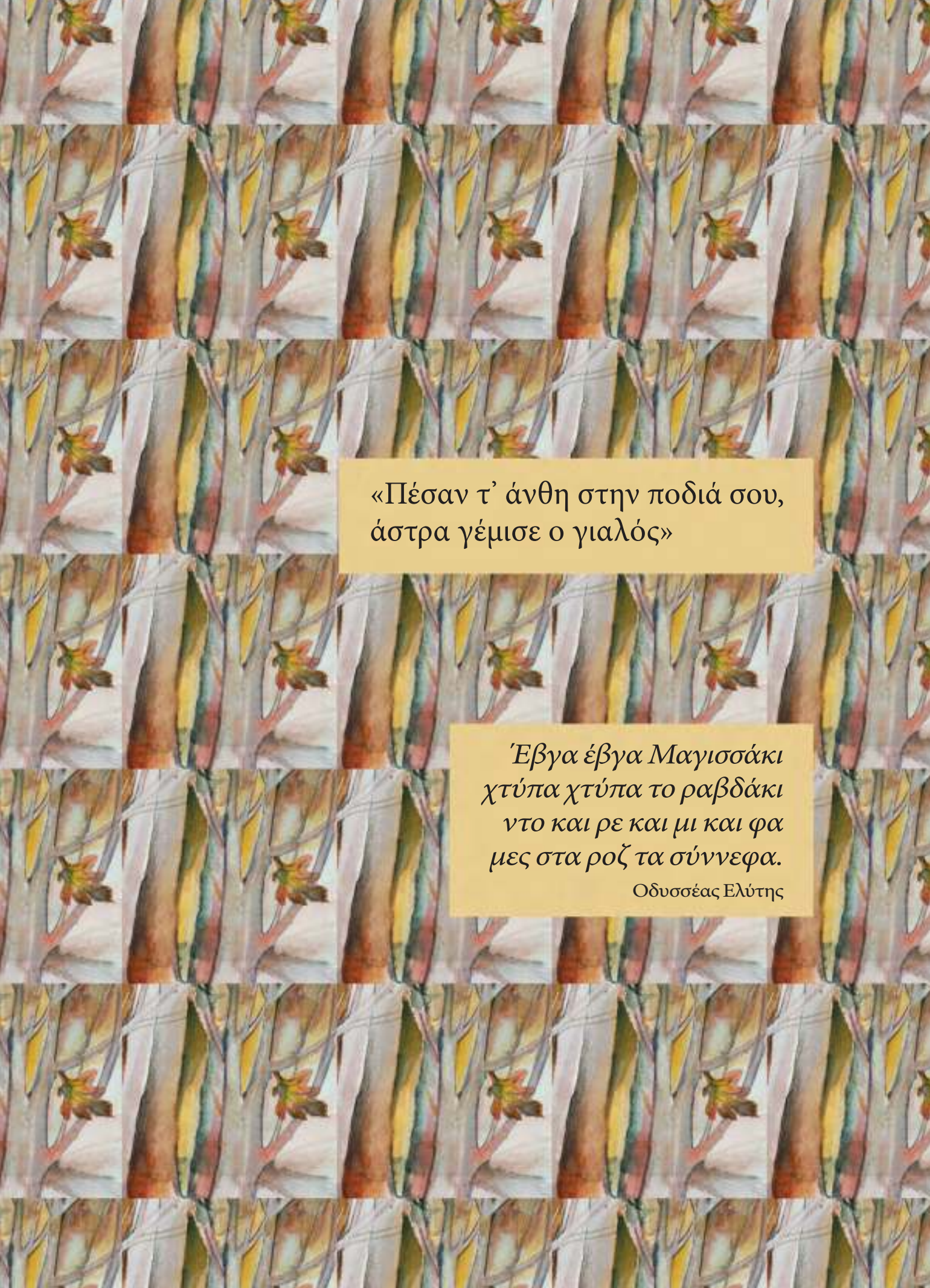
Οδυσσέας Ελύτης, «Ο γλάρος»	152
Λίτσα Ψαραύτη, «Το περιβόλι του Σαμίχ»	154
Γιώργος-Μενέλαος Μαρίνος, «Το τραγούδι του κλόουν»	158
Φωτεινή Φραγκούλη, «Παππούς και εγγονή»	160
Ναζίμ Χικμέτ, «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά»	164

«Με προορισμό την επόμενη χιλιετία...»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Ρόαλντ Νταλ, «Η τρεχάλα»	166
Ιούλιος Βερν, «Περίπατος στο βυθό της θάλασσας»	169
Ντιντιέ Λεβύ, «Άντζελμαν»	173
Κίρα Σίνου, «Συνάντηση στο διάστημα»	178

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	181
-------------------------------------	-----

«Πέσαν τ' άνθη στην ποδιά σου,
άστρα γέμισε ο γιαλός»

*Έβγα έβγα Μαγισσάκι
χτύπα χτύπα το ραβδάκι
ντο και ρε και μι και φα
μες στα ροζ τα σύννεφα.*

Οδυσσεάς Ελύτης

Το πορτοκάλι και μια ηλιαχτίδα

Ήταν, κάποτε, μια μικρή ηλιαχτίδα. Μικρή, μα πολυταξιδεμένη. Και πού δεν είχε πάει!

Είχε ταξιδέψει μέχρι τα πιο μακρινά αστέρια. Είχε διασχίσει το διάστημα σκαρφαλωμένη πάνω σε βιαστικούς γαλαξίες.

Μα πάντα γυρνούσε πίσω. Στη ζεστή αγκαλιά του ήλιου. Όσπου μια μέρα αποφάσισε να έρθει στη Γη. Και ήρθε.

Έπαιξε με τα κύματα. Κρύφτηκε μέσα στα σκοτεινά φυλλώματα των δέντρων. Δροσίστηκε στα νερά των ποταμών. Κουβέντιασε, καθισμένη πάνω στα πέταλα μιας μαργαρίτας, με τις μέλισσες και τις πεταλούδες. Ακούμπησε πάνω στις φτερούγες ενός αηδονιού και τραγούδησε μαζί του.

Και οι μέρες περνούσαν. «Πότε θα γυρίσεις πίσω;», τη ρωτούσε ο ήλιος. «Αχ, είναι όμορφη η Γη!», του απαντούσε εκείνη. «Άσε με να μείνω για πάντα!».

Ο ήλιος δεν της το χάλασε το χατίρι. «Μείνε!», της είπε. Κι η ηλιαχτίδα, χαρούμενη, άρχισε να ψάχνει να βρει το πού θα έσπινε το νέο σπιτικό της.

Έψαξε εκεί που φυτρώνουν τα λουλούδια. Κι εκεί που υψώνονται τα πεύκα. Εκεί που κοιμούνται τα ελάφια. Εκεί που ξεδιψούνε τα πουλιά. Παντού ήταν όμορφα! Ποιο μέρος να πρωτοδιαλέξει;

Όσπου μια μέρα συνάντησε ένα δέντρο. Μικρό ήταν. Μα είχε καταπράσινα φύλλα, με όμορφη μυρωδιά. Είχε και κάτι ολοστρόγγυλους καρπούς, που κρεμόντουσαν από τα κλαδιά του.

Κάτω από τη φλούδα τους –κι αυτή μυρωδάτη ήταν– η ηλιαχτίδα άκουσε τους χυμούς να την προσκαλούνε: «Σ' εμάς μείνε!», είπαν. «Σ' αυτό το πορτοκάλι!». Κι έτσι έκανε.

Από τότε είναι που το πορτοκάλι έχει αυτό το λαμπερό χρώμα. Όταν το πιάνεις στα χέρια σου, λες και κρατάς τον ήλιο. Ίδια μ' αυτόν λάμπει.

Δραστηριότητες

1. Η ηλιαχτίδα του κειμένου μας ταξιδεύει στη γη. Κάτω βλέπουμε μια εικόνα με αντανakλάσεις του φωτός. Οι ηλιαχτίδες της εικόνας αυτής ταξιδεύουν στη θάλασσα. Συζητάμε για τα ταξίδια των δύο ηλιαχτίδων.
2. Στην ιστορία μας το πορτοκάλι πήρε το λαμπερό του χρώμα από την ηλιαχτίδα. Γράφουμε τη δική μας μικρή ιστορία για το χρώμα της ντομάτας, του μήλου ή της πατάτας.
3. Ακούμε το τραγούδι του Νίκου Κυπουργού «Ήλιε μου» (στίχοι Λένας Κιτσοπούλου, Νίκου Κυπουργού). Φανταζόμαστε τους ήχους και τους ζωγραφίζουμε με χρώματα.

Οι ηλιαχτίδες ταξιδεύουν (φωτογραφία: Ρωμύλος Παρίσης)

Μάνος Κοντολέων (Αθήνα 1946)

Γράφει πεζογραφία για παιδιά και για μεγάλους. Επίσης, ασχολείται με την κριτική του βιβλίου. Τα θέματα των βιβλίων του αναφέρονται στις οικογενειακές σχέσεις και στα καθημερινά προβλήματα του ανθρώπου. Μερικά από τα έργα του: *Κάποτε στην Ποντικούπολη*, *Ο Φωκίων ήταν ελάφι*, *Ο σκύλος...* θα δείξει, *Οι κάλτσες με τα δώρα*, *Ο αδερφός της Ασπασίας*, *Δομήνικος*.

Πρόταση για διάβασμα

Ευγένιος Τριβιζάς, *Ο ήλιος της Λίζας*, εκδ. Κέδρος.

Η πτώση του φύλλου που το έλεγαν Φρέντυ

Η Άνοιξη είχε περάσει. Το ίδιο και το Καλοκαίρι. Το φύλλο που το έλεγαν Φρέντυ είχε μεγαλώσει. Είχε εμφανιστεί για πρώτη φορά την Άνοιξη σαν ένας μικρός βλαστός σ' ένα μεγάλο κλωνάρι στην κορυφή ενός πανύψηλου δέντρου.

* γεμάτους φύλλα

* απαλός ήχος
από την κίνηση
των φύλλων

Του Φρέντυ του άρεσε που ήταν φύλλο. Αγαπούσε το κλωνάρι του, τους ανάλαφρους φυλλωτούς* φίλους του, τη θέση του ψηλά στον ουρανό, το θρόισμα* που έφερνε ο άνεμος, τις ηλιαχτίδες που τον ζέσταιναν, το φεγγάρι που τον σκέπαζε με απαλές, άσπρες σκιές.

Ο Φρέντυ συμπαθούσε ιδιαίτερα τους ηλικιωμένους. Κάθονταν πολύ ήσυχα πάνω στο γρασίδι και περνούσαν εκεί την ώρα τους σχεδόν ακίνητοι. Μιλούσαν ψιθυριστά για τα περασμένα.

Και τα παιδιά ήταν επίσης διασκεδαστικά, παρ' όλο που ορισμένες φορές χάραζαν τα ονόματά τους στον κορμό του δέντρου και έσκιζαν τις φλούδες του. Ήταν, ωστόσο, διασκεδαστικό να τα βλέπεις να τρέχουν αδιάκοπα και να γελούν τόσο πολύ.

Όμως, το Καλοκαίρι του Φρέντυ πέρασε γρήγορα.

Μια μέρα, ένα πολύ παράξενο πράγμα συνέβηκε. Η ίδια αύρα, το ίδιο αεράκι, που σε άλλη εποχή έκανε τα φύλλα να χορεύουν ανάλαφρα, τώρα τα φυσούσε δυνατά πάνω στο κοτσάνι τους και τα τράνταζε αγριεμένα. Μερικά φύλλα δεν άντεξαν το ανεμόδαρμα,* κόπηκαν από τα κλαράκια τους και βρέθηκαν να πετούν ψηλά στον αέρα. Στο τέλος, έπεφταν μαλακά πάνω στη γη.

* δυνατό χτύπημα
του αέρα

Ο Φρέντυ πρόσεξε ότι τ' άλλα φύλλα συνέχισαν να πέφτουν. «Θα ήρθε η ώρα τους», σκέφτηκε. Είδε, μάλιστα, ότι μερικά φύλλα αντιστέκονταν για λίγο στις ριπές* του ανέμου πριν πέσουν. Άλλα πάλι αφήνονταν να κοπούν από το κλωνάρι τους με το πρώτο φύσημα του ανέμου κι έπεφταν απαλά στη γη.

* δυνατά
χτυπήματα

Γρήγορα το δέντρο έμεινε σχεδόν γυμνό.

Τώρα ο Φρέντυ ήταν ολομόναχος, το μόνο φύλλο που είχε απομείνει στο κλαδί.

Τα χαράματα ο άνεμος πήρε τον Φρέντυ από το κλωνάρι του. Καθόλου δεν πόνεσε. Ένωσε να πλέει ήρεμα, απαλά και αθόρυβα μέσα στο κενό, όλο προς τα κάτω.

Ο Φρέντυ έπεσε πάνω σ' ένα σωρό από χιόνι. Κατά κάποιον τρόπο ένωσε να είναι μαλακά, ακόμα και ζεστά. Σ' αυτή τη νέα του θέση ήταν πιο άνετα από κάθε άλλη φορά. Έκλεισε τα μάτια του και κοιμήθηκε. Δεν ήξερε ότι ο ξερός και άχρηστος εαυτός του,* όπως τον νόμιζε τώρα, θα γινόταν ένα με το νερό και θα χρησίμευε να γίνει το δέντρο πιο δυνατό. Πιο πολύ απ' όλα, δεν ήξερε ότι εκεί, κοιμισμένα μέσα στο δέντρο και τη γη, υπήρχαν κιόλας σχέδια για να βγουν νέα φύλλα την Άνοιξη.

* ο ξεραμένος

Δραστηριότητες

1. Πάνω στο δέντρο του Φρέντυ είχε τη φωλιά του ένα πουλί. Όταν γεννήθηκαν τα μικρά του, τους διηγήθηκε την ιστορία του φύλλου που το έλεγαν Φρέντυ. Τι να τους είπε;
2. Παίζουμε την ιστορία του Φρέντυ χρησιμοποιώντας το σώμα, την κίνηση και την έκφρασή μας.
3. Φαντάζομαι τον Φρέντυ σε κάθε εποχή. Μαζεύω ή ζωγραφίζω φύλλα διαφορετικών δέντρων και φτιάχνω μια συνεικόνα (κολάζ).

Λέο Μπουσκάλια (Λος Άντζελες 1924-1998)

Καθηγητής της Παιδαγωγικής και της Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνιας. Έχει γράψει πολλά βιβλία που αναφέρονται στις ανθρώπινες σχέσεις, στη δύναμη των ανθρώπινων συναισθημάτων, και ειδικότερα της αγάπης. Τα πιο γνωστά βιβλία του είναι: *Να ζεις, ν' αγαπάς και να μαθαίνεις*, *Λεωφορείο 9 για τον Παράδεισο*, *Ν' αγαπάμε ο ένας τον άλλο*, *Η πτώση του φύλλου που το έλεγαν Φρέντυ*.

Προτάσεις για διάβασμα

Μάρω Λοΐζου, *Ο αθάνατος γαϊδαράκος*, εκδ. Πατάκη.
Ιβάν Τουργκένιεφ, *Αχ, κυνηγέ... κυνηγέ*, εκδ. Παπαδόπουλος.

Νικόλαος Λύτρας
(1883-1927),
Το γαϊδουράκι

Το τραγούδι της φάλαινας

Η γιαγιά είπε μια ιστορία στη Λίλη.
«Μια φορά κι έναν καιρό», άρχισε, «ο ωκεανός ήταν γεμάτος φάλαινες. Φάλαινες μεγάλες σαν τους λόφους κι ήρεμες σαν το φεγγάρι. Ήταν τα πιο θαυμαστά πλάσματα στον κόσμο».

Η Λίλη σκαρφάλωσε στα γόνατα της γιαγιάς της.

«Συνήθιζα να κάθομαι στην άκρη της προβλήτας, περιμένοντας να ακούσω τις φάλαινες», συνέχισε η γιαγιά.

«Μερικές φορές καθόμουν εκεί όλη την ημέρα κι όλη τη νύχτα. Και τότε, εντελώς ξαφνικά, τις έβλεπα να 'ρχονται από πολύ μακριά. Έσκιζαν το νερό, σαν να χόρευαν».

«Μα πώς ήξεραν ότι ήσουν εκεί, γιαγιά;», ρώτησε η Λίλη. «Πώς σε έβρισκαν;».

Η γιαγιά χαμογέλασε. «Α, μα πρέπει να έχεις πάντα μαζί σου κάτι ξεχωριστό. Ένα τέλειο κοχύλι ή μια όμορφη πέτρα. Και αν οι φάλαινες σε συμπαθήσουν, θα πάρουν το δώρο σου και θα σου δώσουν κι εκείνες το δικό τους».

«Και τι μπορούσαν να σου δώσουνε, γιαγιά;», ρώτησε η Λίλη.

«Τι σου χάρισαν οι φάλαινες;».

Η γιαγιά αναστέναξε. «Μια δυο φορές», ψιθύρισε, «μια δυο φορές μονάχα τις άκουσα να τραγουδάνε».

Ο θεός Φρειδερίκος μπήκε φουριόζος στο δωμάτιο.

«Δεν είσαι τίποτα άλλο παρά μια παράξενη γριά!», είπε θυμωμένος. «Οι φάλαινες ήταν πολύ σημαντικές για το κρέας τους, τα κόκαλά τους και για το λίπος τους. Αν πρέπει να πεις κάτι στη Λίλη, οπωσδήποτε, πες της τουλάχιστον κάτι χρήσιμο. Μην της γεμίζεις το κεφάλι με ανοησίες. Άκου, φάλαινες που τραγουδάνε!».

«Υπήρχαν φάλαινες εδώ, εκατομμύρια χρόνια πριν εμφανιστούν τα πλοία και οι πόλεις, ή ακόμα και οι άνθρωποι των σπηλαίων», συ-

νέχισε η γιαγιά της Λίλης. «Οι άνθρωποι συνήθιζαν να λένε πως είχαν κάτι μαγικό».

«Οι άνθρωποι συνήθιζαν να τις τρώνε και να τις βράζουν, για να πάρουν το λίπος», μουρμούρισε ο θεός Φρειδερίκος. Μετά τους γύρισε την πλάτη και βγήκε έξω στον κήπο.

Η Λίλη ονειρεύτηκε τις φάλαινες.

Ήταν θεόρατες σαν τα βουνά μέσα στα όνειρά της, πιο γαλάζιες κι απ' τον ουρανό.

Τις άκουσε να τραγουδάνε μέσα στα όνειρά της, οι φωνές τους ήταν ολόιδιες με του ανέμου. Πήδηξαν έξω απ' το νερό μέσα στα όνειρά της και τη φώναξαν με το όνομά της.

Το επόμενο πρωί η Λίλη πήγε μια βόλτα μέχρι τον ωκεανό. Πήγε εκεί, όπου κανένας δεν ψάρευε ή κολυμπούσε, ούτε άραζαν βαρκούλες.

Περπάτησε μέχρι την άκρη της παλιάς προβλήτας. Η θάλασσα ήταν γαλήνια, ακίνητη σχεδόν. Έβγαλε ένα κίτρινο λουλούδι από την τσέπη της και το πέταξε στο νερό.

«Αυτό είναι για σας», φώναξε.

Η Λίλη κάθισε στην άκρη της προβλήτας και περίμενε.

Περίμενε όλο το πρωί και όλο το απόγευμα.

Και τότε, καθώς έπεφτε το σούρουπο, ο θεός Φρειδερίκος κατέβηκε από τους λόφους για να τη βρει. «Φτάνουν πια οι ανοησίες», της είπε.

«Γύρισε σπίτι. Δε θα σε αφήσω να περάσεις ονειροπολώντας ολόκληρη τη ζωή σου».

Εκείνη τη νύχτα, η Λίλη ξύπνησε απότομα.

Το φως του φεγγαριού έλουζε το δωμάτιο. Ανασηκώθηκε και αφουγκράστηκε.* Στο σπίτι επικρατούσε απόλυτη ησυχία. Κατέβηκε από το κρεβάτι και πλησίασε το παράθυρο. Κάτι ακουγόταν από μακριά, πέρα από τους λόφους.

Βγήκε γρήγορα έξω κι άρχισε να τρέχει προς την παραλία.

Η καρδιά της κόντευε να σπάσει, όταν έφθασε στη θάλασσα.

Κι εκεί, πελώριες μέσα στον ωκεανό, βρισκόντουσαν οι φάλαινες.

Πηδούσαν και στριφογύριζαν, σα να χόρευαν στο φως του φεγγαριού.

Το τραγούδι τους γέμιζε τη νύχτα.

* άκουσε
προσεχτικά

Η Λίλη είδε το κίτρινο λουλούδι της να χορεύει κι αυτό πάνω στον αφρό.

Πέρασαν πολλά λεπτά, μπορεί και ώρες. Ξαφνικά, η Λίλη ένωσε το παγωμένο αεράκι να διαπερνά το νυχτικό της, να 'χουν ξυλιάσει τα γυμνά της πόδια. Ανατρίχιασε κι έτριψε τα μάτια της. Κι ύστερα ο ωκεανός ήταν ακίνητος ξανά κι η νύχτα σκοτεινή και ήσυχη.

Νόμιζε πως ονειρευόταν. Σηκώθηκε όρθια και πήρε το δρόμο τού γυρισμού. Και τότε, από πολύ, πολύ μακριά, καθώς ο άνεμος ανάσαινε, άκουσε,

«Λίλη! Λίλη!».

Οι φάλαινες φώναζαν το όνομά της.

Μεγάπτερη φάλαινα
(επεξεργασία: Δ. Παρίση)

Δραστηριότητες

1. Χωριζόμαστε σε τέσσερις ομάδες. Καθεμιά από αυτές γράφει ένα γράμμα στις φάλαινες εκ μέρους της Λίλης. Διαβάζουμε όλοι μαζί το περιεχόμενο των παράξενων αυτών επιστολών.
2. Χρησιμοποιώντας μαγνητόφωνο, παίρνουμε συνέντευξη από τον θείο της Λίλης. Του ζητάμε να μας εξηγήσει τις απόψεις του σχετικά με τις φάλαινες και εμείς τις συζητάμε στην τάξη.
3. Σχηματίζουμε το περίγραμμα μιας μεγάλης φάλαινας, το γεμίζουμε με εικόνες, αποσπάσματα εφημερίδων, άρθρα περιοδικών ή οτιδήποτε άλλο που να έχει θέμα τα ζώα τα οποία κινδυνεύουν να εξαφανιστούν. Για καλύτερη ενημέρωση μπορούμε να συνεργαστούμε και με οικολογικές οργανώσεις, για να μας στείλουν έντυπο υλικό.

Ντάιαν Σέλντον

Αγγλίδα συγγραφέας. Γράφει βιβλία για παιδιά και εφήβους. Μερικά έργα της: *Η Κλάρα και ο Μπάστερ χορεύουν στο φεγγάρι, Κάτω απ' το φεγγάρι, Ο πλανήτης της Τζάνετ.*

Πρόταση για διάβασμα

Ευγένιος Τριβιζάς, *Η λαίμαργη φάλαινα*, εκδ. Κέδρος.

Ζωή Βαλάση

Όπου η Τρελούτσικη γίνεται ένας ήλιος αρμυρός, ήλιος θαλασσινός

Η αχτιδούλα φτερούγισε πάνω στο κύμα.

– Όμορφος που 'ναι ο γιαλός! θαύμασε.

– Όμορφος που 'ναι ο Μάης! της αποκρίθηκε το σγουρό κύμα.

– Έλα μαζί μου, του είπε η αχτίδα. Θα σε σεργιανίσω στα τριαντάφυλλα και στα σπαρτά, θα σε φιλέψω κεράσια και μέλι.

– Έλα μαζί μου, της είπε το κύμα. Θα σε πάω στις βουλιαγμένες πολιτείες και στα πέτρινα καράβια.

Η Τρελούτσικη κοντοστάθηκε μαγεμένη.

– Έλα, της ξανάπε το κύμα. Κατέβα λίγο και στο δικό μας κόσμο. Εδώ κάτω είναι κρύο και σκοτεινιά. Ούτε φως ούτε παραμύθια. Έλα να φτιάξουμε έναν ήλιο, έναν ήλιο δικό μας, αρμυρό, ήλιο θαλασσινό...

Η ηλιαχτίδα κοίταξε τα βουνά, τις πολιτείες και τον ουρανό. Τα βουνά ονειρεύονταν, οι πολιτείες κουβεντιάζανε, ο ουρανός ήταν χρυσός, γεμάτος Άνοιξη και ηλιαχτίδες.

– Εδώ δε με χρειάζονται, μουρμούρισε η Τρελούτσικη. Κι ύστερα φώναξε του Ήλιου:

– Ήλιε μου, άσε με να κατεβώ στη θάλασσα, παρέα με το φιλαράκο μου το κύμα. Θα σεργιανίσουμε στις βουλιαγμένες πολιτείες και θα ζεστάνουμε τα πέτρινα καράβια!

– Να πας, κορούλα μου, είπε ο Ήλιος.

– Όχι! φώναξε ο αέρας. Δε θα σ' αφήσω να φύγεις. Είσαι παιδί δικό μας. Δε θα πας στη θάλασσα!

– Σε παρακαλώ, κυρ αέρα μου, είπε και το κύμα. Δώσε μας την ηλιαχτίδα και ζήτα ό,τι θες.

– Καλά... θα δούμε... Όσπου να δύσει ο ήλιος θα σας απαντήσω.

Η Τρελούτσικη και το κύμα χαμογέλασαν.

– Θα ζεστάνουμε την άμμο και θ' ανθίζουν ρόδα κι ανεμώνες, είπε το κύμα.

– Θα φωτίσουμε την άβυσσο* και θα γνωριστούνε τα ψάρια και θα γίνουν φίλοι, είπε η ηλιαχτίδα.

– Θα στολίσουμε με σπίθες τα θαλασσινά κοράλια, είπε το κύμα.

– Θα νανουρίσουμε με παραμύθια τα μικρά χταπόδια, μουρμούρισε η αχιδούλα.

– Θα 'ναι ωραία..., ψιθύρισε η θάλασσα.

Μα, σαν έφτασε το δειλινό και πριν πέσει το σκοτάδι, ο αέρας είπε:

– Κάναμε συμβούλιο με τ' άλλα πλάσματα της φύσης κι αποφασίσαμε να μην αφήσουμε την ηλιαχτίδα να φύγει...

– Αυτό είναι άδικο! φώναξε η Τρελούτσικη. Η θάλασσα μ' έχει ανάγκη.

– ...εκτός αν, συνέχισε ο αέρας, εκτός αν ένα πλάσμα της θάλασσας έρθει σε μας!

Σώπασε η θάλασσα. Σώπασε η αχιδούλα. Ο Ήλιος κούνησε το κεφάλι του. Μια Τρελούτσικη ηλιαχτίδα μπορούσε να πάει στη θάλασσα. Μια Τρελούτσικη ηλιαχτίδα μπορούσε να πάει παντού. Μα ποιο θαλασσινό θα άφηνε το νερό και την αρμύρα;

– Εγώ! είπε το σγουρό κύμα. Εγώ θ' ανέβω στον ουρανό.

Γοργά γοργά η θάλασσα το 'πλυνε, το στόλισε, το φίλησε και το 'στειλε στη μαγική σπηλιά που 'ναι καταμεσής στο πέλαγο.

Γοργά γοργά ο Ήλιος στόλισε την Τρελούτσικη, τη φίλησε και την έστειλε στη μαγική σπηλιά που 'ναι καμωμένη από αλάτι και κοχύλια.

Κι από κει, αφού γλυκοφιλήθηκαν κι ορκίστηκαν πάντα ν' αγαπιούνται, το κύμα κι η αχτίδα, χώρισαν.

Το κύμα έγινε σύννεφο κι ανέβηκε στον ουρανό.

Κι η Τρελούτσικη βούτηξε στη θάλασσα κι έγινε ένας μικρός ήλιος με πουκαμισάκι από αλάτι κι αφρό, ήλιος αρμυρός, να φωτίζει τα ψαράκια, να ομορφαίνει τα θαλασσινά λουλούδια, να λέει παραμύθια για τα δελφίνια και τα φεγγαρόψαρα.

Δραστηριότητες

1. Θα νανουρίσουμε με παραμύθια τα μικρά χταπόδια, μουρμούρισε η αχτιδούλα»: Συνθέστε και σεις, μαζί με την αχτιδούλα, ένα νανούρισμα για τα χταπόδια. Καλό θα ήταν να πάρετε και λέξεις μέσα από το ίδιο το κείμενο.
2. Μπορείτε να συζητήσετε για βυθισμένες πολιτείες, αφού πρώτα αντλήσετε πληροφορίες από τη μυθολογία ή από τοπικές παραδόσεις της Ελλάδας.
3. Βρείτε υλικό (ζωγραφικούς πίνακες, τραγούδια, ποιήματα, μύθους, εικόνες αρχαιολογικού περιεχομένου κτλ.) για τους αέρηδες και τις ονομασίες τους από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Ζωή Βαλάση (Αθήνα 1945)

Σπούδασε νομικά. Έχει γράψει παραμύθια, διηγήματα και θεατρικά έργα. Ασχολείται και με την κριτική του παιδικού βιβλίου. Στα έργα της εμπνέεται από τους θρύλους και τις παραδόσεις του λαού μας. *Μερικά από αυτά είναι: Ιστορίες του ασημένιου δάσους, Η επανάσταση των παραμυθιών, Ο κήπος των μεταμορφώσεων, Ο κλέφτης των μαργαριταριών, Σχολείο παιχνιδιών.*

Πρόταση για διάβασμα

Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, *Η οικογένεια του ήλιου*, εκδ. Πατάκη.

Έκτακτα μέτρα στη Λιλιπούπολη για το νέφος

Ο δήμαρχος Χαρχούδας δεν ενδιαφέρεται πραγματικά για τη Λιλιπούπολη. Το συμφέρον του είναι πάνω απ' όλα. Ο Πρίγκιπας, μορφωμένος συνεργάτης και ακόλουθός του, είναι το ίδιο πονηρός και υποκριτής. Ο Σιδερομάσας, μια μηχανή ανακύκλωσης, έπειτα από μια κλοτσιά του δημάρχου για την κακή της απόδοση, και ύστερα από μια έκρηξη, καταστρέφεται και το νέφος κατακλύζει τη Λιλιπούπολη.

Δημοσιογράφος Μπρίνης: Εδώ Λιλιπούπολη, εδώ Λιλιπούπολη. Σας μιλάει ο δημοσιογράφος Μπρίνης. Γεια σας, παιδιά! Τίποτα δε σκιάζει τον ασυννέφιαστο μπλε ουρανό της Λιλιπούπολης. Τίποτα δε σκιάζει την υγεία, την ευτυχία και την αισιοδοξία μας. Όλοι οι Λιλιπουπολίτες δουλεύουν, παίζουν ή πάνε περίπατο με το χαμόγελο στα χείλη. Ακόμα και ο δήμαρχος της Λιλιπούπολης Χαρχούδας επιτέλους πρόκοψε. Μαζί με τον αχώριστο φίλο του τον Πρίγκιπα έχουν ξεχυθεί στους δρόμους και μαζεύουν τα σκουπίδια.

Χαρχούδας: [βήχουν] Τι μαύρο σύννεφο είναι αυτό; Σκέπασε το νοτιά, όλη τη Λιλιπούπολη.

Πρίγκιπας: Στα 'λεγα εγώ, Χαρχούδα, στα 'λεγα εγώ πως ο Σιδερομάσας χωρίς φίλτρο είναι επικίνδυνος.

Χαρχούδας: Θα σε πνίξω, βρε! Πού είσαι να σε πνίξω πια; Να ησυχάσω από σένα και τις ιδέες σου, που μου 'χουν καταστρέψει τη

ζωή. Πού είσαι λέω; [βήχουν] Σκοτείνιασε και δε σε βλέπω. Τσούζουνε τα μάτια μου.

Πρίγκιπας: Αντί να ψάχνεις εμένα [βήχει], ψάξε καλύτερα δρόμο να ξεφύγουμε και κρυψώνα να κρυφτούμε [βήχει], να εξαφανιστούμε πριν το πάρουν οι άλλοι μυρωδιά πως εμείς δημιουργήσαμε το νέφος [βήχει], γιατί θα μας γδάρουνε ζωντανούς.

Δημοσιογράφος Μπρίνης: Εδώ Λιλιπούπολη, εδώ Λιλιπούπολη. Σας μιλάει ο δημοσιογράφος Μπρίνης. Γεια σας, παιδιά. Τι γεια σας, που μας πλάκωσε το σύννεφο.

Παπαγάλος: Θα σκάσω, πνίγομαι. Μπαίνει το νέφος... από τις χαράμαδες μπαίνει.

Δημοσιογράφος Μπρίνης: Ακριβώς, αγαπητοί ακροατές. Από στιγμή σε στιγμή θα βρεθούμε αγκαλιά με το νέφος. Δήμαρχε Χαρχούδα, δήμαρχε Χαρχούδα, ξύπνα.

Χαρχούδας: Τι έγινε, ρε παιδιά, μας πιάσανε;

Δημοσιογράφος Μπρίνης: Δήμαρχε Χαρχούδα, οι κάτοικοι της Λιλιπούπολης περιμένουν εναγωνίως* κάποια λύση.

Χαρχούδας: Α, για το νέφος πρόκειται; Φέρε εδώ το μικρόφωνο. Λιλιπουπολίτες, Λιλιπουπολίτισσες, τόσα χρόνια ρημάζατε* τη φύση κι όποιον πάρει το νέφος. Ου να χαθείτε, να χαθείτε! Την κάνετε τη Λιλιπούπολη σαν τα μούτρα σας, αλλά ως γνωστόν ο Χαρχούδας είναι μεγαλόψυχος. Γι' αυτό σας συγχωρώ και σας τα απαγορεύω όλα. Απαγορεύεται να ανάβετε καλοριφέρ, τζάκια, σόμπες, κεριά και σπέρτα. Απαγορεύεται να τρέχετε με τα πατίνια και να σηκώνετε

* με αγωνία

* καταστρέ-
φατε

σκόνη. Απαγορεύεται να πετάτε στρακαστρούκες άμα δεν είναι γιορτή. Επίσης, απαγορεύεται να τηγανίζετε ψάρια, για να μη μεγαλώσει το νέφος, διότι τώρα τι είναι, ένα συννεφάκι είναι εκεί χάμω, θα το συνηθίσετε. Γι' αυτό μη με πιέζετε άλλο. Είναι ώρα κοινής ησυχίας [χασμουριέται].

Δραστηριότητες

1. Συζητήστε για τις προτάσεις του δημάρχου Χαρχούδα και μέσα από αυτές προσπαθήστε να περιγράψετε τον χαρακτήρα του.
2. Ακούμε την πρώτη πλευρά του δίσκου *Εδώ Λιλιπούπολη* («Μάσα, Σιδερομάσα» και «Το νέφος») και τραγουδάμε τα τραγούδια του.

Μαριανίνα Κριεζή

Γεννήθηκε στην Αθήνα. Είναι στιχουργός, παραγωγός ραδιοφωνικών εκπομπών και συγγραφέας βιβλίων για μικρά παιδιά. Μερικά από τα έργα της είναι: *Αχ, γιατί να είμαι γάτα!*, *Είμαι ένας βάτραχος μικρούλης ο Εμμανουήλ Α. Μπακακούλης*, *Μια τίγρη φοβερή, φοβερή και τρομερή!*

Ρεγγίνα Καπετανάκη

Είναι χορογράφος και σκηνοθέτρια. Διδάσκει μιούζικαλ και χορό στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου.

Πρόταση για διάβασμα

Σοφία Ζαραμπούκα, *Το Βρωμοχώρι*, εκδ. Κέδρος.

Νίκος Γκάτσος

Ο εφιάλτης της Περσεφόνης

*** αρωματικά
φυτά

* εργοστάσιο με
μεγάλου ύψους καμίνια

* αυτοί που
μούσαν στα
Ελευσίνια
μυστήρια

Εκεί που φύτευνε φλησκούνι* κι άγρια μέντα*
κι έβγαζε η γη το πρώτο της κυκλάμινο
τώρα χωριάτες παζαρεύουν τα τσιμέντα
και τα πουλιά πέφτουν νεκρά στην υψικάμινο.*

Εκεί που σμίγανε τα χέρια τους οι μύστες*
ευλαβικά πριν μπουν στο τελεστήριο
τώρα πετάνε τ' αποτσίγαρα οι τουρίστες
και το καινούργιο παν να δουν διυλιστήριο.

* μεταλλικές
πλάκες

Εκεί που η θάλασσα γινόταν ευλογία
κι ήταν ευχή του κάμπου τα βελάσματα
τώρα καμμόνια κουβαλάν στα ναυπηγεία
άδεια κορμιά σιδερικά παιδιά κι ελάσματα.*

Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
στου κόσμου το μπαλκόνι
ποτέ μην ξαναβγείς.

Δραστηριότητες

1. Το ποίημα έχει μελοποιηθεί από τον Μάνο Χατζιδάκι. Ακούμε τη μουσική και έπειτα χωριζόμαστε σε δύο ομάδες. Η μία τραγουδά τους δύο πρώτους στίχους κάθε στροφής και η άλλη τους δύο τελευταίους. Την τελευταία στροφή την τραγουδάμε όλοι μαζί.
2. Γιατί ο ποιητής παρακινεί την Περσεφόνη να μείνει στην «αγκαλιά της γης»; Εσείς τι θα κάνατε για να βγει στο «μπαλκόνι του κόσμου»;

Η αρπαγή της Περσεφόνης

3. Η παράσταση από τον αρχαίο κρατήρα (στην εικόνα δίπλα) εικονίζει την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα. Μπορείτε να βρείτε πληροφορίες από τη μυθολογία για το θέμα αυτό;
4. Συγκεντρώνουμε πληροφοριακό υλικό για το παρελθόν του δικού μας τόπου και το συγκρίνουμε με το σήμερα.

Νίκος Γκάτσος (Αρκαδία 1911 - Αθήνα 1992)

Σημαντικός ποιητής. Έχει γράψει στίχους για τραγούδια, που τα έχουν μελοποιήσει συνθέτες, όπως ο Μάνος Χατζιδάκις, ο Μίκης Θεοδωράκης, ο Σταύρος Ξαρχάκος. Από τα πιο γνωστά έργα του είναι η ποιητική συλλογή *Αμοργός*.

Πρόταση για διάβασμα

Jean Giono, *Ο άνθρωπος που φύτευε δέντρα*, απόδοση Κ. Πούλος, εκδ. Παπαδόπουλος.

Η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν

Η πρώτη λέξη που ψιθύρισε η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα με το που βγήκε απ' τ' αυγό ήταν: «Αστέρια!!». Για την ακρίβεια, ανασκώνοντας το κεφάλι της είπε με θαυμασμό: «Ποπό, αστέρια!».

Και τούτο γιατί γεννήθηκε στην άμμο, πλάι στ' ακρογιάλι, μια καλοκαιριάτικη νύχτα με αστροφεγγιά, που εκατομμύρια αστέρια, μικρά, μεγάλα, μεγαλύτερα, κι ακόμη πιο μεγάλα, λαμπύριζαν ψηλά στον ουρανό, τρεμόσβηναν, σαν να της έκλειναν φιλικά το μάτι. Κι εκείνη, μαγεμένη απ' την τόση ομορφιά, βάλθηκε να τα μετράει ένα ένα, χωρίς όμως να ξέρει πως είναι αμέτρητα. Έτσι αποξεχάστηκε...

Και να 'ταν μόνο αυτό! Αντί να πάρει το δρόμο ευθύς για τη θάλασσα, όπως έκαναν τ' αδέρφια και τα πρώτα της ξαδέλφια που βγήκαν κι εκείνα την ίδια νύχτα απ' τ' αυγό, τράβηξε ακριβώς στην αντίθετη κατεύθυνση. Κι ήταν αυτό βαρύ σφάλμα, θανάσιμο που λένε οι μεγάλοι. Γιατί η μικρή Καρέττα-Καρέττα, όπως οι γονείς της κι οι παππούδες της, κι οι προπαππούδες της, αιώνες τώρα, από πάντα δηλαδή, ήταν προορισμένη να ζει στις νερένιες γειτονιές, στη θάλασσα. Εκεί θα ήταν το σπίτι της, όχι στη στεριά.

Ξεγελάστηκε, αλίμονο, απ' τα φανάρια των αυτοκινήτων στη μεγάλη λεωφόρο. Μπερδεύοντας το πάνω με το κάτω, τα πέρασε κι αυτά γι' αστέρια, τεράστια αστέρια.

Έκανε όπισθεν να δει καλύτερα, να καταλάβει, κι αυτό που αντίκρισε την πλημμύρισε αναπάντεχη χαρά.

«Ένα άγαλμα!... Δεν πιστεύω στα μάτια μου! Το άγαλμα της προγιαγιάς μου, της αξιότιμης κυρίας Καρέττα-Καρέττα!», αναφώνησε.*

«Η σοφή προγιαγιά μου! Αχ, τι τύχη που 'χω απόψε!».

* φώναξε δυνατά

«Σταμάτα, επιτέλους, τις ανοησίες, χελωνίτσα», ακούστηκε μια βαριά φωνή. «Δεν είμαι η σοφή προγιαγιά σου. Ένα παλιό Φολκσβάγκεν είμαι. Ένα σαραβαλιασμένο αυτοκίνητο. Κι αν έμπαινες στον κόπο να με προσέξεις λίγο καλύτερα, θα 'βλεπες, καλή μου, πως δε μοιάζω και τόσο με χελώνα. Με σκαθάρι μοιάζω. Κι εσύ... εσύ είσαι μια ονειροπαρμένη χελωνίτσα που λοξοδρόμησε επικίνδυνα, που πριν καλά καλά προφτάσει να βγει απ' τ' αυγό, θα πήγαινε αδικοχαμένη. Γιατί, κακά τα ψέματα, μόλις έσκαγες μύτη* στην άσφαλτο θα σ' έκαναν λιώμα οι ρόδες...».

* θα πατούσες

Η μικρή χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα δε χόρταινε ν' ακούει και να βλέπει. Μπορεί, βέβαια, να μη σεργιάνισε στον ουρανό, μπορεί εκείνα τα πελώρια αστέρια να μην ήταν παρά φανάρια αυτοκινήτων στη μεγάλη λεωφόρο, μπορεί αυτό που νόμισε για το άγαλμα της σοφής προγιαγιάς της να ήταν ένα παλιό Φολκσβάγκεν, όμως η ατυχία της ήρθε κι έγινε τύχη... Κοίτα να δεις... Όλα τούτα τα παλιά αντικείμενα στην παραλία... Ένας ολόκληρος κόσμος! Τι εμπειρίες κι ιστορίες!

Και σκέφτηκε η χελωνίτσα πως είχε να μάθει ακόμη ένα σωρό πράγματα απ' το στόμα τους. Κι ύστερα σκέφτηκε φωναχτά:

«Φαίνεται πως όλα τα πετούν οι άνθρωποι, άμα παλιώσουν... Και γιατί τα πετούν άραγε στην παραλία;».

«Α, μικρή μου χελωνίτσα», είπε με την μπάσα φωνή του το παλιό Φολκσβάγκεν, «τώρα περνάς στα δύσκολα. Οι άνθρωποι... Αλλά άσε καλύτερα... Αυτό είναι μια θλιβερή ιστορία, θα 'παιρνε πολύ χρόνο για να σου εξηγήσω. Μόνο κοίτα καλύτερα γύρω σου και θα δεις. Κι άλλα κονσερβοκούτια, και κουτιά από κόλα λόκα –κόκα κόλα ήθελα να πω– και νάιλον σακούλες. Πλήθος, σου λέω! Χαμός, συνωστισμός».

«Αλήθεια, σαν να έχετε δίκιο, κύριε Φολκσβάγκεν», διαπίστωσε εκείνη. «Και δε μου λέτε, κύριε Φολκσβάγκεν, έχουν όλα τους φωνή;»

«Έχουν και παραέχουν. Όμως άκου τώρα προσεχτικά τι θα σου πω και βάλε το καλά στο νου σου. Αρκετά όσα είδες κι έμαθες. Καιρός να γυρίσεις στη θάλασσα. Αμέσως, τούτη τη στιγμή. Γιατί εσύ δεν είσαι φτιαγμένη για στεριά, καλό μου κοριτσάκι. Έχουν δει τα μάτια μου πολλές χελωνίτσες της γενιάς σου να χάνονται άδικα. Άλλες ξεστρατίζοντας σαν κι εσένα, κι άλλες πριν προλάβουν να βγουν απ' το αυγό. Μπήζουν απρόσεκτα οι παραθεριστές τις ομπρέλες τους στην άμμο, παίζουν σαν τρελοκάτσικα ρακέτες, στήνουν τις ξαπλωτές πολυθρόνες για ηλιοθεραπεία, αυτές τις δολοφόνες σεζλόγκ,* και, μ' ένα κρασακ, πάνε τ' αυγά, πάνε και τα Καρεττάκια-Καρεττάκια. Κάθε φορά με γέμιζε θλίψη ο χαμός τους. Μ' εσένα όμως θα πονέσω. Αχ, πολύ θα πονέσω! Πίστεψέ με. Γιατί εσένα, μικρή μου χελωνίτσα, σε συμπάθησα, σ' έβαλα στην καρδιά μου. Βιάσου λοιπόν... ».

«Ναι, βιάσου», τη συμβούλεψε και το κονσερβοκούτι. «Κι εγώ σε συμπάθησα. Και θα 'ταν, αλήθεια, κρίμα απ' το Θεό να χαθείς».

* αναπαυτικά
καθίσματα

Δραστηριότητες

1. Ζωγραφίζουμε σε χαρτί του μέτρου μια μεγάλη αμμουδιά. Δημιουργούμε έπειτα μια συνεικόνα (κολάζ) με χελωνίτσες και διάφορα άχρηστα αντικείμενα (τενεκεδάκια, σακούλες και άλλα).
2. Με σκηνικό το προηγούμενο έργο μας, παρουσιάζουμε στην τάξη (αν θέλουμε και σε άλλες τάξεις) τη συνάντηση και τον διάλογο της χελωνίτσας και του Φολκσβάγκεν.
3. Η χελώνα Καρέττα-Καρέττα κολυμπά στη θάλασσα, όπου βρίσκει μπροστά της τη φάλαινα από την ιστορία «Το τραγούδι της φάλαινας» (σελ. 15-16). Τι να είπαν άραγε οι δυο τους;

Καρέττα-Καρέττα

Μικρά νεογέννητα Καρέττα-Καρέττα

Χρήστος Μπουλώτης (Λήμνος 1952)

Είναι αρχαιολόγος. Έχει γράψει παραμύθια και φανταστικές ιστορίες με θέματα εμπνευσμένα από τη φύση, από την παράδοση των παραμυθιών και την ομορφιά της παιδικής ηλικίας. Μερικά έργα του: *Η παράξενη αγάπη του αλόγου και της λεύκας, Με τα φτερά του Πήγασου, Το άγαλμα που κρύωνε, Ο Πινόκιο στην Αθήνα, Ο κλέφτης των καρπουζιών.*

Πρόταση για διάβασμα

Ντέιβιντ Μακ Κι, *Ο Έλμερ και τα ξυλοπόδαρα*, εκδ. Πατάκη.

«Και πάμε. Εμάς προσμένει το σπιτάκι»

*Το σπίτι που γεννήθηκα ίδιο στην ίδια στράτα,
στα μάτια μου όλο υψώνεται και μ' όλα του τα νιάτα.*

Κωστής Παλαμάς

Πρωινό άστρο

Σ' ένα μαξιλάρι – φεγγαράκι
το παιδί μου αποκοιμήθηκε.
Όλη η πλάση στις μύτες των ποδιών
κοιτάζει απ' το παράθυρό μας
κοιτάζει το παιδί μου που κοιμήθηκε.

Όλα τ' αστέρια
μια μυγδαλιά ανθισμένη αστέρια
μπρος στο παράθυρό μας
κοιτάζει το παιδί μου που κοιμήθηκε.

Ο θεός των σπουργιτιών και των παιδιών
πίσω από μια κουρτίνα λουλουδένια
κοιτάζει το παιδί μου που κοιμήθηκε.

Σιγά, μανούλα,
σιγά.
Θα το ξυπνήσεις.

Τι θόρυβο που κάνει
η πορτούλα της καρδιάς σου
καθώς ανοιγοκλείνει
στον κήπο της χαράς.

Δραστηριότητες

1. Ο ποιητής, για να περιγράψει τον ύπνο του παιδιού, χρησιμοποιεί εικόνες από τη φύση. Μπορείτε να τις βρείτε στο κείμενο;
2. Τι αισθάνεται η μητέρα όταν βλέπει το κοιμισμένο παιδί της;
3. Το ποίημα αυτό μοιάζει με νανούρισμα. Φέρνουμε στην τάξη μας νανουρίσματα και τα διαβάζουμε.

Γιάννης Ρίτσος (Μονεμβασία 1909 - Αθήνα 1990)

Από τους μεγαλύτερους ποιητές μας. Αγωνίστηκε για τη δημοκρατία και την ελευθερία. Τα ποιήματά του συνήθως αντλούν τα θέματά τους από την ιστορία, τη μυθολογία και τα προβλήματα του σημερινού ανθρώπου. Έχει γράψει και ποιήματα που διαβάζονται ευχάριστα από τα παιδιά όπως: «Τα παιχνίδια τ' ουρανού και του νερού», «Πρωινό άστρο», «Όνειρο καλοκαιρινού μεσημεριού». Πολλά ποιήματά του έχουν μελοποιηθεί. Άλλα έργα του είναι: *Το τραγούδι της αδελφής μου*, *Ρωμιοσύνη*, *Επιτάφιος*.

Προτάσεις για διάβασμα

Ιωάννα Καρατζαφέρη, *Ένα πιάνο με φτερά*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.
Μάρω Λοΐζου, *Και το μικρό παιδάκι τρέχει στην αγκαλιά της μαμάς του να συναντήσει την αγάπη*, εκδ. Πατάκη.

Πώς βάφτηκαν κόκκινα τ' αστεράκια

Ο ήλιος έμοιαζε μ' ένα πελώριο φανάρι στον ουρανό κι έβαφε κόκκινο όλο τον κόσμο. Η λίμνη, τα λιβάδια, οι αγροί, όλα ρόδιζαν από το φως του. Μόνο το πράσινο του δάσους είχε πάρει ένα σκούρο τόνο καθώς το σούρουπο πλησίαζε.

Η μητέρα και το ζαρκαδάκι της είχαν πάρει δρόμο. Πήγαιναν σε μια κοιλάδα με τρυφερό χορτάρι κι ένα ρυάκι με κρυσταλλένια νερά. Όμως η αλεπού τούς πήρε από πίσω. Ήταν εύκολο ν' ακολουθήσει τα ίχνη τους, κι ο άνεμος τη βοηθούσε, γιατί φυσούσε αντίθετα, κι έτσι τα ζαρκάδια δεν μπορούσαν να τη μυριστούν.

Η κοιλάδα ήταν μακριά και στενή. Δεξιά κι αριστερά οι πλαγιές ήταν γεμάτες χορτάρι, θάμνους, φτέρες και βράχια. Η αλεπού είχε καλούς κρυψώνες. Η μητέρα του Αστρούλη άρχισε να τρώει, κι αυτός τη μιμήθηκε. Είχε μπόλικο γρασίδι εκεί τριγύρω.

Ωστόσο, αργά και προσεχτικά, η αλεπού πλησίαζε τα δυο ζώα που ούτε την έβλεπαν ούτε τη μυρίζονταν. Ακόμα κι όταν αυτή σύρθηκε με την κοιλιά κι ήρθε πιο κοντά.

Η μητέρα χώθηκε πίσω από μια βατομουριά. Έψαχνε να βρει ένα τρυφερό χορτάρι ξένοιαστη, χωρίς να νιώθει τον κίνδυνο που παραμόνευε. Για μερικές στιγμές το ζαρκαδάκι έμεινε μόνο, κι αυτό ακριβώς περίμενε η αλεπού. Ζύγιασε* το κορμί της, πήρε φόρα και τινάχτηκε σαν αστραπή πάνω του.

Ο Αστρούλης κινήθηκε αμέσως. Ρίχτηκε στο πλάι κι έτσι η αλεπού δεν μπόρεσε να ριχτεί στην πλάτη του. Έπεσε όμως πάνω του και τον δάγκωσε στα πλευρά. Ευτυχώς ήταν ένα επιπόλαιο δάγκωμα. Ο Αστρούλης ξεφώνισε κι άρχισε να κλοτσάει δεξιά κι αριστερά με τα μακριά, λιγνά του πόδια. Η αλεπού έπεσε στο χορτάρι.

Η μητέρα έτρεξε αμέσως και ρίχτηκε στην αλεπού. Με τα σκληρά νύχια των ποδιών της, της χτύπαγε το κοκκινότριχο κορμί της άσπλαχνα, χωρίς σταματημό σαν να 'χε σφυριά. Τώρα η αλεπού δεν κοίταζε το ζαρκαδάκι, αλλά πώς να γλιτώσει τη ζωή της. Οι οπλές* της μητέρας τη βάραγαν στα πλευρά και το κεφάλι. Από τα μεγάλα

* ισορρόπησε

* τα νύχια

ήσυχια μάτια της είχε χαθεί κάθε ηρεμία. Ήταν γεμάτα άγριο θυμό κι απελπισία.

Μετά από αυτή την επίθεση η αλεπού το έβαλε στα πόδια. Χώθηκε πίσω από τις βατομουριές κι εξαφανίστηκε, αλλά το μέρος είχε χάσει πια για τον Αστρούλη την ασφάλειά του. Η μητέρα του είχε κλοτσήσει με τόση δύναμη, που την πόνεσε το χτυπημένο της πόδι. Για μια στιγμή μάλιστα φοβήθηκε μήπως της ξανανοίξει η πληγή.

Όσο για την αλεπού, είχε φάει τόσες κλοτσιές, που τώρα έτρεχε κουτσαίνοντας, αξιολύπητη. Τυχερή ήμουν, σκεπτόταν, που δε μου έσπασε κανένα κόκαλο.

Ο Αστρούλης ήταν πάντα πεσμένος στο χώμα. Η πληγή ξεμάτωνε* συνέχεια και το ζαρκαδάκι έχανε δυνάμεις. Τ' άσπρα αστεράκια πάνω στο δέρμα του άρχισαν να βάφονται κόκκινα. Κόκκινα τρομαχτικά αστέρια που προμηνούσαν* το θάνατο, αν το αίμα συνέχιζε να τρέχει.

* έτρεχε αίμα

* προανάγγελλαν

Η μητέρα ακολούθησε για λίγο τη μοχθηρή αλεπού, αλλά ξαφνικά την παράτησε και γύρισε βιαστικά στον Αστρούλη. Τον κοίταξε και τα μάτια της ξανάγιναν ήρεμα και γλυκά. Ύστερα έσκυψε κι έγλειψε τη ματωμένη πληγή του παιδιού της απαλά, γεμάτη στοργή και τρυφερότητα.

Ο Αστρούλης σάλεψε και τέντωσε τα πόδια του κι έστησε τ' αυτιά του. Όλα ήταν ήσυχα τώρα, ακόμα κι η πληγή του έπαψε να πονάει.

Φώκια Μονάχους-Μονάχους με το μικρό της

Δραστηριότητες

1. Τα ζώα υπερασπίζονται τα μικρά τους, όταν κινδυνεύουν. Μπορείς να διηγηθείς παρόμοιες ιστορίες;
2. Περιγράφω ένα περιστατικό που δείχνει την αγάπη της μητέρας μου για μένα.
3. Φτιάχνουμε ένα βιβλίο για τη μητέρα. Κάθε παιδί ζωγραφίζει μια σελίδα και γράφει λίγα λόγια για τη δική του μητέρα. Συγκεντρώνουμε τις σελίδες, τις «δένουμε» όλες μαζί και δίνουμε έναν τίτλο στο βιβλίο.

Ρούντο Μόριτς (Rudo Moric) (Σλοβακία 1921-1985)

Συγγραφέας παιδικών βιβλίων, υποψήφιος για το Βραβείο Άντερσεν το 1978, το 1982 και το 1986.

Πρόταση για διάβασμα

Αντώνης Μπενέκος, *Ο Μπακ και οι φίλοι του*, εκδ. Καστανιώτη.

γικό παππούλη
 αι λούνα παρκ τρελό
 όνατα αλογάκια
 ια και καβαλώ
 κούνια σε δυο χέρια

ππούλη
 α παρκ τρελό
 λογάκια
 αβαλώ
 σε δυο χέρια

α σ' αγκαλιά
υβό ταμπούρλο
υ κοιλιά

ω του λαμπιόνια
τό γυαλιά
ραχνή κασέτα
ή μιλιά

αγαζάκια
ανοιχτά
ες σοκολάτες
οίς λεφτά

εισιτήριο
ό πολύ
ο λούνα παρκ μου
ό φιλή.

Δραστηριότητες

1. Ζωγραφίζουμε σε χαρτί του μέτρου το τρελό λούνα παρκ του μαγικού παππού.
2. Μπορείς να διηγηθείς αστείες ιστορίες με ήρωα τον δικό σου παππού;
3. «Τραγουδάει βραχνή κασέτα»: Ηχογραφώ τον παππού μου ή τον παππού των φίλων μου, όταν τραγουδά ή όταν λέει ιστορίες και παραμύθια.
4. Βρίσκουμε σε μια βιβλιοθήκη (της τάξης, του σχολείου ή του δήμου της περιοχής μας) το βιβλίο του Ζίγκριντ Λάουμπε, *Ο παππούς πετάει* (εκδ. Κάστωρ), και το διαβάζουμε. Φανταζόμαστε και γράφουμε έναν διάλογο ανάμεσα στους δύο παππούδες.

Θέτη Χορτιάτη (Θεσσαλονίκη 1929)

Έχει ασχοληθεί με την πεζογραφία, το θέατρο και κυρίως με την ποίηση για παιδιά. Θέματα των βιβλίων της είναι η φύση, η παράδοση και ο χαρούμενος παιδικός κόσμος. Τα ποιήματά της μοιάζουν με παιχνίδια της φαντασίας με τις λέξεις. Μερικά από τα έργα της: *Ο δάσκαλος με το βιολί και το αστέρι*, *Τα δέντρα μας*, *Το πανηγύρι*, *Παιχνιδόγελα*, *Παιχνιδόλεξα*, *Είμαι του κόσμου ένα παιδί*, *Στη Βέροια στη Βεργίνα*.

Πρόταση για διάβασμα

Ζασμίν Ντιμπέ, *Ο τρομερός παππούς*, μετάφραση Ειρ. Μάρρα, εκδ. Κέδρος.

Μερσέ Κόμπανυ

Η ιστορία του Ερνέστου

Η σημερινή ημέρα είναι πολύ σημαντική για τον Ερνέστο: θα γιορτάσει μαζί με τους γονείς του την ΗΜΕΡΑ ΠΟΥ ΗΡΘΕ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ.

Κάθε χρόνο, από τότε που υιοθέτησαν τον Ερνέστο, γιορτάζουν με μεγάλη επισημότητα την επέτειο της ημέρας που πήγαν και τον πήραν.

Επίσης, κάθε χρόνο, διηγούνται στον μικρό, αυτό που εκείνος λέει «η ιστορία μου».

Ο Ερνέστος δεν κουράζεται ποτέ να την ακούει, και όσο μεγαλώνει προσθέτει καινούριες ερωτήσεις.

Τώρα, καθισμένος στα γόνατα της μητέρας του, με τη γάτα στην αγκαλιά του, ετοιμάζεται να την ακούσει με πολύ μεγάλη προσοχή.

Και η μητέρα αρχίζει...

– Πριν από πάρα, μα πάρα πολλές μέρες ήταν ένας άντρας και μια γυναίκα που αγαπιόντουσαν.

Ήταν πολύ ερωτευμένοι κι από τον έρωτα αυτόν γεννήθηκε ένα μωρό.

– Εγώ! διακόπτει ο μικρός.

– Ναι, εσύ, και σου έδωσαν το όνομα Ερνέστος. Όμως, αυτός ο άντρας κι αυτή η γυναίκα δεν μπορούσαν να γίνουν γονείς ούτε να σε κρατήσουν κοντά τους.

– Γιατί; Δε με αγαπούσαν;

– Και βέβαια σε αγαπούσαν, αλλά για να γίνουν ένας άντρας και μια γυναίκα γονείς δε φτάνει μόνο η αγάπη.

– Λοιπόν, ενώ εκείνο το ζευγάρι απέκτησε ένα μωρό –εσένα–, εμάς μας είπε ο γιατρός πως ποτέ δε θα μπορούσαμε να κάνουμε παιδί, παρ' όλο που αγαπούσαμε ο ένας τον άλλον πάρα πολύ, επειδή κάτι μέσα στα σώματά μας δε λειτουργούσε σωστά.

Αυτό μας έκανε να στενοχωρηθούμε, είπε ο πατέρας, γιατί και η μαμά σου και εγώ θέλαμε πολύ ένα παιδάκι. Και η αγάπη μας ήταν τόση, που αποφασίσαμε να υιοθετήσουμε ένα.

– Εμένα! πετάχτηκε ο Ερνέστος.
Η μητέρα χαμογέλασε και του χάρωσε το μάγουλο:
– Ναι, εσένα, όμως άσε με να συνεχίσω.
– Ναι, ναι...
– Τότε λοιπόν, επισκεφτήκαμε πολλά οικοτροφεία...
– Και εκεί σας περίμενα εγώ! Τα ματάκια του Ερνέστου έλαμπαν!
Τώρα θα άρχιζε το αγαπημένο του κομμάτι της ιστορίας.
– Ναι, εκεί μας περίμενες. Κι αυτό γιατί εκείνο το ζευγάρι που δεν μπορούσε να σε κρατήσει σε είχε πάει εκεί όπου θα σε αναζητούσαν κάποιοι άλλοι γονείς.
Μέχρι που έφτασε η μέρα που μας ειδοποίησαν να πάμε να σε πάρουμε.
Σήμερα συμπληρώνονται πέντε χρόνια.
– Και το μαλλιαρό αρκουδάκι το αγόρασε ο μπαμπάς για τον δρόμο, έτσι;
– Ναι, απαντά ο πατέρας, ήθελα να είναι το πρώτο μας δώρο για σένα.
– Έλα, όμως, συνέχισε, τι έκανα όταν σας είδα; Ήμουν όμορφος;
Η μητέρα πήρε το κεφαλάκι του στα δυο της χέρια και του έδωσε ένα φιλί στην άκρη της μύτης.
– Ήσουν γλύκας! Φορούσες ένα μπλουζάκι κι ένα φορμάκι, αυτά που τα φυλάμε ακόμα.
Ο μικρός ρωτάει:
– Δεν περπατούσα ακόμη, έτσι;
– Όχι, μπουσουλούσες μόνο. Τα πρώτα βηματάκια σου τα έκανες εδώ στο σπίτι.
Ο μικρός όμως έχει το κεφάλι σκυμμένο και δείχνει συλλογισμένος.
Ξαφνικά ψιθυρίζει:
– Μαμά... εμένα... εμένα θα μου άρεσε περισσότερο να ήμουν στην κοιλιά σου.
– Κοίτα, το πιο σημαντικό πράγμα για ένα παιδί είναι να ξέρει ότι το αγαπούσαν και το ήθελαν απ' την πρώτη στιγμή που το σκέφτηκαν.
Και με εσένα έτσι έγινε.
Δε σε είχαμε γνωρίσει ακόμη, κι όμως προετοιμάζαμε τον ερχομό σου.

Μιλούσαμε για σένα, αναρωτιόμασταν πώς θα ήσουν, τι θα κάναμε, πώς θα σε μορφώναμε.

Κάναμε τα ίδια πράγματα, μικρέ μου, όπως αν θα ήσουν μέσα μου.

Για μας, για την αγάπη μας για σένα, δεν έχει την παραμικρή σημασία που μας περίμενες σε άλλο μέρος.

Το σημαντικό είναι πως τώρα είμαστε μαζί και αγαπάμε ο ένας τον άλλον.

Δε νομίζεις κι εσύ ότι αυτό είναι που μετράει;

– Όμως...

Ο μικρός σμίγει τα φρύδια και επιμένει.

Επιμένει γιατί θέλει να είναι πολύ σίγουρος.

– Εσύ και ο μπαμπάς θα με αγαπάτε πάντα το ίδιο, όπως και αν ήμουν στην κοιλιά σου;

– Μα και βέβαια, το ίδιο κι ακόμη περισσότερο.

Κι αν πήγαμε να σε πάρουμε, το κάναμε γιατί σε θέλαμε πολύ.

Γι' αυτό, εδώ σε εμάς, η ΗΜΕΡΑ ΠΟΥ ΗΡΘΕΣ ΣΠΙΤΙ είναι ημέρα μεγάλης γιορτής.

– Και ο μπαμπάς είναι ο δικός μου μπαμπάς-μπαμπάς κι εσύ είσαι η δική μου μαμά-μαμά, έτσι;

– Κι εσύ το δικό μας παιδί-παιδί. Σε αγαπάμε, και καμιά φορά σε μαλώνουμε, σαν παιδί μας που είσαι. Είμαστε μια πραγματική οικογένεια.

– Και δε... δε θα με αφήσετε ποτέ, ε;

Οι γονείς του άρχισαν να γελάνε και ο μπαμπάς τού είπε:

– Να σε αφήσουμε; Ποτέ! Εσύ θα μας αφήσεις όταν θα ερωτευτείς μια όμορφη κοπέλα.

Τώρα η μαμά τον αγκαλιάζει σφιχτά με τρυφερότητα.

Ήταν όλα τους παιδιά μου...

Δραστηριότητες

1. Ο Ερνέστος θέλει να ακούει την ιστορία του. Τι άλλο θα ήθελε να ρωτήσει τη μητέρα του;
2. Ο Ερνέστος θα γιορτάσει μαζί με τους γονείς του «την ημέρα που ήρθε στο σπίτι». Μπορείς να τη φανταστείς και να περιγράψεις τη γιορτή;
3. Να ρωτήσεις τους γονείς σου πώς ήταν η πρώτη μέρα που ήρθες εσύ στο σπίτι σου. Να γράψεις την ιστορία σου ή να την παρουσιάσεις με φωτογραφίες σου!
4. Χωριζόμαστε σε ομάδες και γράφουμε ένα γράμμα στον Ερνέστο. Στη συνέχεια ανταλλάσσουμε τα γράμματα και συζητάμε γι' αυτά.

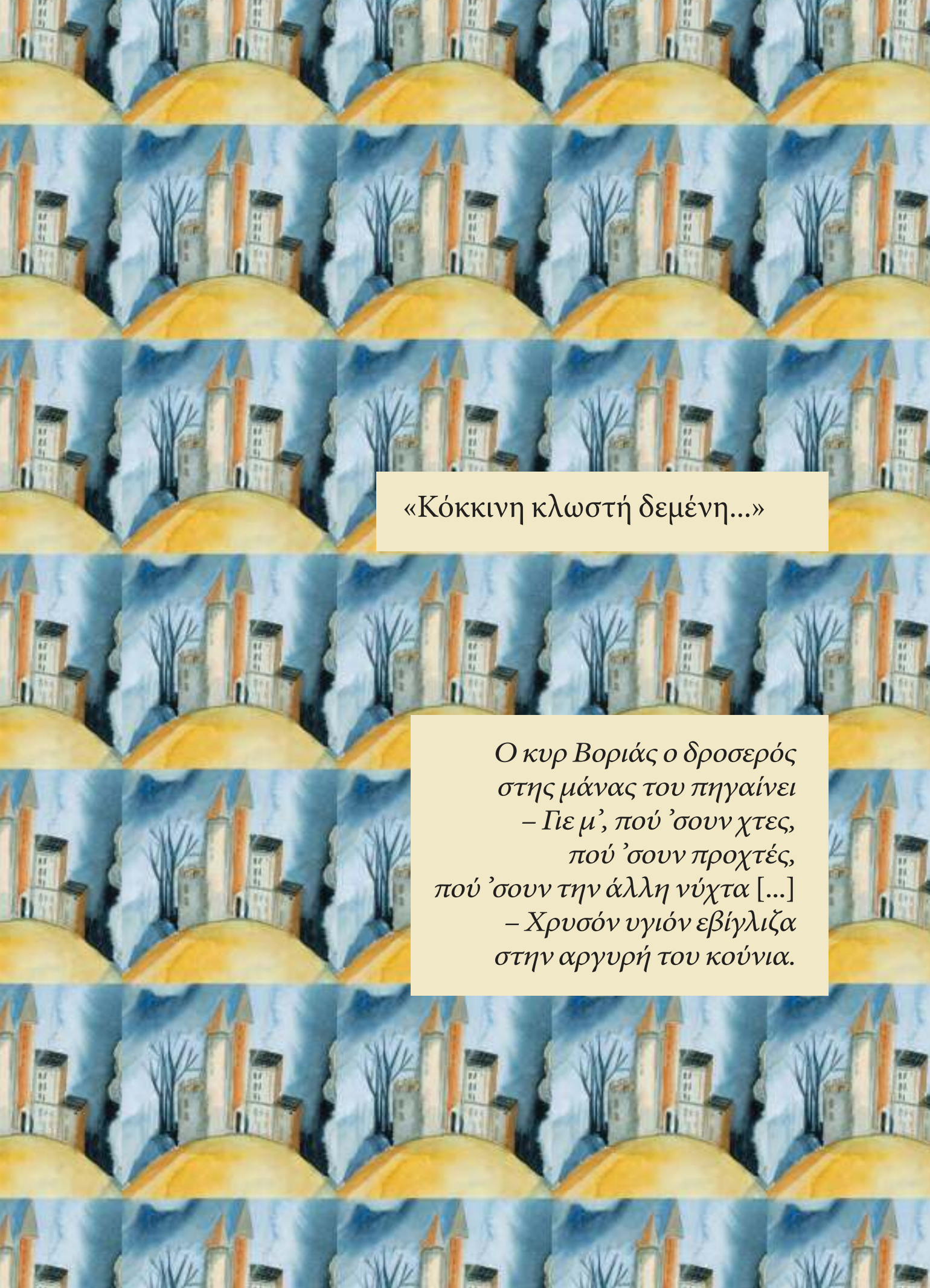

Μερσέ Κόμπανυ

Ισπανός συγγραφέας βιβλίων για παιδιά.

Προτάσεις για διάβασμα

Ι.Δ. Ιωαννίδης, *Το κορίτσι με τις δυο μητέρες*, εκδ. Πατάκη.
Κάρμεν ντε Ποσάδας, *Το Κίβι*, μετάφραση Τζένη Γαβαλάκη, εκδ. Πατάκη.

«Κόκκινη κλωστή δεμένη...»

*Ο κυρ Βοριάς ο δροσερός
στης μάνας του πηγαίνει
– Γιε μ', πού 'σουν χτες,
πού 'σουν προχτές,
πού 'σουν την άλλη νύχτα [...]
– Χρυσόν υγιόν εβίγλιζα
στην αργυρή του κούνια.*

Λιοντάρι και αγριόχοιρος

(Μύθος διασκευασμένος από τη συγγραφέα Έλλη Αλεξίου)

* αγριογούρουνο

Μέσα στη μεγάλη κάψα του καλοκαιριού, βρέθηκαν ένα λιοντάρι και ένας αγριόχοιρος* κοντά σε μια μικρή πηγή, όπου έτρεχε δροσερό νεράκι. Είχαν και οι δυο τους τέτοια δίψα, που δεν είχαν την υπομονή να περιμένουν να πιει πρώτα ο ένας κι ύστερα ο άλλος. Έσπρωξε το λιοντάρι με τόση ορμή τον αγριόχοιρο, που ο αγριόχοιρος βρέθηκε δυο μέτρα πέρα από το νερό. Μα κι αυτός ορθώθηκε στα γρήγορα και, πέφτοντας πάνω στο λιοντάρι, το απομάκρυνε από την πηγή. Κι αυτό συνεχίστηκε αρκετή ώρα. Έτσι που ούτε το ένα ούτε το άλλο δεν είχαν καταφέρει να ξεδιψάσουν, μα ούτε να δροσιστούν με μια ρουφηξιά νερό. Πάλευαν του σκοτωμού πεισματωμένα και, παίρνοντας βαθιές ανάσες, σταματούσαν ένα λεφτό, ξαναπαίρνανε φόρα και ξανάρχιζαν. Είχαν και οι δυο καταξεσκιστεί, καταπληγιαστεί.

* σαρκοφάγα

Τους είδαν από ψηλά δυο σαρκοβόρα,* αρπακτικά πουλιά, γύπας και κοράκι, κατέβηκαν χαμηλά και πετούσαν από πάνω τους, περιμένοντας πότε θα πέσουν πια ψόφια για να τα καταβροχθίσουν. Το λιοντάρι κι ο αγριόχοιρος τα είδαν, κατάλαβαν το σχέδιό τους και τρομοκρατήθηκαν.

– Βλέπεις τι γίνεται από πάνω μας; είπε το λιοντάρι στον αγριόχοιρο. Περιμένουν να αλληλοφαγωθούμε, για να γλεντήσουν με τις σάρκες μας.

* έριδα, τσακωμός

– Καλά που το κατάλαβες. Εμένα δε μου αρέσει ποτέ η διχόνοια.* Με τη φιλική συνεννόηση τελειώνουν όμορφα και καλά όλες οι δουλειές... Θα είχαμε πιει το νεράκι μας, θα είχαμε ξεδιψάσει και δε θα είχαμε γεμίσει πληγές.

* θεωρούσαν αξιολύπητους
* παράλογο

Στάθηκαν με τη σειρά τους μπρος στην πηγή, ήπιαν, ήπιαν με την ψυχή τους, ξεδίψασαν και ελεεινολογούσαν* τους εαυτούς τους που κόντεψαν με το τυφλό* πείσμα τους να κάμουν τα κορμιά τους πλούσιο τραπέζι στα σαρκοβόρα πουλιά.

Δραστηριότητες

1. Γράφουμε το κείμενο σε διάλογο. Κατασκευάζουμε μάσκες των πρωταγωνιστών του μύθου και τον δραματοποιούμε στην τάξη μας.
2. Είναι πολλές οι φράσεις που λέει ο λαός για τη διχόνοια, όπως «τρώγονται σαν τα κοκόρια». Μπορείτε να βρείτε κι άλλες;
3. Η διχόνοια είναι η αιτία για πολλές καταστροφές. Ας σκεφτούμε περιστατικά διχόνοιας από την ιστορία ή την καθημερινή ζωή και ας μιλήσουμε γι' αυτά και τα αποτελέσματά τους.
4. Χωριζόμαστε σε ομάδες. Καθεμιά διαλέγει έναν μύθο του Αισώπου και τον παρουσιάζει στην τάξη (με θεατρικό παιχνίδι, κουκλοθέατρο, παντομίμα κ.ά.).
5. Συγκρίνουμε τον μύθο του Αισώπου, όπως τον διασκεύασε η Έλλη Αλεξίου, με τον ίδιο μύθο, όπως τον διασκεύασε ο Τάσος Αποστολίδης και τον εικονογράφησε ο Κώστας Βουτσάς στις σελίδες 48-49 που ακολουθούν.

Αίσωπος (Φρυγία Μικράς Ασίας 7ος - 6ος αιώνας π.Χ.)

Μεγάλος μυθοποιός της αρχαιότητας. Έγινε παντού γνωστός όχι μόνο για τους μύθους του, αλλά και για τα αστεία και τα ανέκδοτα που έλεγε. Οι μύθοι του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες και από την αρχαιότητα ως σήμερα έχουν γίνει ευχάριστο ανάγνωσμα για μικρούς και μεγάλους.

Αίσωπος
(απόδοση Δ. Παρίση)

Έλλη Αλεξίου (Ηράκλειο Κρήτης 1984 - Αθήνα 1988)

Εργάστηκε ως δασκάλα. Έγραψε βιβλία για μικρούς και μεγάλους που τα χαρακτηρίζουν «τρυφερότητα και ανθρωπιά». Ο πόλεμος, η ειρήνη, ο αγώνας του ανθρώπου για τη δικαιοσύνη είναι τα κυριότερα θέματα που την απασχολούν, ακόμη και στα βιβλία της για παιδιά, όπως είναι: *Ο Χοντρούλης και η Πηδηχτή*, *Ήθελε να τη λένε Κυρία*, *Ρωτώ και μαθαίνω*.

Προτάσεις για διάβασμα

Πιπίνα Τσιμικάλη, *Παραμύθια του Αισώπου*, εκδ. Αστήρ.

Τ. Γκούνταλ, *Ο αγώνας των πουλιών*, εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Λαϊκό παραμύθι

Ο ποντικός κι η θυγατέρα του

Μια φορά ήταν ένας ποντικός κι είχε μια θυγατέρα πολύ όμορφη. Ήθελε να την παντρέψει, μα δεν ήθελε να τη δώσει σε ποντικό. Κει που συλλογιότανε,* βλέπει τον ήλιο να λάμπει.

* σκεφτόταν

Α! είπε με τον νου του, να γαμπρός για το κορίτσι μου· και χωρίς να χάσει καιρό, την παίρνει και πάει στο παλάτι του ήλιου.

– Ήλιε, την παίρνεις τη θυγατέρα μου γυναίκα; Δε θέλω να τη δώσω σ' άλλονα τόσο όμορφη, μόνο σε σένα που 'σαι τόσο όμορφος και δυνατός.

* με νομίζεις
* δες

– Αχ! του λέει ο ήλιος, για να τον ξεφορτωθεί, δεν είμαι γω, όπως με θαρρείς,* δυνατότερος απ' όλους στον κόσμο. Διε* κείνα – να τα σύννεφα, άμα με πλακώσουνε, σκοτεινιάζω και τίποτα δεν μπορώ να τα κάμω. Σύρε* σ' αυτά και χωρίς άλλο θα πετύχεις.

* πήγαινε

Ο καημένος ο ποντικός τι να κάμει! σηκώνεται και πάει στα σύννεφα· μα και κει σκούρα τα βρήκε.

– Βλέπεις τον βοριά; του είπαν τα σύννεφα· αυτός όταν φυσά, εμείς σκορπιζόμαστε και χάνουμε τα κομμάτια μας· σύρε στον βοριά.

* σ' αυτόν

Τότε ο ποντικός παίρνει τη θυγατέρα του και πάει στον βοριά και του λέει με τι σκοπόν ήρθε σ' αυτόνα.*

– Μετά χαράς, καημένε ποντικέ, θα την έπαιρνα την όμορφή σου τη θυγατέρα, μα δεν είμαι γω, όπως με θαρρείς, δυνατός. Σύρε κει σε κείνο τον πύργο. Τον βλέπεις; Σαράντα χρόνια φυσώντας δεν μπόρεσα να τον ρίξω κάτω.

Να μην τα πολυλογούμε, πηγαίνει και στον πύργο και του λέει τα ίδια. Ο πύργος τότε γυρίζει και του λέει:

– Ποντικέ, ποντικέ, ακούς μια βοή μέσα στους τοίχους μου; Τι θαρρείς πως είναι; Αντρειωμένα θεριά, ποντικοί, που με κατατρώνε και κοντεύουνε να με ρίξουνε κάτω. Απ' τους ποντικούς πλειότερο* αντρειωμένος και δυνατός κανείς δεν είναι στον κόσμο και καθόλου κανένα να μην ακούς.

Τότε ο ποντικός γίνηκεν η καρδιά του* και δίνει την κόρη του σ' έναν αντρειωμένο και όμορφο ποντίκαρο.

* περισσότερο

* ήρθε στα
συγκαλά του

Δραστηριότητες

1. Ας φανταστούμε ότι η ποντικίνα δεν παντρεύεται τελικά με τον ποντικό, αλλά με τον ήλιο ή με τα σύννεφα ή με τον βοριά ή τον πύργο. Γράφουμε την ιστορία τους.
2. Ζωγραφίζουμε τον γάμο της ποντικίνας με τον γαμπρό που έχουμε διαλέξει γι' αυτήν.
3. Πώς νιώθετε για τον πατέρα-ποντικό στην αρχή και πώς στο τέλος του παραμυθιού;
4. «Είμαι ένας ωραίος αρουραίος, νεαρός και ρωμαλέος». Ακούμε τον δίσκο του Γ. Κουρουπού *Οι δραπέτες της σκακιέρας* (στίχοι Ευγ. Τριβιζά) για τον ωραίο αρουραίο και διηγούμαστε την ιστορία.

Πρόταση για διάβασμα

Λεία Χατζοπούλου-Καραβία, *Η Ρίκι δεν είναι πια πιτσιρίκι*, εκδ. Πατάκη.

Το Μνημείο του Λυσικράτη (Αθήνα, Πλάκα)

Χάρης Σακελλαρίου

Ο θεός Διόνυσος

Πολλές φορές ο Διόνυσος άφηνε τη χαρούμενη συντροφιά του κι αποτραβιόταν σε κάποιαν απόμερη ερημιά, για να καθίσει για λίγο και να στοχαστεί* μονάχος του.

* να σκεφτεί

Έτσι, κάποια μέρα βρέθηκε σε μιαν έρημη ακρογιαλιά. Ξάπλωσε κάτω στη ζεστή άμμο και τον πήρε ο ύπνος. Το κύμα από το πέλαγο τον νανούριζε απαλά.

Κάποια στιγμή φάνηκε να πλησιάζει ένα καράβι. Ήταν Τυρρηνοί* πειρατές. Είδαν από μακριά τον ξαπλωμένο νέο με τα ωραία, μαύρα, σγουρά μαλλιά, που πέφτανε κυματιστά στους γερούς του ώμους, καθώς και τον πορφυρό επενδύτη* που τον σκέπαζε, και νόμισαν

* από την Τυρρηνία, αρχαία χώρα της Ιταλίας

* σκούρο κόκκινο πανωφόρι

πως ήταν κανένα πριγκιπόπουλο. Φτάνοντας, λοιπόν, κοντά, πήδησαν κάτω απ' το πλοίο, κι όπως ο Διόνυσος ακόμα κοιμόταν, πέσαν πάνω του, τον έδεσαν κι αφού τον φορτώθηκαν, τον έφεραν στο καράβι.

* μεσαίο

Ήταν γεμάτοι χαρά, γιατί έλπιζαν πως σίγουρα θα πάρουν πολλά χρυσά και ασημένια νομίσματα απ' τους γονιούς του, για να τον λευτερώσουν. Τον δένουν στο μεσιανό* κατάρτι και μαζεύονται όλοι ολόγυρά του. Οι όψεις τους είν' άγριες και απειλητικές:

– Λέγε μας ποιος είσαι..., του λένε.

Μα ξαφνικά τα σκοινιά που τον είχαν δέσει, λύνονται και πέφτουν στα πόδια του σαν σάπιες κλωστές. Ο θεός κάθεται κάτω, ελεύθερος πια, και τους κοιτάζει με τα γελαστά μαύρα μάτια του. Όλοι έχουν μείνει με το στόμα ανοιχτό.

– Δυστυχισμένοι, φωνάζει ο τιμονιέρης. Ποιος είν' αυτός που αρπάξατε και θέλετε να τον δέσετε; Δεν το βλέπετε πως δεν έχετε να κάνετε με άνθρωπο, αλλά με θεό; Δε βλέπετε που δε μοιάζει με τους θνητούς ανθρώπους; Τι τον κρατάμε λοιπόν; Ελάτε γρήγορα να τον βγάλουμε στη στεριά και μην απλώσει κανένας χέρια πάνω του, για να μη μας βρουν συμφορές που δεν τις φανταζόμαστε!...

* ευκαιρία

Μα ο καπετάνιος δεν ήθελε να του φύγει απ' τα χέρια τέτοιο κελεπούρι.* Γυρίζει αγριεμένος στον τιμονιέρη και του λέει:

– Πάψε, φοβιτσιάρη κι ονειροφαντασμένε, και κοίτα το τιμόνι και πώς θα ωφεληθούμε καλύτερα απ' τον άνεμο. Κι όσο για τούτον δω τον καλομαθημένο, είναι δική μου δουλειά τι θα τον κάνω. Ελπίζω ν' ανοίξει κάποτε το στόμα του και να μας μαρτυρήσει ποιοι είναι οι γονιοί του. Τώρα που έπεσε στα χέρια μας, εύκολα δε γλιτώνει.

Κι έπιασε να δέσει και πάλι το νεαρό θεό.

Παράσταση από το διάζωμα του Μνημείου του Λυσικράτη

Μα την ίδια στιγμή, πράγματα παράξενα άρχισαν να γίνονται μπρος στα μάτια τους. Γύρω γύρω στο πλοίο άρχισαν να τρέχουν

κύματα όχι από αρμυρό θαλασσινό νερό, αλλά από κρασί ολόξανθο και μυρωδάτο. Η ευωδιά του χύθηκε πάνω στο καράβι κι οι ναύτες δεν χόρταιναν να την αναπνέουν.

Την ίδια στιγμή μια κληματόβεργα ξεφύτρωσε από τη βάση του καταρτιού, τυλίχτηκε ολόγυρά του, έφτασε ίσαμε την κορυφή του κι ύστερα, γέρνοντας προς τα κάτω, φορτώθηκε με ωραία, γυαλιστερά, ρόδινα σταφύλια. Κι ένας κισσός τυλίχτηκε κι αυτός ολόγυρα στο κατάρτι, που δε φαινόταν πια.

Βλέποντας όλα τούτα οι ναύτες, παρακαλούν γεμάτοι τρόμο τον τιμονιέρη να τους βγάλει στη στεριά. Ο τιμονιέρης το θέλει κι ο ίδιος κάτι τέτοιο. Μα στο μεταξύ ο θεός χάθηκε από μπροστά τους και στη θέση του παρουσιάστηκε ένα λιοντάρι που βρυχιέται* τρομαχτικά. Οι ναύτες κάνουν πίσω να φυλαχτούν. Μα στη μέση του πλοίου βλέπουν μια γιγαντόσωμη αρκούδα να στέκει στα πισινά της πόδια ολόρθη και να τους κοιτάζει λαίμαργα, έτοιμη να τους αρπάξει.

* μουγκρίζει

Τα 'χουν χάσει οι άμοιροι οι ναύτες και δεν ξέρουν πια τι να κάνουν. Μαζεύονται κι αυτοί ολόγυρα στον τιμονιέρη κι από μέσα τους παρακαλούν τους θεούς να τους γλιτώσουν από τούτα τα θεριά. Μα να! Το λιοντάρι μ' ένα τεράστιο πήδημα, ορμά κατεπάνω τους κι αρπάζει τον καπετάνιο. Οι ναύτες πήδησαν όλοι στη θάλασσα κι έγιναν δελφίνια.

Και ξαφνικά, όλα διαλύθηκαν. Το λιοντάρι έγινε πάλι ο ωραίος και γελαστός νέος, που καθόταν πριν από λίγο δίπλα στο κατάρτι. Αγκάλιασε τον τιμονιέρη και του λέει:

– Μη φοβάσαι, καλέ μου τιμονιέρη. Είμαι ο θεός Διόνυσος, ο γιος του Δία και της Σεμέλης. Όταν σε βρίσκουν πίκρες και στενοχώριες, εμένα να καλείς κι όλα θ' αλλάζουν στη ζωή σου. Όλα θα 'ναι ωραία, σαν ένα γλυκό όνειρο.

Κι ο θεός, αφήνοντας το πλοίο, χάθηκε μες στο δάσος, για να ξαναβρεί τη χαρούμενη συντροφιά του.

Δραστηριότητες

1. Χωριζόμαστε σε ομάδες, συγκεντρώνουμε πληροφορίες για τον Διόνυσο και τις γιορτές του και ύστερα τις παρουσιάζουμε στην τάξη.
2. Συζητούμε για τις ομοιότητες ανάμεσα στις αρχαίες γιορτές του Διόνυσου και στις σύγχρονες εκδηλώσεις του καρναβαλιού στις διάφορες περιοχές της Ελλάδας.
3. Οι περιπέτειες του Διόνυσου με τους Τυρρηγούς αναπαριστώνται στη ζωφόρο του Μνημείου του Λυσικράτη (στην Αθήνα). Μπορούμε να το επισκεφθούμε για να παρατηρήσουμε από κοντά τις παραστάσεις, ή να φέρουμε πληροφορίες γι' αυτό.

Χάρης Σακελλαρίου (Θαυμακός Φθιώτιδας 1923)

Έχει υπηρετήσει στην εκπαίδευση.
Τα βιβλία του για μικρούς και μεγάλους αναφέρονται στην ιστορία του τόπου μας και στους αγώνες των ανθρώπων για καλύτερη ζωή.
Έργα του για μικρούς αναγνώστες:
*Τρία παιδιά χαμένα στο διάστημα,
Τα μικρά διαβολάκια, Ο θυμός του Ποσειδώνα, Ο γίγαντας της Σαλαμίνας.*

Προτάσεις για διάβασμα

Ελένη Χωρεάνθη, *Ελληνική μυθολογία*, εκδ. Ζαχαρόπουλος.
Λούσυ Κόουτς – Άντονι Λιούις, *Αττικός ο παραμυθάς. 100 μύθοι από την αρχαία ελληνική μυθολογία*, μετάφραση Φίλιππος Μανδηλαράς, εκδ. Πατάκη.

Το Μνημείο του Λυσικράτη

Νανά Νικολάου

Γλωσσοδέτης

Μια μέρα άσπρη ξέξασπρη
που εγώ δεν είχα μία
με τον Ρουμποκομπολογή
φύγαμε για Ρουμπία.

Στον κήπο όταν εταίζε
μια πάπια μα ποια πάπια
του παπά μας του παχύ
τη φακή κατάπια.

Να τρέξει πήγε πίσω μου
μα κάτω κουβαριάστηκε
της καρέκλας το ποδάρι
ξεκαρεκλοποδαριάστηκε.

Ανέβηκα στη Τζιτζιριά
για να φωνάξω «κούι»
μα ο Τζιτζιμιτζιχότζιρας
ποτέ του δεν ακούει.

Όλου του κόσμου η Βαβέλ
σα γλωσσοδέτης μοιάζει
κι αν γλώσσεψες τη μπέρδα σου*
κανέναν δεν τον νοιάζει.

* αντί:
μπέρδεψες τη
γλώσσα σου

Δραστηριότητες

1. Βρίσκουμε κι άλλους γλωσσοδέτες. Κάθε παιδί λέει σωστά τον δικό του γλωσσοδέτη. Αν δεν τα καταφέρει, μιμείται ένα ζώο.
2. Ακούμε το ποίημα μελοποιημένο από τον δίσκο του Νότη Μανρουδή *Χάρτινο καράβι*.

Νανά Νικολάου

Ηθοποιός και στιχουργός. Γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε νομικά και θέατρο. Έχει ιδρύσει το «Θίασο 81» και παρουσιάζει θεατρικά έργα για παιδιά.

Παροιμίες

※ καλύτερα

Κάλλιο※ γαϊδουρόδενε παρά γαϊδουρογύρευε.

(από την Ελλάδα)

Μόνο τ' αηδόνι μπορεί να καταλάβει το τριαντάφυλλο.

(από τη Βουλγαρία)

Ο γνωστικός ποτέ δε βάζει μες στον κήπο του κατσίκα για κηπουρό.

(από την Ουγγαρία)

Παροιμιόμυθοι

Άλλαξεν ο Μανωλιός
κι έβαλε τα ρούχ' αλλιώς.

Κάηκε η γριά στο χυλό,
φυσάει και το γιαούρτι.

Η αλεπού, περιμένοντας
να πέσουν απ' την κούρνια※
οι κόττες, ψόφησε απ' την πείνα.

(από την Ελλάδα)

※ το μέρος που
κουρνιάζουν

Αινίγματα

Άμα βλέπω, δεν το βλέπω,
και το βλέπω όταν δε βλέπω.

Του μιλώ και μου μιλά,
τραγουδώ, μου τραγουδά,
του γελάω, μου γελά.

Χοντρός χοντρός καλόγερος
με γένια στο κεφάλι.

Δραστηριότητες

1. Βρίσκουμε παροιμίες από την Ελλάδα και από άλλες χώρες, και τις ανακοινώνουμε στην τάξη.
2. Ένα παιδί παρουσιάζει σε παντομίμα όποια παροιμία θέλει και τα άλλα παιδιά προσπαθούν να τη μαντέψουν.
3. Διαλέγουμε (ατομικά ή ομαδικά) ένα από τα αινίγματα. Το γράφουμε σ' ένα χαρτόνι και το εικονογραφούμε.

Προτάσεις για διάβασμα

Γιώργος Ιωάννου, *Παραμύθια του λαού μας*, εκδ. Ερμής.
Γιάννης Μπάρτζης, *66 φράσεις δυόμισι χιλιάδων χρόνων*, εκδ. Καστανιώτη.

Λογοπαίχνιδο

* είχαμε

– Να 'χαμε*, τι να 'χαμε;
Να 'χαμε έναν γέρο, να φύλαγε τον κήπο,
τον κήπο με τα πράσα, με τα γαριφαλάκια.
– Να 'χαμε, τι να 'χαμε;
Να 'χαμε έναν γάιδαρο να καβαλήσει ο γέρος,
ο γέρος ο καημένος, ο κακοπαθημένος,
που φύλαγε τον κήπο, τον κήπο με τα πράσα, με τα γαριφαλάκια.
– Να 'χαμε, τι να 'χαμε;
Να 'χαμε έναν κόκορα να τσίμπαγε τον γάιδαρο,
να γκρέμιζε τον γέρο, τον γέρο τον καημένο, τον κακοπαθημένο,
που φύλαγε τον κήπο, τον κήπο με τα πράσα, με τα γαριφαλάκια.
– Να 'χαμε, τι να 'χαμε;
Να 'χαμε μια αλεπού, να 'τρωγε τον κόκορα,
που τσίμπησε τον γάιδαρο, που γκρέμισε τον γέρο,
τον γέρο τον καημένο, τον κακοπαθημένο, που φύλαγε τον κήπο,
τον κήπο με τα πράσα, με τα γαριφαλάκια.

Δραστηριότητες

1. Παίζουμε το λογοπαίχνιδο σύμφωνα με τις παρακάτω οδηγίες: Φτιάχνουμε έναν κύκλο. Ρωτάμε όλοι μαζί «να 'χαμε, τι να 'χαμε;». Ο καθένας με τη σειρά του λέει τι θα ήθελε να έχει και συνεχίζουμε την ιστορία με τον ίδιο τρόπο.
2. Φέρνουμε και άλλα λογοπαίχνιδα ή οδηγίες για ομαδικά παιχνίδια. Μπορούμε να τα παρουσιάσουμε στην τάξη ή να τα παίζουμε στην αυλή.

Προτάσεις για διάβασμα

Θέτη Χορτιάτη, *Τα παιχνιδόλεξα*, εκδ. Κέδρος.

Μαρούλα Κλιάφα – Ζωή Βαλάση, *Ας παίξουμε πάλι*, εκδ. Κέδρος.

Παραμύθι

Ο μόχθος της μύγας

Στο παζάρι* χθες που πήγα
είδα μια τεμπέλα μύγα
και μου ήρθε στο μυαλό
παραμύθι γελαστό.

* αγορά

Πρέπει να σας την πω τούτη την ιστορία, για να γελάσετε όπως γέλασα κι εγώ, όταν μου την έφερε ο άνεμος στ' αυτιά μου. Ακούστε λοιπόν:

Ήταν μια μέρα με τσουχτερό κρύο. Ένα κρύο παράξενο. Και σε κείνο το αφάνταστο και παράξενο κρύο δύο βόδια σ' έναν κάμπο τραβούσαν με κόπο το άροτρο.* Τραβούσαν και ιδρώναν, τραβούσαν και ιδρώναν. Είχαν ξεκάμει πια τα καημένα. Ο κύρης τους προσπαθούσε συνέχεια να τους δίνει κουράγιο φωνάζοντας:

* εργαλείο για το όργωμα της γης

– Άιντε μπρος, καμάρια μου, και τελειώνουμε! Άιντε, παλικάρια μου!

Κι όταν εκείνα κοντοστέκονταν λιγάκι να ξαποστάσουν,* έτρωγαν μια δυνατή βιτσιά* στα καπούλια και συνέχιζαν αδιαμαρτύρητα. Όπως λοιπόν εκείνα όργωναν, περνά πετώντας μια μύγα και κάθεται στο κέρατο του ενός βοδιού. Βολεύεται, στηρίζεται καλά σε ένα αναπαυτικό σημείο και απολαμβάνει το θέαμα.

* να ξεκουραστούν

* ξυλιά

Περνά από εκεί και μια αλεπού, που βλέπει τη μύγα και της χαμογελά. Καθώς γνωρίζονταν από παλιά, τη χαιρετά εγκάρδια:

– Καλημέρα, κουμπάρα μύγα.

– Καλημέρα και σε σένα, κουμπάρα αλεπού!

– Τι χαμπάρια, κουμπάρα μύγα; Τι γίνεται;

Και η μύγα με βαθύ αναστεναγμό απάντησε στην αλεπού:

– Αχ, μα τι θέλεις να γίνεται, βρε κουμπάρα αλεπού; Δε βλέπεις;... Οργώνουμε!

(παραμύθι από την Καλαβρία)

Δραστηριότητες

1. «Αχ, μα τι θέλεις να γίνεται, βρε κουμπάρα αλεπού; Δε βλέπεις;... Οργώνουμε!»: Ας συζητήσουμε για την απάντηση της μύγας στην αλεπού.
2. Τι άλλο θα μπορούσαν να πουν μεταξύ τους η μύγα και η αλεπού; Δημιουργούμε έναν δικό μας διάλογο και τον παρουσιάζουμε στην τάξη.
3. Μπορείς να συνεχίσεις την ιστορία; Τι φαντάζεσαι ότι έγινε μετά;
4. Το παραμύθι που διαβάσαμε προέρχεται από την Καλαβρία της Κάτω Ιταλίας. Μπορείτε να ακούσετε τραγούδια άλλων περιοχών όπου μιλούν ελληνικά από τον δίσκο *Η ελληνική μουσική παράδοση της Κάτω Ιταλίας* του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος.
5. Να φέρετε εικόνες ή φωτογραφίες με διάφορα γεωργικά εργαλεία. Αν υπάρχει στην περιοχή σας λαογραφικό μουσείο, μπορείτε να το επισκεφθείτε και να αναζητήσετε τέτοια εργαλεία.

Πρόταση για διάβασμα

Μαρούλα Κλιάφα, *Παραμύθια της Θεσσαλίας*, εκδ. Κέδρος.

Πιπίνα Τσιμικάλη

Ο Πρασινοσκούφης

Πέρυσι την παραμονή των Φώτων έγινε το κακό. Όλοι οι καλικάντζαροι που είχαν σκορπιστεί στα κεραμίδια και στις καμινάδες των σπιτιών του χωριού ήταν έτοιμοι. Με το πρώτο που θα 'βλεπαν τον παπα-Θύμιο να βγαίνει με την αγιαστούρα* του, θα 'φευγαν, θα 'τρεχαν κουτρουβαλώντας μακριά στ' ανήλιαγο και πυκνό δάσος, πίσω απ' το ψηλό βουνό. Εκεί, κάτω από ένα γέρικο έλατο, περίμενε ανοιχτή μια μικρή τρύπα που κατέβαινε, με κάτι μικρούτσικα σκαλοπάτια, βαθιά μέσα στην κατοικία τους.

* κλαδί βασιλικού, με το οποίο ο ιερέας αγιάζει τους πιστούς

Ήταν ένα σπήλαιο μικρούτσικο κι αυτό, μα όμορφο και γεμάτο από λαμπερά γυαλιά και πετράδια, κόκκινα, πράσινα, κίτρινα, άσπρα και γαλάζια, που λαμποκοπούσαν σα να βρίσκονταν έξω και να τα χτύπαε το φως κι ο ήλιος.

Μόλις έμπαινε κι ο τελευταίος καλικάντζαρος, η τρύπα έκλεινε μοναχή της και δεν μπορούσε πια να βγει κανένας έξω στη γη, παρά μονάχα του χρόνου τα Χριστούγεννα, που ξανάνοιγε πάλι μοναχή της.

Το 'ξεραν αυτό οι καλικάντζαροι, μα δεν τους ένοιαζε. Έτσι γινόταν από παλιά, από τότε που βρέθηκαν, και είχαν συνηθίσει. Έπειτα, δεν τους έλειπε και τίποτα μέσα στη σπηλιά. Και φαγητά είχε το κελάρι* τους και νεράκι καθαρό έβγαζε ο βράχος και βιβλία είχαν που τους τα διάβαζε ο παππούς, και τη δουλειά τους. Άλλοι μαγείρευαν, άλλοι συγύριζαν τη σπηλιά, άλλοι πελεκούσαν κι έδιναν όμορφα σχήματα στα πετράδια. Ως και μουσικοί ήταν ακόμα, που έπαιζαν όργανα στις γιορτές. Χώρια πια που τα βράδια, γύρω στο μακρύ τραπέζι, έλεγε καθένας την ιστορία του, πώς τα πέρασε τις δώδεκα μέρες πάνου στη γη. Κοντολογίς,* δεν περνούσανε και άσχημα.

* αποθήκη για τρόφιμα

* με λίγα λόγια

Εκείνη τη χρονιά, η πρώτη δουλειά του Πρασινοσκούφη, του μικρού καλικάντζαρου, καθώς βγήκε πάνου στη γη, ήταν να τρέξει στα κεραμίδια του μύλου του μπαρμπα-Κώστα. Ήξερε πως ζυγώνει* ο καιρός που θα 'φτιαχνε η θεία Κώσταινα τις τηγανίτες. Κι απ' όσες τηγανίτες

* πλησιάζει

είχε δοκιμάσει ο Πρασινοσκούφης, αυτές του άρεσαν πιο πολύ. Έξω φαίνονταν ροδοκόκκινες και τραγανιστές, μα μόλις τις τρύπαγε το δόντι γίνονταν μαλακές, σα λουκούμι, κι έλιωναν στο στόμα.

Από τα κεραμίδια ανέβηκε στην καμινάδα και γλίστρησε σιγά σιγά πιο κάτω να ιδεί. Επιτυχία! Η θεία Κώσταινα έψηνε τηγανίτες, κι ο μπαρμπα-Κώστας με τα παιδιά καθισμένοι στο τραπέζι περίμεναν. Και σε μια στιγμή που η μυλωνού σήκωσε τα μάτια της από το τηγάνι και κοίταξε τον άντρα της, που κάτι της είπε, ο Πρασινοσκούφης βούτηξε κι άρπαξε την πρώτη.

Κι η μυλωνού τηγάνιζε, κι ο Πρασινοσκούφης άπλωνε το χεράκι του και σούφρωνε,* όποτε έβρισκε ευκαιρία. Σιγά σιγά, μάλιστα, ξεθάρρεψε και τις βουτούσε στο βάζο με το μέλι που ήταν δίπλα. Στο τέλος έκρυψε και δύο, τις τελευταίες, σ' ένα κούφωμα* της καμινάδας, για να τις φάει αργότερα.

Ε, από το μύλο του μπαρμπα-Κώστα δεν ξεκόλλησε ο Πρασινοσκούφης όλες τις ημέρες, από του Χριστού μέχρι την παραμονή των Φώτων! Καλύτερα να πούμε πως από το τζάκι του μπαρμπα-Κώστα δεν ξεκόλλησε. Εκεί ήταν χωμένος και την παραμονή κι έτρωγε τηγανίτες, κι ούτε άκουσε το σύνθημα που έδωσε ο γερο-καλικάντζαρος, ο παππούς του, που ήτανε και αρχηγός, για να σηκωθούν να φύγουν. Σε λίγο που τις έφαγε ανέβηκε να ιδεί, μα ήταν αργά! Οι καλικάντζαροι είχαν φύγει!

Άρχισε τότε να τρέχει κατά το δάσος μ' όλα του τα δυνατά κι έφτασε ίσα ίσα τη στιγμή που έκλεινε η πόρτα της σπηλιάς τους.

– Ω, δυστυχία μου, είπε τότε το κακόμοιρο, τι θα γίνω τώρα ολομόναχο: Πού να πάω και πού να σταθώ; Αν ήταν τουλάχιστο καλοκαίρι, κάπου θα έβρισκα στο δάσος να τρυπώσω και να φάω τίποτα! Μα με τέτοιον καιρό θα κοκαλώσω!

Πραγματικά, στο ψηλό και πυκνό δάσος δεν έβλεπες τίποτ' άλλο παρά ένα παχύ στρώμα κάτασπρου χιονιού, και τα δέντρα ήτανε κι αυτά γεμάτα χιόνι, από την κορυφή μέχρι τα κάτω κλαδιά, που έγερναν από το βάρος του. Το δάσος απλωνόταν ήσυχο και σιωπηλό, τ' αγρίμια, μικρά και μεγάλα, είχαν τρυπώσει στις φωλιές τους, και μονάχα κάπου κάπου φαινόταν πάνω στο χιόνι τίποτα αχνάρια* από λύκο ή αλεπού.

* έκλεβε

* βαθούλωμα

* ίχνη, πατημασιές

– Άσχημα τα πράγματα! είπε ο Πρασινοσκούφης. Μα δεν τα 'χασε. Έκαμε μερικές βόλτες έξω από την τρύπα της σπηλιάς και κοίταζε τ' αχνάρια των παπουτσιών του. Ήταν μικρότερα από τ' αχνάρια της αλεπούς και πιο κοντά το ένα με το άλλο. Κι ήταν φυσικό αυτό, γιατί όλος όλος ο Πρασινοσκούφης δεν ήταν ψηλότερος από μια πιθαμή. Ευτυχώς που η σκουφίτσα του ήταν ψηλή και μυτερή και του χάριζε λίγο ανάστημα. Έξαφνα χτύπησε το κεφάλι του.

– Βρε, είπε, δεν πηγαίνω πάλι στην θείας Κώσταινας να περάσω το χειμώνα μου; Φωτιά στο τζάκι έχει και τον τρόπο τον ξέρω να σουφρώνω τις πίτες από το τηγάνι της. Καλά θα περάσω!

Δραστηριότητες

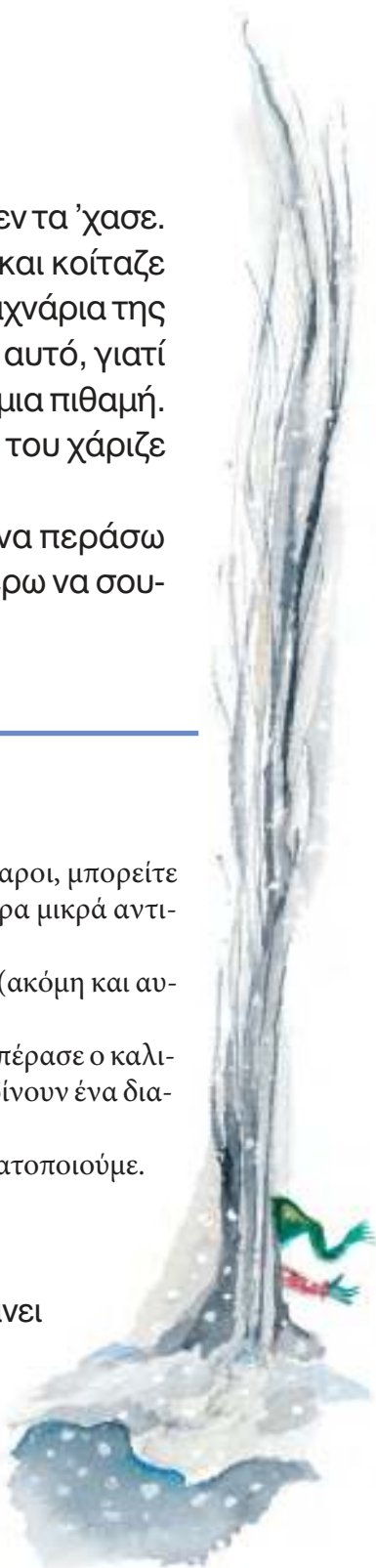
1. Αφού φανταστείτε τα πετράδια που έφτιαχναν οι καλικάντζαροι, μπορείτε να κατασκευάσετε και σεις τα δικά σας, αξιοποιώντας διάφορα μικρά αντικείμενα (πέρλες, ψηφίδες, χαλίκια).
2. Δημιουργούμε μελωδίες, χρησιμοποιώντας μουσικά όργανα (ακόμη και αυτοσχέδια), και τις τραγουδάμε.
3. Χωριζόμαστε σε ομάδες. Οι μισές γράφουν ή διηγούνται πώς πέρασε ο καλικάντζαρος στο σπίτι της θείας Κώσταινας, ενώ οι υπόλοιπες δίνουν ένα διαφορετικό τέλος στην ιστορία του Πρασινοσκούφη.
4. Βρίσκουμε κι άλλες ιστορίες με καλικάντζαρους και τις δραματοποιούμε.

Πιπίνα Τσιμικάλη (1903-1987)

Ασχολήθηκε περισσότερο με το παραμύθι. Έχει κάνει και μεταφράσεις. Άντλησε τα θέματά της από τη φύση, την παράδοση και την ιστορία. Ορισμένα από τα έργα της είναι: *Παραμύθια του Αισώπου*, *50 νέα παραμύθια*, *Ο χαρταετός*, *Η κόκκινη ομπρέλα*, *Ιστορίες Κατοχής κ.ά.*

Πρόταση για διάβασμα

Ζωή Βαλάση και Κατσιμιχάιοι, *Το καλικαντζαράκι των Χριστουγέννων*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Ύπνε μου, έπαρέ μου το

* πήγαινε

* πατέρα

* του νονού

* όσα ζώα
βόσκουν

* υγεία

* προίκα

* μοςχάρια

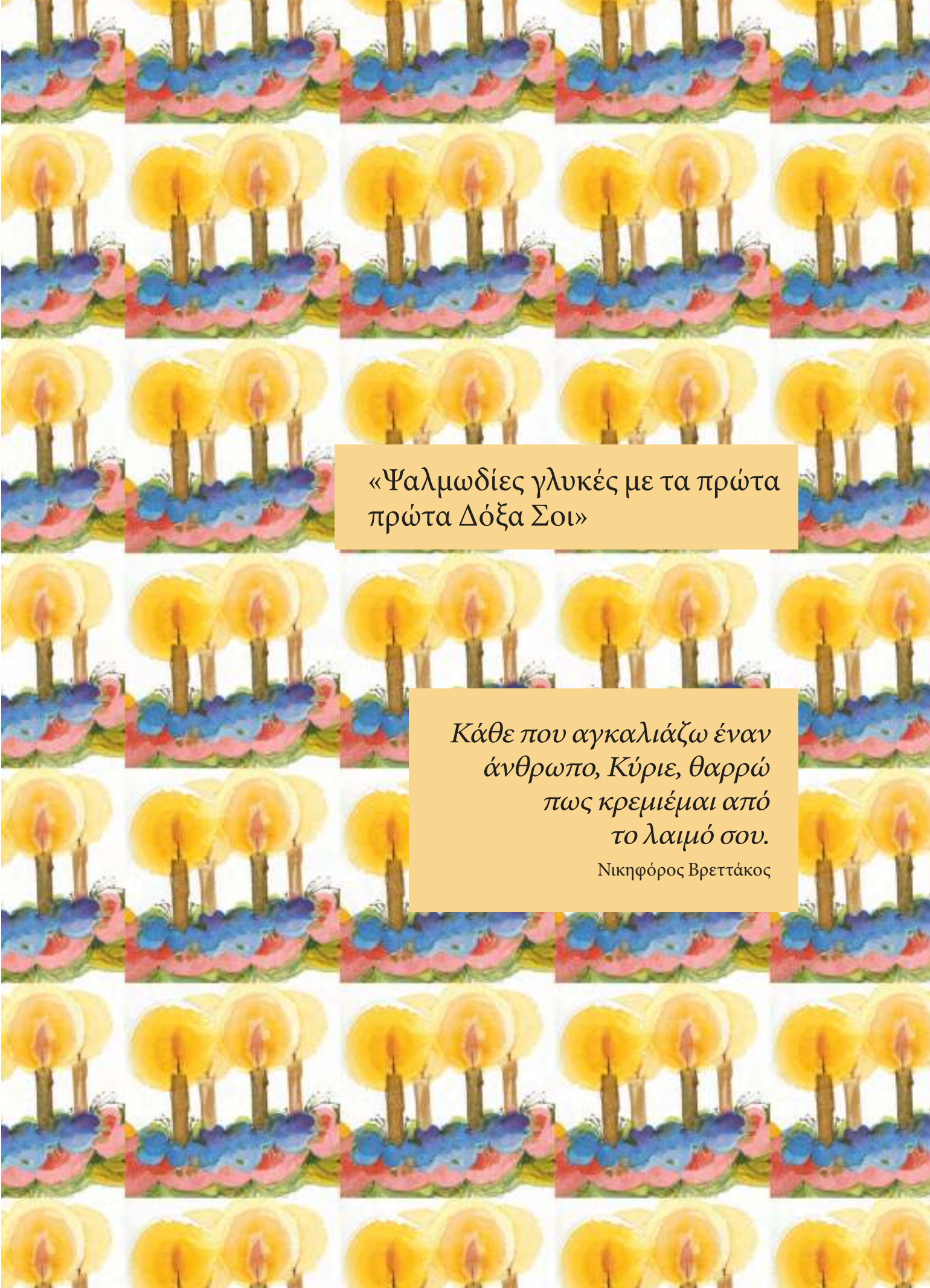
Ύπνε μου κι έπαρέ μου το, κι άμε* το στα περβόλια
και την ποδιά του γέμισε τριαντάφυλλα και ρόδα.
Τα ρόδα να 'ν' της μάνας του, τα μήλα του κυρού* του
και τ' άσπρα τα τριαντάφυλλα να 'ναι του σάντουλού* του.
Ο ύπνος τρέφει τα μωρά κι ο κάμπος τα βοσκάρια,*
κι έμενα το παιδάκι μου το τρέφουνε τα χάδια.
Ο ύπνος μου στα μάτια σου κι η γεια* στην κεφαλή σου
κι η αγρυπνιά στον κύρη σου να κάμει το προικί* σου.
Κοιμήσου που στο γάμο σου, στ' αρραβωνιάσματά σου
θ' ανοίξουν ρόδα και ανθοί μέσα στην κάμαρά σου.
Τα χιόνια αλεύρια θα γενούν και τα βουνά δαμάλια*
κι η θάλασσα γλυκό κρασί να πιουν τα παλικάρια.

Δραστηριότητες

1. Φέρνουμε στην τάξη νανουρίσματα της πατρίδας μας. Τα παρουσιάζουμε στους άλλους και συζητάμε γι' αυτά.
2. Μπορούμε να φτιάξουμε ένα βιβλίο με τα νανουρίσματα των παιδιών της τάξης μας.
3. Χωριζόμαστε σε ομάδες· η κάθε ομάδα ζωγραφίζει μια εικόνα για κάθε νανούρισμα, βάζει έναν τίτλο και διακοσμεί την τάξη.
4. Μαγνητοφωνούμε νανουρίσματα και τα τραγουδάμε στην τάξη. Μπορούμε να ακούσουμε νανουρίσματα από τον ψηφιακό δίσκο του Νίκου Κυπουργού *Νανουρίσματα*, με τη Σαββίνα Γιαννάτου, ή από την κασέτα *Νανουρίσματα, ταχταρίσματα*, σε μουσική Λάζαρου Κουζινόπουλου.

Πρόταση για διάβασμα

Νανουρίσματα, Ταχταρίσματα, Παινέματα..., επιμ. Μαργαρίτα Κουλεντιανού, εκδ. Θυμάρι.

«Ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα
πρώτα Δόξα Σοι»

*Κάθε που αγκαλιάζω έναν
άνθρωπο, Κύριε, θαρρώ
πως κρεμιέμαι από
το λαιμό σου.*

Νικηφόρος Βρεττάκος

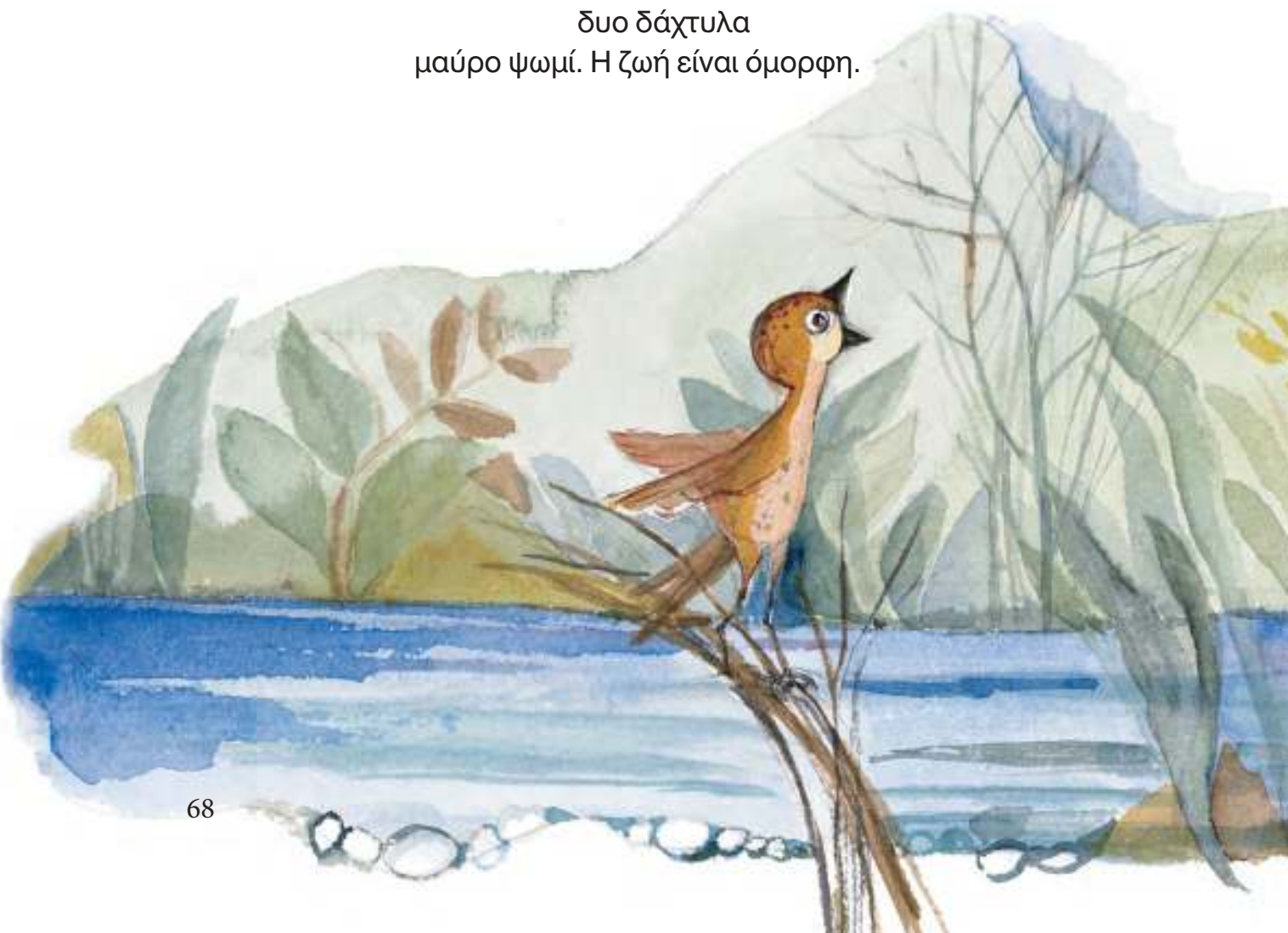

Νικηφόρος Βρεττάκος

Η Ειρήνη, ο Ιησούς και το πουλί

Καθόταν ο Ιησούς κοντά στο ποτάμι,
στη ρίζα ενός δέντρου
και περίμενε τη μητέρα του. Δίπλα στ' αυτί του,
πάνω σ' ένα κλαδί, που η πνοή του φωτός
περισσότερο
παρά το αγεράκι το σάλεψε ανάλαφρα,
κελάηδαγε, αμέριμνο, ένα πουλί.
Απ' το ράμφος του έσταζαν διάφανες τρίλλιες*
στο ποτάμι που κύλαγε. Χαμογελούσε
ο Ιησούς.
Περιμένανε τη μητέρα του να τους φέρει
δυο δάχτυλα
μαύρο ψωμί. Η ζωή είναι όμορφη.

* κελαηδήματα

Δραστηριότητες

1. Φανταζόμαστε έναν διάλογο ανάμεσα στον Ιησού και το πουλί. Τι θα μπορούσαν να πουν, άραγε, μεταξύ τους;
2. Πώς νιώθεις διαβάζοντας τη φράση «Η ζωή είναι όμορφη», με την οποία τελειώνει το ποίημα;
3. Ποιες εικόνες του ποιήματος δικαιολογούν τη λέξη «Ειρήνη» του τίτλου του;
4. Ζωγραφίζουμε όποια εικόνα του ποιήματος μας έκανε μεγαλύτερη εντύπωση.

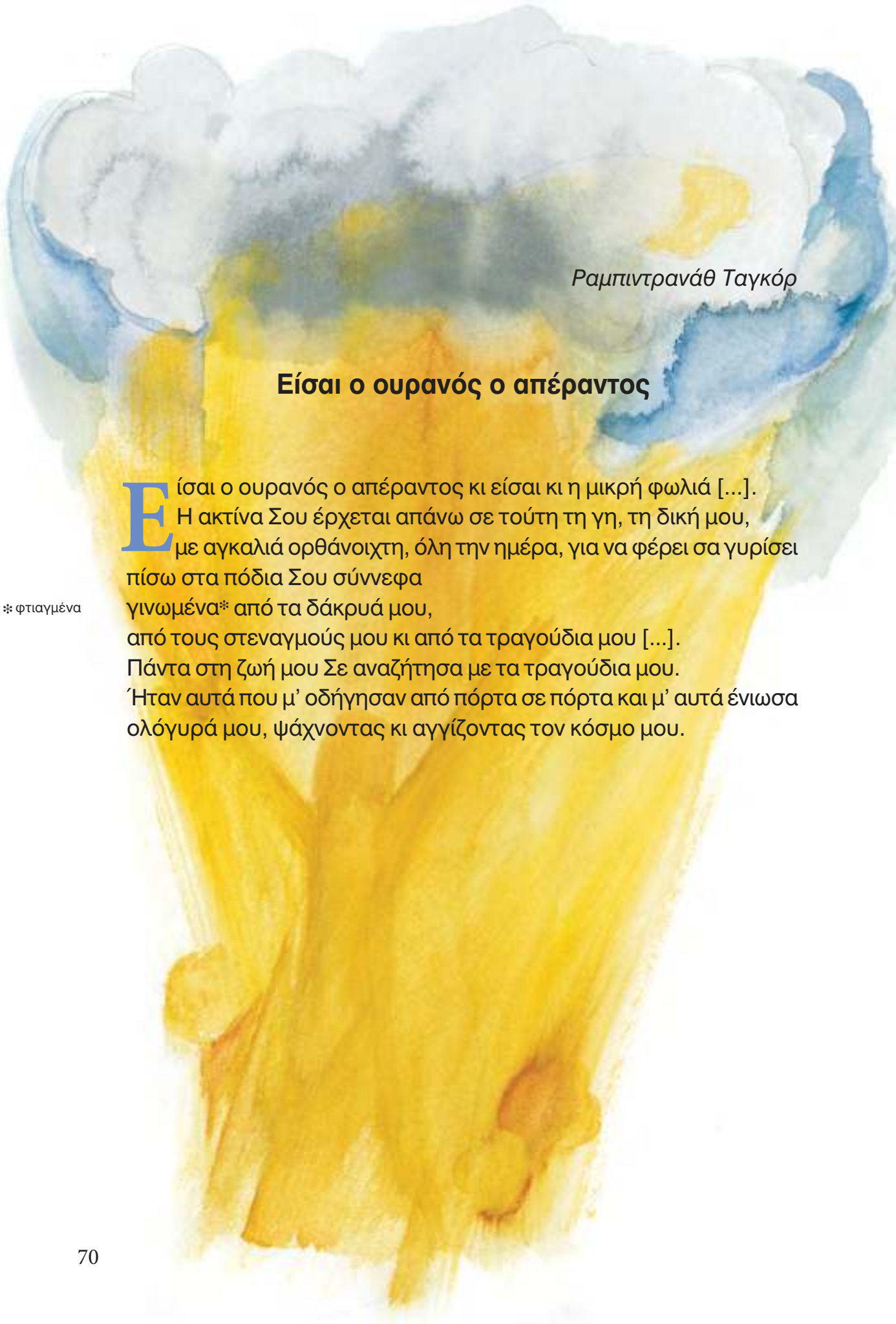
Νικηφόρος Βρεττάκος (Σπάρτη 1911-1991)

Λυρικός ποιητής, στο έργο του οποίου υπάρχει χαρούμενη διάθεση, αισιοδοξία και αγάπη για τον άνθρωπο. Στις συλλογές *Ο Ταύγετος και η σιωπή* και *Ο χρόνος και το ποτάμι* κυριαρχεί η παρουσία της φύσης και η γενέθλια γη. Τα ποιήματά του κυκλοφορούν σε τρεις τόμους, *Τα ποιήματα I, II, III*.

Πρόταση για διάβασμα

Φρόσω Χατόγλου, *Καλημέρα ειρήνη*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ

Είσαι ο ουρανός ο απέραντος

Είσαι ο ουρανός ο απέραντος κι είσαι κι η μικρή φωλιά [...].
Η ακτίνα Σου έρχεται απάνω σε τούτη τη γη, τη δική μου,
με αγκαλιά ορθάνοιχτη, όλη την ημέρα, για να φέρει σα γυρίσει
πίσω στα πόδια Σου σύννεφα
γινωμένα* από τα δάκρυά μου,
από τους στεναγμούς μου κι από τα τραγούδια μου [...].
Πάντα στη ζωή μου Σε αναζήτησα με τα τραγούδια μου.
Ήταν αυτά που μ' οδήγησαν από πόρτα σε πόρτα και μ' αυτά ένιωσα
ολόγουρά μου, ψάχνοντας κι αγγίζοντας τον κόσμο μου.

* φτιαγμένα

Δραστηριότητες

1. Το κείμενο αυτό είναι ένα είδος προσευχής προς τον Θεό. Μπορείς να γράψεις και εσύ μια προσευχή;
2. Υπάρχουν στιγμές που χρειάστηκε να ζητήσουμε κάτι πολύ συγκεκριμένο στην προσευχή μας. Ας μιλήσουμε γι' αυτές στην τάξη μας.
3. «Είσαι ο ουρανός ο απέραντος» – «Πάντα στη ζωή μου Σε αναζήτησα με τα τραγούδια μου»: Πώς καταλαβαίνετε αυτές τις προτάσεις;

Ραμπιντράναθ Ταγκόρ (1861-1941)

Ινδός ποιητής και μυθιστοριογράφος, που τιμήθηκε με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας, το 1913. Έκανε πολλά ταξίδια και επισκέφθηκε ανάμεσα σε άλλες χώρες και την Ελλάδα. Έγραψε ποιήματα για τη φύση, την αγάπη και την παιδική αθωότητα. Παράλληλα ασχολήθηκε με πολιτικά και κοινωνικά θέματα. Μερικά από τα βιβλία του είναι: *Εκατό ποιήματα του Καμπίρ*, *Πυγολαμπίδες*, *Η θρησκεία του ανθρώπου*.

Ο Νορντίν στην εκκλησιά

* δυο γιορτές
την ίδια μέρα
* γιαγιά

Την άλλη μέρα ξυπνήσανε κι ήταν κεφάτοι. Ήταν Κυριακή και διπλόσκολο.* 21 Μαΐου, Κωνσταντίνου και Ελένης, γιόρταζε ο πατέρας. Εκτός από τη νενέ,* που δεν την αφήνανε τα ποδάρια της, όλοι οι άλλοι ετοιμάζονταν για την εκκλησιά. Η μαμά είχε φτιάξει άρτο και τον πήγε στην εκκλησιά αποβραδís μέσα στο πανέρι με την ολοκέντητη πετσέτα. Τον ζύμωσε μόνη της με ζάχαρη, κανέλα και μαστίχα. Μοσκομύρισε το σπίτι σαν τον έφερε από το φούρνο ροδοκόκκινο και πασπαλισμένο με σουσάμι.

Ο Νορντίν δεν είχε ιδέα τι συνέβαινε. Οι γιορτινές καμπάνες τον τρομάξανε. Ο Αργύρης ήθελε να τον πάρουν μαζί τους στην εκκλησιά, επέμενε, αλλά ο πατέρας ήταν σκεπτικός.

– Δεν ξέρω, είπε, αν πρέπει να τον πάρουμε, έχει άλλη πίστη. Κι ίσως κακοφανεί και του πατέρα του, του Μουσταφά.

Ο Νορντίν, άμα του εξήγησε η νενέ, είπε κι εκείνος πως κάτι τέτοιο, να πάει δηλαδή σε χριστιανική εκκλησιά την ώρα της λειτουργίας, μπορεί και να εξόργιζε τον πατέρα του. Αλλά ο ίδιος ήθελε πολύ να δει τι κάνουν οι χριστιανοί στις εκκλησιές τους και πώς προσκυνούν το δικό τους Αλλάχ. Δε θα 'λεγε τίποτα στον πατέρα του. Θα το κρατούσε μυστικό. Και θα 'ταν το μοναδικό τουρκάκι στον τόπο του που πάτησε σε χριστιανική εκκλησιά να λειτουργηθεί!

Τι το 'θελαν όμως να πάρουν τον Νορντίν στην εκκλησιά;

Δεν ήταν μόνο που σαν έφτασαν έβγαλε τα παπούτσια του και τα άφησε πίσω από την πόρτα, αλλά πήρε και το χαλάκι που σκούπιζε ο κόσμος τα πόδια του, το 'βαλε μες στη μέση κι έπεσε γονατιστός μπρούμυτα. Κάθε τόσο σήκωνε το κεφάλι, χτυπούσε τις παλάμες του στο μωσαϊκό και ξανάπεφτε με το κούτελο ν' αγγίζει το πάτωμα. Οι γυναίκες άρχισαν να ψουψουρίζουν κι η εκκλησάρισσα πήγε και τον σήκωσε. Η μαμά τον πήρε από το χέρι και τον οδήγησε σ' ένα στασίδι.* Μα ούτε κι εκεί κάθισε πάνω από πέντε λεπτά. Κατέβηκε

* ξύλινο
κάθισμα

και πήγε ίσα στο δεσποτικό. Κάθισε στο θρόνο του δεσπότη κι άπλωσε τα χέρια του στα σκαλιστά μπράτσα του, σαν να 'ταν ο Μέγας Βεζίρης των τζαμιών και των ναών της Ανατολής. Από κει τον τράβηξε γρήγορα γρήγορα ο πατέρας και τον πήρε κοντά του στο ψαλτήριο. Τον κρατούσε απ' το μανίκι και, μόλις έκανε να φύγει, τον τραβούσε, κι ο Νορντίν ησύχαζε.

Ο Αργύρης, ντυμένος διακάκι, ήτανε στο ιερό. Έβγαζε πότε πότε το κεφάλι του από τη μικρή πύλη και παρακολουθούσε με ανησυχία, αλλά και με ευθυμία, τα καμώματα του Νορντίν.

Το επεισόδιο έγινε όταν ήταν να διαβάσει ο παπάς το ευαγγέλιο και ο Αργύρης βγήκε κρατώντας το μικρό μανουάλι. Ο Νορντίν, ποιος ξέρει πώς του φάνηκε, ξέφυγε από το χέρι του πατέρα κι έτρεξε σαν

* μάλωσε

σίφουνας να πάρει από τα χέρια του Αργύρη το μανουάλι. Έγινε μια μικροβαβούρα και τότε επενέβη ο επίτροπος. Έπιασε τον Νορντίν, τον τράβηξε και, μαζί με τον πατέρα, τον έβγαλε έξω. Έξω εκεί, με χαμηλή και νευριασμένη φωνή, έψαλε τον αναβαλλόμενο* στον πατέρα και τον Αργύρη, που κουβάλησαν στην εκκλησιά ένα άγνωστο τρελόπαιδο. Πού να 'ξερε ο επίτροπος πως το τρελόπαιδο αυτό ήταν ένα τουρκάκι που δεν ήξερε πως, όταν ένα αγόρι είναι ντυμένο διακάκι, δεν παίζει, αλλά παίρνει μέρος στη θεία λειτουργία!

Ο Νορντίν εντυπωσιάστηκε απ' την εκκλησιά του χριστιανού Αλλάχ. Όλο το μεσημέρι τα κουβέντιαζε με τη νενέ. Δεν μπορούσε να χωνέψει γιατί οι χριστιανοί κάνουν τέτοιες ζωγραφιές. Και τι άσκημοι γέροι με μακριές γενειάδες ήταν αυτοί στους τοίχους! Και ποιοι ήταν εκείνοι οι καβαλάρηδες, ο ένας με τ' άσπρο άλογο, που είχε χώσει το κοντάρι του στην καρδιά ενός αγριάνθρωπου, κι ο άλλος με το μαύρο άλογο, που καρφώνει ένα δράκο; Και γιατί τόσες μωρομάνες με τα μωρά στην αγκαλιά και μια μάλιστα απ' αυτές να το βυζαίνει κιόλας; Άσε την άλλη που είχε τρία χέρια, και την άλλη, χωρίς μωρό στην αγκαλιά, που φορούσε μαντίλα μαύρη κι έμοιαζε με χανούμ* χωρίς φερετζέ!* Κι εκείνος ψηλά ψηλά τι έκανε και τον κάρφωσαν σε δυο ξύλα με ανοιχτά χέρια, και στο στήθος είχε μια λαβωματιά και στο κεφάλι φορούσε στεφάνι από αγκάθια; Και γιατί τους ανάβανε κεριά και τους φιλούσαν στις πληγές τους, στα πόδια τους, και τις μωρομάνες στο μάγουλο;

* μουσουλμάνα

* κάλυμμα
του προσώπου

Ζαλίστηκε η νενέ με τις τόσες ερωτήσεις. Μάταια προσπαθούσε να εξηγήσει στον Νορντίν πως οι ζωγραφιές απεικονίζουν τις μορφές των αγίων της πίστης μας και πως μ' αυτές επικοινωνούμε με το πνεύμα τους στον Ουρανό. Οι εικόνες είναι οι γέφυρες που ενώνουν τη σκέψη των απλών ανθρώπων με το αθάνατο πνεύμα της άγιας μορφής. Πώς αλλιώς να χωρέσει το φτωχό μυαλό του ανθρώπου το Θεό του, αν δεν τον στήσει απέναντί του, να τον βλέπει, να τον αγγίζει και να τον παρακαλεί κοιτάζοντάς τον όρθιος και κατά πρόσωπο;

Πολλά του 'πε η νενέ του Νορντίν για τους αγίους και την Παναγία που κρατά το Χριστό και σκεπάζει όλα τα παιδιά του κόσμου, ακόμα και τα τουρκάκια.

Ο Νορντίν άλλα κατάλαβε, άλλα όχι. Του άρεσε πολύ όμως η ιστορία της παρθένας Μαρίας, που σαν μητέρα του κόσμου προστατεύει όλα τα παιδάκια, όπου κι αν ζούνε.

Δραστηριότητες

1. Πώς συμπεριφέρθηκε ο Νορντίν, όταν βρέθηκε στη χριστιανική εκκλησία; Μπορείς να εξηγήσεις τη συμπεριφορά αυτή;
2. Να φέρετε πληροφορίες για τα τζαμιά ή να επισκεφθείτε ένα τζαμί, αν υπάρχει στον τόπο σας.
3. Η Παναγία «σαν μητέρα του κόσμου προστατεύει όλα τα παιδάκια, όπου κι αν ζούνε». Ας γράψουμε μια δική μας φράση για την Παναγία ή για το Θεό.
4. Μπορείς να αφηγηθείς την ιστορία του Νορντίν με δικά σου λόγια;

Έλσα Χίου (Πειραιάς 1954)

Μεγάλωσε στη Σάμο, όπου και ζει. Συνεργάζεται με εφημερίδες και λογοτεχνικά περιοδικά. Έχει γράψει ποιήματα, διηγήματα και μυθιστορήματα για παιδιά και νέους. Η Νενέ η Σμυρνιά κυκλοφόρησε το 1996.

Πρόταση για διάβασμα

Βαγγέλης Ηλιόπουλος, *Καφέ αηδιαστικό μπαλάκι*, εκδ. Πατάκη.

Ντίνα Χατζηνικολάου

Η δική μου προσευχή

Την προσευχή που θα σας πω
κανείς δε μου την έχει μάθει.
Έρχετ' απ' της καρδιάς τα βάθη.

* Θεέ Φύλαγε, Θε* μου, τα τριζόνια,
που γαληνεύουν τη νυχτιά.
Σώσε το δέντρο απ' τη φωτιά!

Βοήθα τ' ανέμελο τζιτζίκι
μη σταματήσει το τραγούδι.
Κι από το ταπεινό λουλούδι
ίσαμε τ' ανθρωπάκι εμένα,
όλα να ζουν ευτυχισμένα
τα πλάσματα πάνω στη γη.

Δραστηριότητες

1. Τι άλλο νομίζετε ότι θα μπορούσε να ζητήσει το «ανθρωπάκι» στην προσευχή του;
2. Στο ποίημα αυτό, όπως και στο ποίημα του Ρ. Ταγκόρ, περιγράφονται δύο τρόποι προσευχής. Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα τους;

Ντίνα Χατζηνικολάου (Αθήνα 1931)

Ασχολήθηκε με τη μουσική και τη λογοτεχνία. Έγραψε παραμύθια, μικρά θεατρικά έργα, καθώς και έργα για το κουκλοθέατρο. Ποιήματα και διηγήματά της έχουν περιληφθεί σε ανθολογίες και σχολικά βιβλία. Μερικά έργα της: *Η Αγαπούλα του καλοκαιριού*, *Φέφε*, *ο μεγάλος πιανίστας* και άλλες ιστορίες.

Κάλαντα

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Κεφαλονιάς

Τα κάλαντα είναι τραγούδια που τα λένε συνήθως τα παιδιά την παραμονή των μεγάλων εορτών της χριστιανοσύνης, πηγαίνοντας από σπίτι σε σπίτι. Υπάρχουν κάλαντα των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς (του Αγίου Βασιλείου), των Φώτων και του Σαββάτου του Λαζάρου. Το περιεχόμενό τους, που έχει αρχικά σχέση με τις παραπάνω γιορτές, περιλαμβάνει ευχές και εγκώμια γι' αυτούς στους οποίους ψάλλονται. Ακόμη, υπάρχουν διαφορές στα λόγια τους από περιοχή σε περιοχή.

Σ' αυτό το σπίτι που 'ρταμε* πέτρα να μη ραγίσει
κι ο νοικοκύρης του σπιτιού χρόνους πολλούς να ζήσει.
Αφέντη, αφέντη, ολάφεντε,* αφέντη φημισμένε,
στην ξενιτιά και τη Φραγκιά, στον κόσμο ξακουσμένε,
αφέντη μ' ρήγα* να σε δω ή μπάιλο* στην Πόλη
και βασιλιά στον τόπο σου να σε τιμήσουν όλοι.
Πολλά είπαμε τ' αφέντη μας· ας πούμε της κυράς μας.
Κυρά χρυσή και λυγερή,* κυρά χαριτωμένη,
με φρονιμάδες κι ευμορφίες εσύ 'σαι στολισμένη.
Κυρά μου, όταν βούλεσαι* στην εκκλησιά να πάγεις,
να προσκυνήσεις το Θεό, την προσευχή να κάνεις,
βάνεις τον ήλιο πρόσωπο και το φεγγάρι στήθι
και του κοράκου το φτερό βάνεις γαϊτανοφρύδι.*
Εσέ, κυρά μου, σου 'πρεπε βασίλισσα να γίνεις,
να κάθεται στο θρόνο σου, τις ευμορφίες να κρίνεις.
Κυρά με τους πολλούς υιούς τους μοσκαναθρεμμένους
στην προκοπή και στα καλά καλοσυνηθισμένους,
που λούζεις τους, χτενίζεις τους και στο σχολειό τούς στέλνεις,
να μάθουν χάριν κι αρχοντιές,* πολλά τους παραγγέλνεις.*

* που ήρθαμε

* μεγάλε αφέντη

* αυτοκράτορα
* βάιλο (πρόξενο
της Βενετίας στην
Κωνσταντινούπολη)

* κομψή

* θέλεις

* λεπτό και
όμορφο
φρύδι, μαύ-
ρου χρώματος

* ευγενική και
αρχοντική
συμπεριφορά
* παραγγέλνεις

Δραστηριότητες

1. Οι ευχές που λέγονται στα κάλαντα δηλώνουν τις επιθυμίες που είχαν οι κάτοικοι της Κεφαλονιάς τα παλαιότερα χρόνια. Να βρείτε ποιες είναι αυτές οι ευχές. Ποια επιθυμία κρύβει η καθεμιά;
2. Αν γράφατε δικά σας κάλαντα σήμερα, τι θα ευχόσαστε στις κόρες της κυράς;
3. Να συγκεντρώσετε κάλαντα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Υπάρχουν λέξεις ή φράσεις που επαναλαμβάνονται σ' αυτά;
4. Αφού ακούσετε κάλαντα από διάφορα μέρη, να συνθέσετε δικά σας πρωτοχρονιάτικα κάλαντα με ευχές που να ικανοποιούν επιθυμίες και όνειρα των ανθρώπων της εποχής μας.
5. Να μάθετε τα κάλαντα της Κεφαλονιάς και να τα ψάλετε στη χριστουγεννιάτικη γιορτή του σχολείου σας.

Κάλαντα (Μυτιλήνη)

Πρόταση για διάβασμα

Χρήστος Μπουλώτης, *Επτά ιστοριούλες γιορτινές και παράξενες*, επτά, εκδ. Πατάκη.

Βούλα Μάστορη

Τότε που πήγαμε βόλτα τον Επιτάφιο

Ευτυχώς τα δάκρυα στέγνωσαν γρήγορα κοντά στη μαμά και στον μπαμπά. Και μ' άρεσε η εκκλησία έτσι μικρή που ήταν. Ούτε χώριζε κανείς τούς άντρες από τις γυναίκες. Κι ήταν γιομάτη γιαγιάδες και παππούδες, που άκουγαν ευχαριστημένοι τον παπά που έψελνε. Κοντά του στέκονταν λίγοι άντρες κι έκαναν τους ψάλτες.

Εμείς καθόμασταν σε κάτι ψηλές και στενές καρέκλες, με πλάτη και χέρια, όλο ξύλο, που έμοιαζαν με κασετίνες.

Μπροστά μας ήταν ο Επιτάφιος γιομάτος λουλούδια. Και δίπλα του μερικά κορίτσια που τραγουδούσαν το «Αι γενεαί πάσαι...»* και το «Έρανον* τον τάφον...». Α, τα έλεγαν τόσο ωραία! Ακουγόταν η φωνή της καθεμιάς ξεχωριστά! Σαν να τραγουδούσε μόνη της!

Κι ας έλεγε η μαμά έπειτα:

– Θεέ μου, τι παράφωνες οι μικρές!...

Εμένα μου άρεσαν.

Όπως μου άρεσε κι ο παπάς μας, που όλο με κοίταζε και μου χαμογελούσε. Και με χαίδευε κιόλας σαν περνούσε από κοντά μου. Και δε θύμωνε που πήγαινα ολοένα κι έπιανα τον Επιτάφιο. Ούτε όταν μύριζα τα λουλούδια. Ούτε όταν πήρα μερικά να χαρίσω στη μαμά. Ούτε όταν πήγα στα κορίτσια και τραγούδησα κι εγώ:

– Θ' αναστηθεί ο Χριστούλη της!

Ένα, ξέρεις, ολότελα δικό μου τραγούδι. Μετά, οι άντρες που έκαναν τους ψάλτες σήκωσαν τον Επιτάφιο. Κι όταν ο παππούλης ζήτησε έναν νέο να σηκώσει το σταυρό, δεν πήγαινε κανένας. Δεν έβρισκαν νέο.

Εμένα δε μ' άφηναν γιατί, λέει, ήμουν μικρός. Κι ήταν έτοιμος να πάει ο μπαμπάς, αλλά στο τέλος κατέβασαν ένα αγόρι από την καμπάνα πάνω.

Ύστερα, βγήκαμε όλοι έξω. Μπροστά ο σταυρός, μετά ο Επιτάφιος, ο παππούλης, οι ψάλτες, τα κορίτσια και μετά όλοι εμείς. Κόλ-

* όλες οι γενεές

* ράντισαν με
αρώματα

Επιτάφιος (Ευαγγελίστρια, Σκιάθος)

λησαν έπειτα πάνω στον Επιτάφιο πολλά κίτρινα μικρά κεριά και τ' άναψαν. Ανάψαμε κι εμείς τα δικά μας και ξεκινήσαμε για την «περιφορά». Δηλαδή, θα πηγαίναμε τον Επιτάφιο μια βόλτα στο χωριό. Έτσι είπε η μαμά, που τη ρώτησα.

Στο δρόμο περπατούσαμε αργά. Πρώτα, γιατί έτσι κάνουν στον Επιτάφιο. Έπειτα, γιατί οι περισσότεροι ήταν γέροι, και τέλος, γιατί έπρεπε να προσέχουμε και τόσα πράγματα: τις στρογγυλές πετρούλες, τα σκαλιά, τα μπαλκόνια...

– Κατεβάστε λίγο τον Επιτάφιο! Θα ρίξει το μπαλκόνι κάτω! έλεγε κι ο παππούλης σταματώντας λίγο το ψάλσιμο.

Αλλά αυτός είχε και να προσέχει και τα κεριά.

– Όχι τώρα το κερι, κυρα-Τασία! Μετά!

– Σε βλέπω, κυρα-Καλλιόπη! Άσε κάτω το κερι!

Μετά την περιφορά θα πάρετε όλοι σας. Φτάνουν για όλους.

Τα 'λεγε σε μερικές γιαγιάδες που ήθελαν να πάρουν αγιασμένο, λέει, κερι από τον Επιτάφιο.

Αλλά δεν τους άρεσε να περιμένουν το μετά.

Κι ήταν παντού νύχτα. Κανένα παράθυρο δεν είχε φως. Κι αυτή η ...πεθαμένη ησυχία...

– Πρόσεχε! Θα με κάψεις! Τι κόλλησες έτσι πάνω μου! είπε η μαμά και μου πήρε το κερί.

Μ' αγκάλιασε όμως.

Στο δρόμο σταματήσαμε τρεις φορές. Τότε ήταν που είπαμε τα τραγούδια των κοριτσιών. Το δικό μου τραγούδι δεν το 'ξερε κανένας.

Όταν φτάσαμε στην εκκλησία ξανά, οι ψάλτες σήκωσαν τον Επιτάφιο ψηλά πάνω από την πόρτα κι όλοι εμείς περάσαμε από κάτω. Να, όπως παίζουμε το «περνά περνά η μέλισσα...».

Κι αγιασμένο κερί πήραμε όλοι μας.

Δραστηριότητες

1. Σε ποια σημεία του κειμένου φαίνεται η συμμετοχή του πρωταγωνιστή στην τελετή;
1. Να περιγράψετε την περιφορά του Επιταφίου της γειτονιάς σας ή της περιοχής όπου έχετε περάσει ένα Πάσχα.
2. Γνωρίζετε διαφορετικά έθιμα για τον Επιτάφιο από άλλα μέρη της Ελλάδας;
3. Ποιος τίτλος σας αρέσει περισσότερο, αυτός που έχει το απόσπασμα του βιβλίου σας ή «η περιφορά του Επιταφίου», που αναφέρεται μέσα στο κείμενο; Να εξηγήσετε την προτίμησή σας.

Βούλα Μάστορη (Αγρίνιο 1945)

Σύγχρονη πεζογράφος που συγγράφει βιβλία για παιδιά και νέους. Έχει γράψει μυθιστορήματα κοινωνικού περιεχομένου και μικρές ιστορίες. Μερικά από τα έργα της είναι: *Ο καλεσμένος*, *Ο χιονάνθρωπος πήρε τη μαμά*, *Το αυγουσιάτικο φεγγάρι*, *Εκείνη τη φορά* (κεφάλαιο αυτού είναι και το κείμενο του βιβλίου μας).

Η μάνα του Χριστού

Φ

εύγεις πάνου στην άνοιξη, γιε μου καλέ μου,
Άνοιξή μου γλυκιά, γυρισμό που δεν έχεις.
Η ομορφιά σου βασίλεψε κίτρινη,* γιε μου,
δεν μιλάς, δεν κοιτάς, πώς μαδιέμαι* γλυκέ μου!

* πέθανες

* τραβάω τα
μαλλιά μου
από το πένθος

Δραστηριότητες

1. Να περιγράψετε τα συναισθήματα της Παναγίας-μάνας.
2. Συζητήστε για την παρουσία της Άνοιξης στο ποίημα.

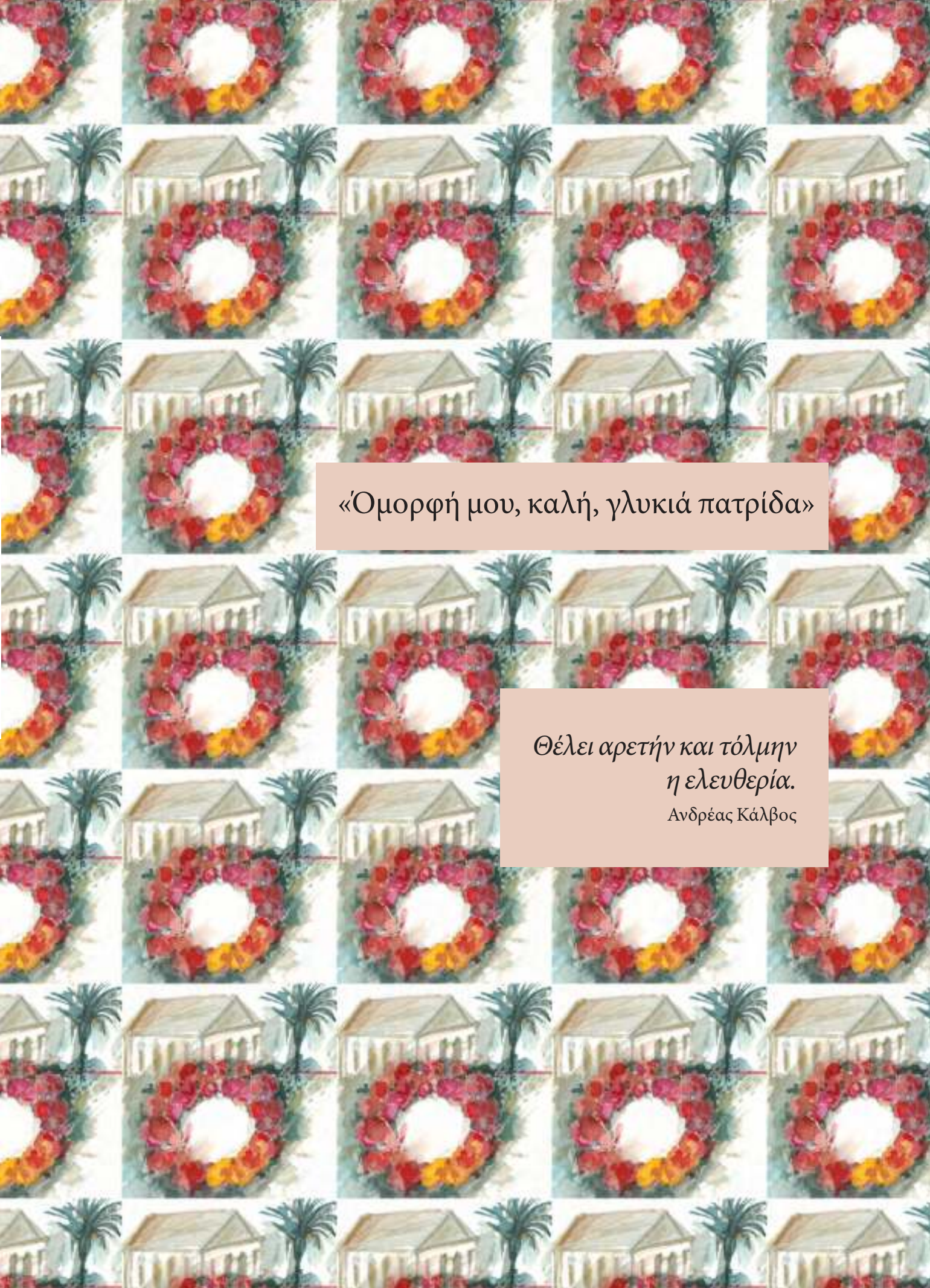

Κώστας Βάρναλης (Πύργος Ανατολικής Ρωμυλίας 1884 - Αθήνα 1974)

Φιλόλογος, λογοτέχνης, μεταφραστής, κριτικός και δημοσιογράφος. Το έργο του έχει κοινωνικό περιεχόμενο. Έγραψε τα βιβλία *Το φως που καίει*, *Σκλάβοι πολιορκημένοι*, *Η αληθινή απολογία του Σωκράτη*, *Ο προσκυνητής*.

Πρόταση για διάβασμα

Πηνελόπη Δέλτα, *Η ζωή του Χριστού*, εκδ. Εστία.

«Όμορφή μου, καλή, γλυκιά πατρίδα»

Θέλει αρετήν και τόλμην
η ελευθερία.
Ανδρέας Κάλβος

Το ξύλινο άλογο

Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από τη διασκευή της Ιλιάδας του Ομήρου, που έκανε η συγγραφέας.

✱ αποθάρρυνε

Έτσι μέσα σε λίγες μέρες οι Αχαιοί έχασαν τους δυο πιο ανδρείους αρχηγούς τους, τον Αχιλλέα και τον Αίαντα, κι η απώλεια αυτή αφόπλισε* τους πολεμιστές. Άλλωστε δέκα ολόκληρα χρόνια βρίσκονταν μακριά από τα σπίτια τους κακοπαθαίνοντας στον ξένο αφιλόξενο τόπο. Άρχισαν λοιπόν να σιγομουρμουρίζουν. Και τότε ο Οδυσσέας σκέφθηκε πως ήταν καιρός να τελειώσει πια αυτή η εκστρατεία. Κι αφού οι δυο αξιότεροι από τους αρχηγούς είχαν λείψει, ποια ελπίδα τους απόμεινε να κυριέψουν το Ίλιο με τη δύναμη των όπλων;

Δυνατότερη όμως από τα όπλα είναι η πονηριά. Κι ακούστε τι σοφίσθηκε ο παμπόνηρος Οδυσσέας:

Πήγε και πρότεινε στον Αγαμέμνονα να φτιάξουν με ξύλα ένα πελώριο άλογο, κούφιο στο εσωτερικό του, με μια κρυφή καταπακτή στο μέρος της κοιλιάς απ' όπου θα μπορούσαν να μπαίνουν τέσσερις πέντε άνδρες. Θα διέδιδαν λοιπόν πως ετοιμάζονται να φύγουν και πως αφήναν αυτό το ξύλινο ομοίωμα αλόγου σαν αφιέρωμα στον Απόλλωνα. Οι Τρώες σίγουρα θα έτρεχαν να παραλάβουν και να μπάσουν στην πόλη τους την προσφορά αυτή στο θεό τους. Και τότε οι κλεισμένοι στην κοιλιά του Αχαιοί τη νύχτα, όταν σκοτάδι θ' απλωνόταν στο Ίλιο, θα έβγαιναν και θ' άνοιγαν τις πύλες των τειχών για να εισορμήσουν οι σύντροφοί τους.

Έτσι και έγινε. Έφτιαξαν το ξύλινο πελώριο άλογο κι αφού μες στην κοιλιά του κρύφτηκαν ο Οδυσσέας με τέσσερις συντρόφους του, οι σύντροφοί τους το έσυραν κοντά στα τείχη αποχαιρετιστήριο δώρο στον Απόλλωνα.

Οι Τρώες πάνω από το τείχος το έβλεπαν με θαυμασμό και περίμεναν ανυπόμονα πότε οι Αχαιοί θ' αποσύρονταν για να το μπάσουν στην πόλη. Μόνον ο Έλενος, ο μάντης γιος του Πριάμου, τους φώναζε πως αυτό ήταν τέχνασμα κι έπρεπε να μην ξεγελαστούν. Μα δεν τον άκουσαν. Έβαλαν μέσα στο Ίλιο το ξύλινο άλογο, τον «Δούρειο ίππο», όπως τ' ονόμαζαν, και τη νύχτα στα σκοτεινά οι κλεισμένοι στο εσωτερικό άνδρες ξεπήδησαν από την καταπακτή κι έτρεξαν ν' ανοίξουν διάπλατα τις πύλες του τείχους.

Η Τροία ήταν χαμένη πια. Κι όταν σε λίγο ο ορίζοντας πορφυρώθηκε,* δεν ήταν από τον ήλιο που ανέτειλε. Ήταν από την ανταύγεια της φωτιάς που έκαιγε την πόλη του Πριάμου.

* κοκκίνησε

Δραστηριότητες

1. Ας υποθέσουμε ότι παρακολουθείτε από κοντά τα γεγονότα που περιγράφονται στο κείμενο. Μπορείτε να τα διηγηθείτε;
2. Τι νομίζετε ότι έλεγαν μεταξύ τους οι πολεμιστές που ήταν κρυμμένοι στην κοιλιά του ξύλινου αλόγου;
3. Να συγκρίνετε το παρακάτω εικονογραφημένο κείμενο του Βασίλη Ρώτα με το κείμενο της Κ. Σφαέλλου. Να βρείτε τις ομοιότητες και τις διαφορές.

ΕΡΧΕΤΑΙ, ΕΡΧΕΤΑΙ ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ ΡΟΔΕΣ
ΚΥΛΑΕΙ Η ΣΥΜΦΟΡΑ.

ΚΑΣΑΝΔΡΑ, ΕΛΑ ΚΑΤΣΕ ΜΑΖΙ ΜΑΣ ΚΙ ΑΣΕ
ΠΙΑ ΤΙΣ ΑΠΑΙΣΙΕΣ ΠΡΟΦΗΤΕΙΕΣ.

ΤΙ ΒΛΕΠΕΙΣ, ΚΑΣΑΝΔΡΑ;

ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ ΑΙΜΑ!

ΠΕΡΑΣΕ, ΠΕΡΑΣΕ ΚΙ ΕΣΥ ΔΙΟΜΗΔΗ,
ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ Θ' ΑΝΕΒΩ ΕΓΩ.

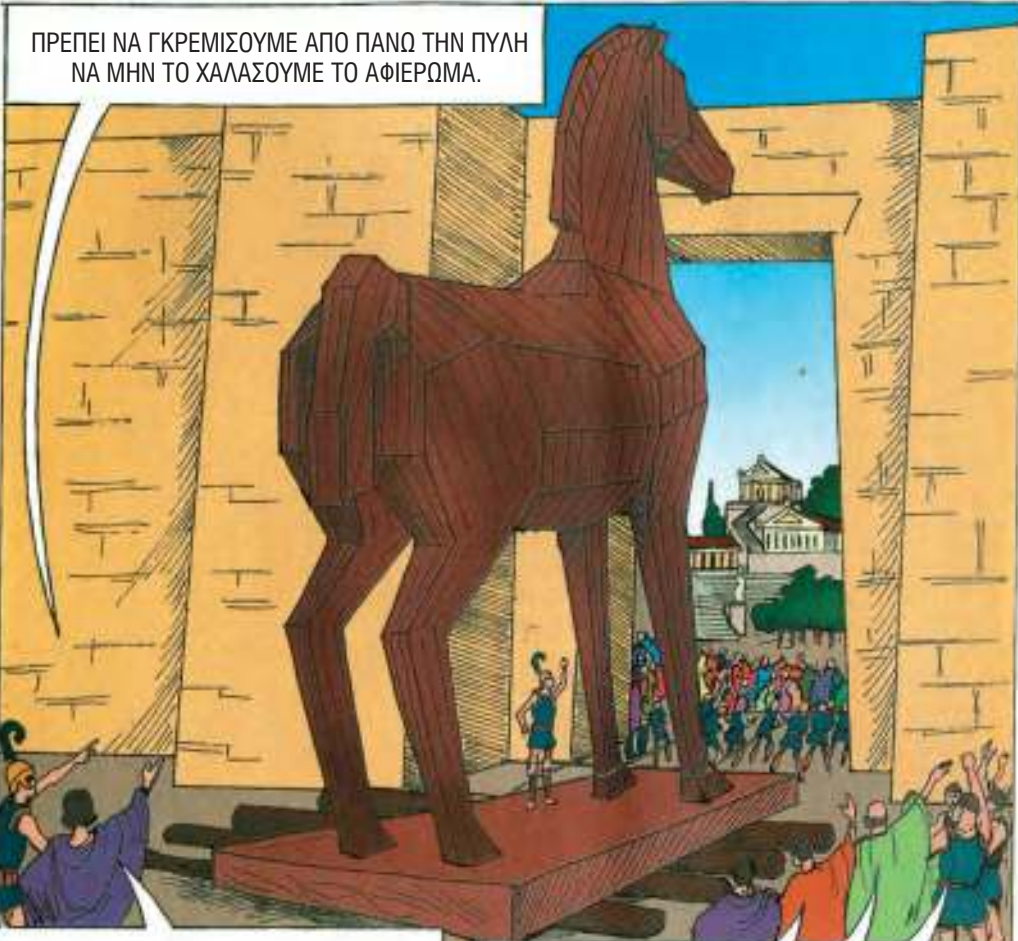
ΣΤΟ ΚΑΛΟ, ΟΔΥΣΣΕΑ. ΤΩΡΑ ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΤΗ
ΣΚΑΛΑ, ΔΕ Θ' ΑΦΗΣΟΥΜΕ ΚΑΝΕΝΑ ΣΗΜΑΔΙ ΟΛΟΓΥΡΑ
ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΙ ΜΕ ΤΟ ΕΒΓΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΘΑ ΜΠΟΥΜΕ
ΣΤΑ ΠΛΟΙΑ. ΑΝΤΕ ΚΙ Ο ΘΕΟΣ ΒΟΗΘΟΣ.

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΜΑΣ ΕΦΥΓΑΝ, ΑΝΟΙΧΤΗΚΑΝ
ΣΤΟ ΠΕΛΑΓΟ ΚΑΙ ΓΙΝΑΝΕ ΑΦΑΝΤΟΙ.
ΠΗΓΑΝ ΑΠΟ ΚΕΙ ΠΟΥ ΉΘΑΝ.

ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΝΑ ΠΑΝ, ΣΤΟΝ ΧΑΜΟ!
Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΝΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΠΙΕΙ.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΚΡΕΜΙΣΟΥΜΕ ΑΠΟ ΠΑΝΩ ΤΗΝ ΠΥΛΗ
ΝΑ ΜΗΝ ΤΟ ΧΑΛΑΣΟΥΜΕ ΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ.

ΝΑΙ, ΝΑΙ, ΝΑΙ, ΕΜΠΡΟΣ
ΝΑ ΓΚΡΕΜΙΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΥΛΗ.

ΓΚΡΕΜΙΣΤΕ ΤΗΝ ΠΥΛΗ, ΓΚΡΕΜΙΣΤΕ ΤΗΝ ΠΥΛΗ!

Καλλιόπη Σφαέλλου (Αλεξάνδρεια 1912 - Αθήνα 2001)

Δημοσιογράφος και συγγραφέας βιβλίων για παιδιά. Τα θέματά της τα αντλεί από την ιστορία, τη μυθολογία και την κοινωνική ζωή. Μερικά από τα έργα της είναι: *Τα απομνημονεύματα ενός γάτου*, *Το Αρκουδόπαιδο*, *Η ώρα της αλήθειας*.

Όμηρος

Είναι ο μεγαλύτερος αρχαίος Έλληνας επικός ποιητής. Λέγεται ότι γεννήθηκε στη Χίο ή στη Σμύρνη μεταξύ του 9ου και του 8ου π.Χ. αιώνα. Τραγούδησε τα κατορθώματα των Ελλήνων στον Τρωικό πόλεμο και τις περιπλανήσεις του Οδυσσέα ώσπου να γυρίσει στην πατρίδα του, την Ιθάκη. Τα δύο έπη του, η *Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια*, θεωρούνται αξεπέραστα έργα της τέχνης και του λόγου.

Προτάσεις για διάβασμα

Ελένη Δικαίου, *Ο πόλεμος στην Τροία*, εκδ. Πατάκη.
Μενέλαος Στεφανίδης,
Ιλιάδα – Τρωικός πόλεμος, εκδ. Σίγμα.

Ένας περίπατος στην πόλη

Καιρός πια να ξεκινήσουν. Η μητέρα φόρεσε στο Χάρη το μικρό του ιμάτιο.* Μέσα στο σπίτι φορούσε το χιτώνα, ένα πουκάμισο να πούμε, που έφτανε ως τα γόνατα. Έπειτα του πέρασε στα πόδια τα πέδιλα. Στο σπίτι μέσα περπατούσε πάντοτε ξυπόλυτος. Ύστερα οι αδερφούλες του, η Αγλαΐα και η Ροδόπη, τον εφίλησαν. Θα νόμιζε κανείς πως θα έφευγε για μακρινό ταξίδι.

* πανωφόρι

Ο πατέρας του τότε τον επήρε από το χέρι, γιατί ήθελε την πρώτη μέρα να τον οδηγήσει ο ίδιος στο δάσκαλο. Έτσι βγήκαν έξω και πίσω τούς ακολουθούσε ο Λίχας. Οι δρόμοι στην Αθήνα ήταν πολύ στενοί και τα σπίτια δεν είχαν παράθυρα προς το δρόμο. Έτσι σου φαινόταν πως βάδιζες ανάμεσα σε δυο ψηλούς τοίχους με πόρτες. Οι Αθηναίοι δεν έχτιζαν πολυτελή σπίτια για τον εαυτό τους παρά για τους θεούς που λάτρευαν. Ψηλά και πάνω από την πόλη φάνταζε ο πετρωτός λόφος, η Ακρόπολη με τους μαρμαρένιους ναούς. Οι ναοί αυτοί ήταν βαμμένοι σε μερικές μεριές τους γαλάζιοι, κόκκινοι και χρυσοί και είχαν παράξενες μορφές στα αετώματα.* Ω, πόσο έλαμπαν κάτω από τον λαμπρόν ήλιο!

* τα τριγωνικά τμήματα στην πρόσοψη των αρχαίων ναών, πάνω από τις κολόνες

– Πατέρα, παρακάλεσε ο Χάρης, πάρε με στην Ακρόπολη! Είμαι αρκετά μεγάλος για να πάω.

– Θα σε πάω, να είσαι βέβαιος, του είπε ο πατέρας, μα σήμερα θα πας στο σχολείο.

Δεν άργησαν να φθάσουν στον ανοιχτό χώρο της αγοράς. Τι θόρυβος, ζωή και κίνηση και χρώμα! Σ' ένα μέρος λιγυνόσουν από τις μυρουδιές. Στη σειρά με κάνιστρα* όμορφες ανθοπώλιδες πουλούσαν λουλούδια. Λουλούδια της άνοιξης, την εποχή που η Αθήνα περπώσωνε ήταν πνιγμένη στα λουλούδια.

* πανέρια

– Πάρτε μενεξέδες, ζουμπούλια, τριαντάφυλλα!

Βικέντιος Λάντσας (1822-1902), Ακρόπολη

*ρούχα

– Εδώ τ' αρχοντικά ιμάτια,* φώναζε ένας ψηλός άνδρας που πουλούσε λευκούς και πορφυρούς μανδύες.

– Παιγνίδια διάφορα για παιδιά, ξελαρυγγιζόταν άλλος που πουλούσε μάλλινα και δερμάτινα τόπια κι άλλα τέτοια παιγνίδια.

Πρώτη φορά βρέθηκε ο Χάρης μέσα σ' έναν τόσο θόρυβο, που ξεκούφαινε. Η ζωή του και η χαρά του ήταν ν' ακούει θόρυβο, πολύ θόρυβο.

– Στάσου μια στιγμή, πατέρα, παρακάλεσε ο Χάρης.

Περνούσαν από την Ποικίλη Στοά, τη ζωγραφισμένη από τον Πολύγνωτο και τους φίλους του Μίκωνα και Πάναινο. Η στοά ήταν μακριά, τετράπλευρη, με τους τρεις τοίχους κλειστούς και μπροστά ανοιχτή και στηριγμένη σε κολόνες. Πρώτη φορά ο Χάρης έβλεπε ζωγραφιές και μάλιστα τόσο ζωντανές. Το μάτι του πήρε τους πολεμιστές που πατούσαν την Τροία, τις Αμαζόνες καβάλα στα άγρια άλογά τους και τη μάχη του Μαραθώνα.

– Α, να η πρώτη συμπλοκή με τους Πέρσες· να εκεί που τρέχουν στους βάλτους· και τώρα στην παραλία· ω, νάτος ο Κυνέγειρος!...

Κι αυτά τη στιγμή που σταμάτησε ο πατέρας του, ο Θεαγένης, όχι για να τον αφήσει να χαζέψει, παρά για να αγοράσει δυο κούκλες για τις κόρες του, την Αγλαΐα και τη Ροδόπη. Έπειτα, τραβώντας τον από το χέρι, του είπε.

– Η αγορά δεν είναι κατάλληλο μέρος για παιδιά.

- Ε, Θεαγένη, φώναξε ένας φίλος, πού πηγαίνεις τόσο βιαστικός;
- Πάω το γιο μου στο σχολείο, απάντησε περήφανα ο Θεαγένης.
Μόλις έβγαιναν από την αγορά, τους χαιρέτησε άλλος φίλος, ο Επικύδης.
- Πάμε στην Πνύκα, Θεαγένη. Ο Φιντίας θα μας μιλήσει για την αγορά νέων πλοίων.
- Και βέβαια θα έλθω, απάντησε ο Θεαγένης. Πρώτα όμως πρέπει να πάω το γιο μου στο σχολείο.
- Το γιο σου! Τι ωραία! είπε ο Επικύδης, που είχε μονάχα κορίτσια. Ο Χάρης ένιωσε πως ο πατέρας του τον κρατούσε πιο σφιχτά. Τι ωραίος που ήταν ο κόσμος!

Δραστηριότητες

1. Ο μικρός Χάρης πηγαίνει πρώτη μέρα στο σχολείο. Από ποιες περιοχές περνά και τι βλέπει γύρω του; Μπορείς να τα περιγράψεις σε λίγες γραμμές ή να φέρεις φωτογραφίες, εικόνες κτλ. για τους χώρους αυτούς;
2. Τα κορίτσια στην αρχαία Ελλάδα δεν πήγαιναν σχολείο. Βρείτε σε ποια σημεία του κειμένου φαίνεται αυτό. Συζητήστε στην τάξη σας για την εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών την εποχή εκείνη.
3. Ο καθένας μας θυμάται την πρώτη του μέρα στο σχολείο και μιλάει γι' αυτή στους άλλους. Γράφει σ' ένα χαρτί την πιο ευχάριστη στιγμή της και το καρφιτσώνει στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.
4. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί στο κείμενο αυτό διαλόγους και περιγραφές. Μπορείς να ξεχωρίσεις τις περιγραφές που υπάρχουν; Τι πετυχαίνει μ' αυτές;

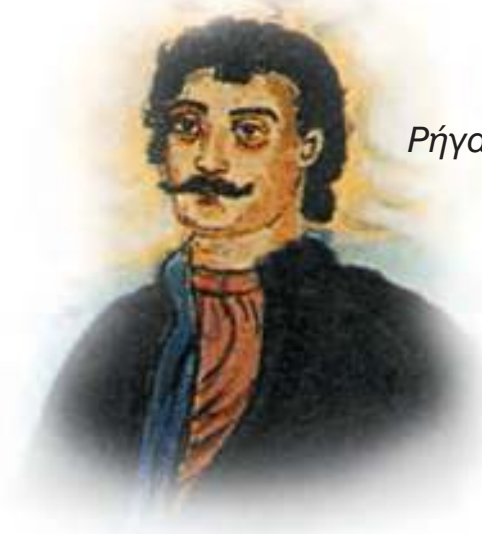
Νώντας Έλατος (1871-1951)

Ψευδώνυμο του Επαμεινώνδα Γ. Παπαμιχαήλ, ποιητή και εκπαιδευτικού. Έγραψε τα πρώτα σχολικά βιβλία στη δημοτική.

Προτάσεις για διάβασμα

Βίτω Αγγελοπούλου, *Η Ακρόπολη και η ιστορία της*, εκδ. Κέδρος.
Κωνσταντίνος Βέτσας – Μαρίζα Ντεκάστρο, *Στην Αγορά των αρχαίων Αθηναίων*, εκδ. Γνώση.

Ρήγας Βελεστινλής

Θούριος

Ω

ς πότε, παλικάρια, να ζούμεν στα στενά,
* στις μονάχοι, σαν lionτάρια, στες* ράχες, στα βουνά;
Σπηλιές να κατοικούμεν, να βλέπομεν κλαδιά,
* εξαιτίας να φεύγομ' απ' τον κόσμον, για* την πικρή σκλαβιά;
Να χάνομεν αδέρφια, πατρίδα και γονείς,
τους φίλους, τα παιδιά μας κι όλους τους συγγενείς;
* καλύτερα * είναι Κάλλιο* 'ναι* μίας ώρας ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνοι σκλαβιά και φυλακή!

Η Χάρτα του Ρήγα

Δραστηριότητες

1. Μπορείτε να ξεχωρίσετε από τον «Θούριο» του Ρήγα τους στίχους που σας άρεσαν και να συζητήσετε γι' αυτούς στην τάξη;
2. Ποιες συμφορές προκαλεί η σκλαβιά; Να βρείτε στο κείμενο τις λέξεις ή τις φράσεις με τις οποίες ο ποιητής αναφέρεται σ' αυτές.
3. Ακούμε μελοποιημένο τον «Θούριο» και τον τραγουδάμε όλοι μαζί.

Ρήγας Βελεστινλής (Βελεστίνο Θεσσαλίας 1757 - Βελιγράδι 1798)

Ο Ρήγας Βελεστινλής είναι ένας από τους πρωτοπόρους της Επανάστασης του 1821. Έζησε στην Κωνσταντινούπολη, στη Βλαχία και στη Βιέννη. Εκεί εξέδωσε ποιήματα, προκηρύξεις και την περίφημη *Χάρτα* του. Με τα έργα του θέλησε να ξεσηκώσει τον ελληνικό λαό και τους άλλους υπόδουλους λαούς των Βαλκανίων ενάντια στους Τούρκους. Στο επαναστατικό τραγούδι, τον «Θούριο», υμνεί την ελευθερία και καταδικάζει τη σκλαβιά. Πέθανε μαρτυρικά στο Βελιγράδι.

Πρόταση για διάβασμα

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη, *Ρήγας Φεραίος. Ο τροβαδούρος της λευτεριάς*, εκδ. Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

* μόνο
* ακονίζει

* χρυσάφι
* να σε
στολίσω

Το μικρό κλεφτόπουλο

Χορεύουν τα κλεφτόπουλα, γλεντάνε τα καημένα,
κι ένα μικρό κλεφτόπουλο δεν παίζει, δε χορεύει,
μόν' * τ' άρματα συγύραγε και το σπαθί τροχάει.*
«Τουφέκι μου περήφανο, σπαθί μου παινεμένο,
πολλές φορές με γλίτωσες, βόηθα και τούτ' την ώρα,
να σ' ασημώσω μάλαμα* να σε σμαλτώσω* ασήμι...».

Δραστηριότητες

1. Γιατί το μικρό κλεφτόπουλο «δεν παίζει, δε χορεύει»;
2. Πώς περνά ένα κλεφτόπουλο τη μέρα του στα βουνά;
Μπορείς να τη φανταστείς και να την περιγράψεις;
3. Τα κλέφτικα τραγούδια είναι δημοτικά τραγούδια που περιγράφουν τη ζωή των αρματολών και των κλεφτών. Να βρεις άλλα δημοτικά τραγούδια που να αναφέρονται σε άλλες εκδηλώσεις της ζωής.
4. Στο ποίημα του Διονυσίου Σολωμού «Ελεύθεροι πολιορκημένοι» που ακολουθεί, ο Σουλιώτης μιλάει στο τουφέκι του. Μπορείς να συγκρίνεις τα λόγια που λένε το κλεφτόπουλο και ο Σουλιώτης στο τουφέκι τους; Ποια συναισθήματα φανερώνουν;

Διονύσιος Σολωμός

Ελεύθεροι πολιορκημένοι

Το απόσπασμα αυτό είναι από το ποίημα του Διονυσίου Σολωμού «Ελεύθεροι πολιορκημένοι», που το σχεδίασε ο ποιητής τρεις φορές, χωρίς να το ολοκληρώσει. Είναι Απρίλιος του 1826. Οι Τούρκοι πολιορκούν το Μεσολόγγι. Οι κάτοικοι αρνούνται να παραδοθούν. Περνάνε φρικτές στιγμές. Υποφέρουν από πείνα και αρρώστιες. Κι είναι άνοιξη. Η φύση, γεμάτη ζωή, είναι σαν να θέλει να παρασύρει τους πολιορκημένους με την ομορφιά της. Οι πολιορκημένοι όμως βάζουν το χρέος για την πατρίδα πάνω από τη ζωή τους.

Ακρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει·
λαλεί πουλί, παίρνει σπυρί, κι η μάνα το ζηλεύει.
Τα μάτια η πείνα εμαύρισε· στα μάτια η μάνα μνέει· *
στέκει ο Σουλιώτης ο καλός παράμερα και κλαίει:
«Έρμο* τουφέκι σκοτεινό, τι σ' έχω 'γω στο χέρι;
Οπού συ μου 'γίνες βαρύ κι ο Αγαρηνός* το ξέρει».

* ορκίζεται

* έρημο

* Τούρκος

Θεόδωρος Βρυζάκης (1814-1878), *Η Έξοδος του Μεσολογγίου*

Δραστηριότητες

1. Γιατί η μάνα ζηλεύει το πουλί;
2. Ο Σουλιώτης κουβεντιάζει με το τουφέκι του. Τι θέλουν να πουν τα λόγια του;
3. Ζητήστε από έναν μαθητή της Στ' τάξης του σχολείου σας να σας μιλήσει για την πολιορκία του Μεσολογγίου και την Έξοδο.
4. Ακούμε όλοι μαζί μελοποιημένο το ποίημα στον δίσκο του Γιάννη Μαρκόπουλου *Ελεύθεροι πολιορκημένοι* και το τραγουδάμε.
5. Να αποδώσετε το ποίημα με ζωγραφιές. Κάτω από κάθε ζωγραφιά να βάλετε τις αντίστοιχες ποιητικές φράσεις.

Διονύσιος Σολωμός (Ζάκυνθος 1798 - Κέρκυρα 1857)

Είναι ο εθνικός μας ποιητής και ένας από τους πολύ σημαντικούς Ευρωπαίους ποιητές. Σπούδασε στην Ιταλία. Έζησε την εποχή που η Ελλάδα αγωνιζόταν να αποτινάξει τον τουρκικό ζυγό. Με την ποίησή του εκφράζει τους αγώνες των Ελλήνων για την απελευθέρωσή τους. Ακόμη, τον απασχολεί η αντίθεση ανάμεσα στη ζωή και στο θάνατο. Υπερασπίστηκε τη γλώσσα που μιλάμε σήμερα, τη δημοτική. Έγραψε τον *Ύμνο εις την Ελευθερίαν*. Μερικά έργα του είναι: *Ο Κρητικός*, *Η γυναίκα της Ζάκυθος*, *Ο Πόρφυρας*.

Προτάσεις για διάβασμα

Ελένη Χωρεάνθη, *Μεσολόγγι, η πολιτεία του νερού*, εκδ. Καλέντης.

Ντίνος Δημόπουλος, *Ο Μαστρο-Πολύξερος κι η μαγική του βάρκα*, εκδ. Καστανιώτη.

Κώστας Καρυωτάκης

Ο Διάκος

Ο Αθανάσιος Διάκος ήταν ήρωας της Επανάστασης του 1821. Με λίγα παλικάρια αντιστάθηκε στο γεφύρι της Αλαμάνας στους πολυπληθέστερους Τούρκους. Ο θάνατός του υπήρξε μαρτυρικός.

Μέρα του Απρίλη.
Πράσινο λάμπος,*
γελούσε ο κάμπος
με το τριφύλλι.

* φως,
λάμψη

Ως την εφίλει*
το πρωινό θάμπος,
η φύση σάμπως
γλυκά να ομίλει.

* φιλούσε

Εκελαδούσαν
πουλιά, πετώντας
όλο πιο πάνω.

Τ' άνθη ευωδούσαν.
Κι είπε απορώντας:
«Πώς να πεθάνω;»

Θεόφιλος Χατζημιχαήλ (1867-1934),
Αθανάσιος Διάκος

Δραστηριότητες

1. Διάβασε την ιστορία του Αθανασίου Διάκου και τον τρόπο που αντιστάθηκε στους Τούρκους.
2. Η παράδοση αναφέρει ότι ο Διάκος, προτού βασανιστεί, είπε: «Για δεσ καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει, τώρα που ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζει η γης χορτάρι». Συμφωνεί η παράδοση με το ποίημα για τον τρόπο που αντιμετώπισε ο Διάκος τον θάνατο;

Κώστας Καρυωτάκης (Τρίπολη 1896 - Πρέβεζα 1928)

Εργάστηκε ως δημόσιος υπάλληλος. Ασχολήθηκε με την ποίηση και με μεταφράσεις ξένων ποιητών. Με το έργο του επηρέασε αρκετούς Έλληνες λογοτέχνες. Έγραψε τις συλλογές *Ο πόνος του ανθρώπου και των πραγμάτων*, *Νηπενθή* και *Ελεγεία και σάτιρες*.

Πρόταση για διάβασμα

Τάκης Λάμπας, *Ο ήρωας της Αλαμάνας*, εκδ. Πατάκη.

Άλκη Ζέη

Οι Γερμανοί και οι πρόκες

Το μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου αναφέρεται στη γερμανική κατοχή, στην Αθήνα του 1941-44. Ο λαός μέσα από τις οργανώσεις αντιστεκόταν όπως μπορούσε, με απεργίες, διαδηλώσεις, καταστροφές σε εγκαταστάσεις ή υλικά του εχθρού. Ορισμένες φορές αντιστέκονταν και τα παιδιά με τον δικό τους τρόπο.

Με το σχολείο του Πέτρου ήτανε χειρότερα τα πράγματα. Το είχανε επιτάξει* οι καραμπινιέροι* και τώρα τα μαθήματα γινόντανε σ' ένα πρώην γκαράζ. Χάμω ήτανε πατημένο χώμα σκληρό, γεμάτο ξεραμένα λάδια. Από την τεράστια σιδερένια πόρτα, ακόμα κι αν ήτανε κλειστή, έμπαινε κρύο. Σε κάθε γωνιά έκανε μάθημα κι από μια τάξη του Δημοτικού και πολλές φορές, σαν έλειπε κανένας δάσκαλος, κάνανε και δυο και τρεις τάξεις μαζί. Τελειώνανε στις δώδεκα, γιατί μετά ερχότανε το Γυμνάσιο. Πολλές φορές, σα σχολνούσε, συναντούσε το Γιάννη, που πήγαινε για μάθημα. Από τα εβδομήντα παιδιά της τάξης του Πέτρου ήτανε ζήτημα αν ήταν παρόντα κάθε μέρα τα είκοσι. Ο κύριος Λουκάτος δε διάβαζε πια τον κατάλογο για να βάλει «απών» κι ούτε ρωτούσε κανέναν «γιατί άργησες;» σαν έφτανε στη μέση του μαθήματος. Δεν κρατούσε πια βέργα, δεν έλεγε «σκασμός» κι ούτε την αγαπημένη του φράση, που την ξέρανε πια απέξω κι ανακατωτά: «Θα σε στείλω να κόβεις ξύλα». Την πρώτη μέρα που πήγανε για μάθημα, τρομάξανε να τον γνωρίσουνε. Τους είπε «καλά μου παιδάκια» και τους ρώτησε αν φάγανε το πρωί. Σήκωσε το χέρι της μονάχα η Νιούρα, η κόρη του φούρναρη.

Από τη μέρα που τους είπε ο Γιάννης, την ώρα που σχολούσανε, «Σας θέλω», πήρανε τη συνήθεια να έρχονται στις πέντε να τον περιμένουνε να σχολάσει. Στην αρχή ο Πέτρος νόμιζε πως θα τον θέλει πάλι κάτι να του πει για την Αντιγόνη, μα ο Γιάννης, τούτη τη φορά, ούτε τον ρώτησε τι κάνει η αδελφή του. Τους έπιασε από τους ώμους, εκείνον και το Σωτήρη, και πήρανε κάτι σοκάκια, ώσπου βγήκανε

* το είχαν πάρει με τη βία
* Ιταλοί αστυνομικοί

στη μεγάλη λεωφόρο... Στάθηκαν σ' ένα υψωματάκι και χάζευαν τα τεράστια γερμανικά φορτηγά που περνούσανε και θαρρείς κι έλειωνε η ασφαλτος από το βάρος τους.

– Τι διάολο κουβαλάνε; ρωτάει ο Σωτήρης.

– Πολεμικό υλικό, το πάνε στο Κέντρο χημικού πολέμου, απάντησε ο Γιάννης και κάτι ψαχούλεψε μέσα στο μπλουζόν* του.

Ύστερα τους κοίταξε πονηρά.

– Τι λέτε, τους σκάμε κανένα λάστιχο;

– Πώς; Πετάχτηκαν κι οι δυο μαζί.

Ο Γιάννης έβγαλε από το μπλουζόν του μια χαρτοσακούλα. Ήταν γεμάτη κοντόχοντρες πρόκες με μεγάλο κεφάλι. Βάλθηκαν να τις πετάνε με φόρα, λες κι ήτανε χαρτοπόλεμος, κατά την ασφαλτο. Κούρνιασαν μετά και περίμεναν το πρώτο αυτοκίνητο που προχωρούσε αργά και βαριά. Ξαφνικά ακούστηκε ένας ξερός κρότος σαν πιστολιά. Ο Σωτήρης κι ο Πέτρος κόλλησαν στη γη. Ο Γιάννης τους σφύριξε στο αυτί:

* κοντή και
φαρδιά
μπλούζα

– Έσκασε, έσκασε..., και το μπαλάκι* χοροπηδούσε χαρούμενα στο λαιμό του.

* το καρύδι,
η προεξοχή
στο λαρύγγι

Με πολλή προφύλαξη κοιτάζανε κι οι τρεις τους το βαρύ φορτηγό που είχε σταματήσει λίγο πιο κάτω κι η μηχανή του λαχάνιαζε. Κατέβηκε από μέσα ένας Γερμανός κι ύστερα άλλοι δυο και καταπιάστηκαν ν' αλλάξουνε τη ρόδα.

– Έχουνε δουλειά για ώρα, λέει ο Γιάννης. Τούτο δω είναι ολόκληρο φρούριο.

– Οι δικές μου πρόκες ήτανε, είπε ο Σωτήρης, εγώ τις πέταξα κατά κει.

– Τρέχα να το κοκορευτείς, τον ψευτομάλωσε ο Γιάννης.

Πέρα από την ανηφόρα, ξεπρόβαλε η μούρη ενός άλλου φορτηγού. Ο Γιάννης όμως τους πήρε βιαστικά από το χέρι και φύγανε. Σαν είχανε φτάσει στα σοκάκια, ακούστηκε πάλι ο ξερός κρότος.

– Τώρα ήτανε οι δικές μου πρόκες, γέλασε ο Γιάννης.

Από τότε, ο Πέτρος κι ο Σωτήρης πήγαιναν κάθε τόσο στο υψωματάκι που κοίταζε τη μεγάλη λεωφόρο, αλλάζοντας πάντα στέκι να μην τους επισημάνουν οι Γερμανοί. Ο Γιάννης τους είχε μάθει πώς να πετάνε τις πρόκες ακριβώς, δίχως να τις σπαταλάνε, κι ο ίδιος δεν ερχότανε πια μαζί τους. Την τελευταία φορά πήγανε μ' όλη την ομάδα τού φουτμπόλ και το βρήκανε πως είναι πολύ πιο διασκεδαστικό. Φουτμπόλ παίζεις κάθε μέρα. Έσκασε, όμως, μόνο ένα λάστιχο και κοντέψανε να δαρθούνε, γιατί ο καθένας έλεγε πως ήτανε το δικό του καρφί. Δεν μπορέσανε να ξαναπάνε, άρχισε να φυσάει για μέρες τόσο δυνατός αέρας, που οι πρόκες δεν έφταναν εκεί που τις πετούσανε. Κι ύστερα ο Γιάννης δεν μπορούσε να βρει άλλα καρφιά.

– Να τινάξουμε ένα γερμανικό τρένο, είπε ο Σωτήρης, δε χρειάζονται πρόκες.

Ο Γιάννης δε γέλασε καθόλου, σαν τ' άκουσε, ούτε τον κορόιδεψε.

– Για το τρένο θα πάρω μονάχα τον Πέτρο, του είπε σοβαρά. Εσύ είσαι ζαβολιάρης και θα λογαριάζεις όλα τα τρένα για δικά σου.

Δραστηριότητες

1. Τι γνώμη έχετε, τα παιδιά προχώρησαν στο σχέδιο τους; Συνεχίστε την ιστορία.
2. Αφού βρείτε από άλλα λογοτεχνικά έργα αποσπάσματα που να αφηγούνται τη συμμετοχή των παιδιών, αγοριών και κοριτσιών, στον αγώνα κατά των κατακτητών, συζητήστε γι' αυτά.
3. Γιατί ο δάσκαλος ήταν τόσο καλός με τους μαθητές του; Να αναζητήσετε τη φράση του κειμένου που δίνει την απάντηση.
4. Ο αφηγητής περιγράφει, σαν να ήταν μπροστά και να ξέρει τα πάντα, πώς έριχναν τα παιδιά πρόκες στον δρόμο. Μπορείτε να μετατρέψετε την περιγραφή σε διάλογο και να τον παρουσιάσετε στην τάξη;
5. Σας περνάει απ' το μυαλό ότι η συγγραφέας μπορεί να πήρε μέρος στα γεγονότα που περιγράφει;

Άλκη Ζέη (Αθήνα 1925)

Σύγχρονη πεζογράφος. Έγραψε βιβλία για παιδιά και μεγάλους. Τα θέματά της τα αντλεί από δικά της βιώματα, από την ιστορία της χώρας μας και τους αγώνες του λαού μας. Ορισμένα έργα της: *Μια Κυριακή του Απρίλη*, *Το καπλάνι της βιτρίνας*, *Η Αλίκη στη χώρα των μαρμάρων*, *Η μωβ ομπρέλα*.

Προτάσεις για διάβασμα

Άλκη Ζέη, *Η μωβ ομπρέλα*, εκδ. Κέδρος.

Ζωρζ Σαρή, *Κόκκινη κλωστή δεμένη*, εκδ. Πατάκη.

Λιλίκα Νάκου

Ο Τζοβάνι

Ιταλογερμανική κατοχή στην Αθήνα. Πείνα και δυστυχία. Ο μικρός Σπύρος τη μέρα ζητιανεύει και το βράδυ μαζί με άλλα παιδιά κοιμάται σε μια σπηλιά. Οι Γερμανοί έχουν συλλάβει τον πατέρα του και αγωνίζεται ολομόναχος να επιβιώσει. Στη σπηλιά θα γνωρίσει απρόσμενα έναν Ιταλό στρατιώτη και θα γίνουν φίλοι. Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από το βιβλίο Η κόλαση των παιδιών.

Να πώς πιάσαμε φίλιες με το Σπύρο. Περνούσε μια μέρα μπροστά από το σπίτι, αδύνατος και ωχρούλης καθώς ήταν. Με ένα μπερεδάκο στο κεφάλι και ένα τετράδιο στο χέρι. Του φώναξα:

«Τέτοια ώρα, στις δέκα το πρωί πάνε στο σχολείο τα καλά παιδιά; Τρέχα! Θα σε μαλώσει ο δάσκαλος!».

Τότε αντιλήφθηκα ότι το παιδί περπατούσε με κόπο. Το αγοράκι σταμάτησε και είπε:

«Ο δάσκαλος δε φωνάζει πια... Ξέρει ότι πεινάμε και κρυώνουμε... Τα θρανία όλο αδειάζουν... Ο δάσκαλος δε θυμώνει πια...».

Τότε ρώτησα το μικρό, όχι από αδιακρισία, αλλά από ενδιαφέρον, γιατί ήταν και γειτονόπουλό μας. Τον έβλεπα ταχτικά την ίδια ώρα να περνά από το σπίτι.

«Τι έφαγες το πρωί;», του κάνω.

«Τι να φάω; Φλούδια από λεμόνια! Ο πατέρας τρώει το ίδιο. Από τα λεμόνια θα σωθούμε, όσο βρίσκονται κι αυτά...».

«Και ο πατέρας σου πού δουλεύει;».

«Πού να δουλέψει; Έφτιαχνε πρώτα κλειδωνιές...* Μα τώρα πια κάθεται...».

Και ο Σπύρος ξαναπήρε το δρόμο. Βάδιζε σα να 'χε χιονίστρες* στα πόδια και τον πονούσαν.

Έτσι το λοιπόν πιάσαμε γνωριμία με το Σπύρο.

Πέρασε καιρός.

Θυμάμαι ήταν μια παραμονή του Χριστού. Μαύρα Χριστούγεννα.

* κλειδαριές

* πρηξίματα
από το
πολύ κρύο

Έκανε ένα ξεροβόρι και χιόνιζε αραιά. Ο Σπύρος ήρθε και χτύπησε την πόρτα μας.

«Πώς σ' άφησε ο πατέρας σου να τριγυρνάς με τέτοιο καιρό;», του είπα, ανοίγοντας την πόρτα.

Τότε πρόσεξα πως ήταν και ξυπόλητος.

«Τον πατέρα μου τον πιάσανε οι Γερμανοί... Η μητριά μου πούλησε τα πράγματα κι έφυγε, δεν έχουμε πια σπιτικό!».

«Και συ τι κάνεις; Πού βρίσκεσαι; Γιατί δεν ήρθες εδώ σε μένα;».

«Μπα, βρήκα μια παρέα παιδιά, εδώ κατά το Λυκαβηττό που μια φορά μέναμε... Την ημέρα διακονεύουμε,* τη νύχτα κοιμόμαστε σε μια σπηλιά πάνω από τον Άη Σιδέρη... Καλά είναι κει... Μόνο κρύωσα... Βήχω, σα να 'χω πυρετό... Όλο διψώ... Κάτι καίει μέσα μου».

* ζητιανεύουμε

Τον πήρα μέσα στο σπίτι, του έδωκα σταφίδες, το μόνο πράγμα που είχαμε. Ζεστάθηκε λιγάκι κοντά στη φουφού και, καθώς άπλωσε να ζεσταθούν τα παγωμένα χεράκια του, μου φάνηκε σαν ένα πουλάκι πεσμένο απ' τη φωλιά του.

Του είπα να μείνει κοντά μας. Δεν ήθελε.

«Όχι!», μου κάνει. «Δεν αφήνω την παρέα! Τι θα πουν οι άλλοι; Μόνο που θα 'ρχομαι να μου δίνεις νερό, γιατί όλο διψάω!».

Κι έφυγε.

Πέρασε πάλι κάμποσος καιρός από τότε.

Μια μέρα συναντώ το Σπύρο έξω. Φαινόταν πολύ καλύτερα από πρώτα. Δεν ήταν έτσι αδύνατος, ούτε τόσο ωχρούλης.* Έμοιαζε μάλιστα και κεφάτος.

* κιτρινούλης

«Τώρα είμαι καλά!», μου λέει. «Έχω ένα φίλο που μ' αγαπά και μου δίνει φαί...».

«Και ποιος είναι αυτός; Είναι της παρέας σου;».

«Τι λες! Ο φίλος μου είναι φαντάρος. Είναι Ιταλός και λέγεται Τζοβάνι!».

«Ιταλός;», κάνω εγώ με απορία.

«Μάλιστα, Ιταλός! Γιατί τάχα; Δε βρίσκονται ανάμεσά τους και καλοί; Δεν μπορεί να 'ναι όλοι τους κακοί!», έκανε ο Σπύρος με την παιδιάτικη λογική του.

«Καλά. Και συ πού τον γνώρισες τον Ιταλό; Κάτσε να μου πεις».

Και το αγόρι άρχισε να λέει ολόκληρη την ιστορία:

«Να! Πάνω στο Λυκαβηττό, που κουρνιαζουμε* τη νύχτα, ήρθαν εκεί κοντά στο φυλάκιο Ιταλοί και φυλάνε. Ένα βράδυ το λοιπόν, που ήμαστε καμπόσα παιδιά χωμένα μέσ' αυτού, με το στομάχι αδειανό και τουρτουρίζαμε,* ακούσαμε περπατησιές... Ζαρώσαμε* το λοιπόν ο ένας κοντά στον άλλον και περιμέναμε. Σε λιγάκι ήρθαν δύο Ιταλοί και στάθηκαν μπροστά στη σπηλιά μας. Ένας από τους δύο άναψε ένα φακό και τον έριξε μέσα. Μας τύφλωσε τα μάτια με το φως. Ο διπλανός μου τόσο φοβήθηκε, που άρχισε να κλαίει. Εγώ δεν μπορούσα να βγάλω τσιμουδιά. Μόνο έτρεμα τόσο πολύ, που στάθηκε ο Ιταλός με το φακό και με κοίταζε και κάτι είπε στον άλλον. Ούτε μας χτύπησαν, ούτε μας διώξαν από κει. Φύγαν χωρίς να πούνε λέξη. Ακούγαμε τις περπατησιές τους να χάνονται στο σκοτάδι. «Φτηνά τη γλιτώσαμε απόψε!», φώναξε ένας μεγάλος. «Δεν ξαναπατώ εγώ εδώ πέρα... Θα πάω αλλού να κουρνιασω...». Το ίδιο είπαν και τ' άλλα παιδιά... Μείναμε δυο - τρεις. Είχαμε συνηθίσει τούτην τη σπηλιά και είμαστε και της γειτονιάς. Καθήσαμε...

Το άλλο βράδυ πάμε στη σπηλιά και περιμέναμε ν' ακούσουμε περπατησιές. Θα μας φέρνανε και πάλι ψωμί; Σε λιγάκι ακούμε τα βήματά τους. Δεν τους φοβόμαστε πια τόσο πολύ. Είχαμε ξεθαρρέψει. Ο Ιταλός στάθηκε μπροστά στη σπηλιά, άναψε το φακό και ήρθε κοντά μας. Έσκυψε πάνωθ'ε μας και με το ένα του χέρι μάς χαιδευε τα μαλλιά... Θυμήθηκα τον πατέρα μου, που καμιά φορά έκανε έτσι – κι άρχισα σιγά να κλαίω. Πόσον καιρό, σκέφτηκα, χέρι ανθρώπου είχε να μας χαϊδέψει, ψειριάρικα και βρόμικα καθώς είμαστε... Και δος του τα δάκρυα να τρέχουν... Ο Ιταλός κάτι μου έλεγε στη γλώσσα του, μα δεν καταλάβαινα. Άρχισε το λοιπόν τσάτρα - πάτρα τα ελληνικά. Έλεγε πως είχε κι αυτός παιδιά και γυναίκα στην Ιταλία. Μας έδειξε και μια φωτογραφία. Ήταν της κορούλας του. Τι όμορφη! Τη λέγανε Λουτσία. Την κοίταζε και τα μάτια του δακρύσανε. Την άλλη μέρα ξανάρθε, μας έφερε δυο φέτες ψωμί και λίγο τυρί... Ύστερα βγάζει από το λαιμό του και περνά στο δικό μου ένα αλυσιδάκι με μια Παναγίτσα... Να, δες τηνε τι όμορφη που είναι!... Και από τότε γενήκαμε πρώτοι φίλοι... Τώρα έρχεται κάθε βράδυ και κάτι μας φέρνει. Δε μας αφήνει δίχως ψωμί... Ένα βράδυ μας έφερε και παιχνίδια... Τον φωνάζουμε Τζοβάνι και αυτός χαίρεται. Τον αγαπάμε

* φωλιά-
ζουμε

* τρέμαμε
από το κρύο
* μαζευτή-
καμε

πολύ. Με τα κουτσοελληνικά του μας είπε πως δεν ήθελε σκοτωμούς, ούτε τον πόλεμο... Σου λέω, είναι καλός άνθρωπος ο Τζοβάνι...».

Αυτά μου διηγήθηκε ο Σπύρος κι έτσι ησύχασα για την τύχη του.

Πέρασε πάλι κάμποσος καιρός.

Η ρόδα γύρισε της τύχης κι έφερε γρουσουζιά στους Ιταλούς. Όσοι δεν ήταν φασίστες πήγαν με τους Συμμάχους. Οι Γερμανοί όμως τους μισούσαν.

Μια μέρα περνούσα από την οδό Πανεπιστημίου. Είδα ένα λόχο Ιταλών που 'χαν τα κακά τους χάλια. Οι άντρες ήταν κουρελιασμένοι, κατακίτρινοι, ξηνηστικωμένοι. Οι Γερμανοί τούς πηγαίνουν με βρισιές. Ένας φαντάρος δεν μπορούσε να σύρει τα πόδια του και ο λοχίας ο Γερμαναράς τον βάρεσε. Σφίχτηκε η καρδιά μου.

Εκεί δα λοιπόν που καθόμουν και χάζευα, κάνω έτσι και ποιον βλέπω; Το Σπύρο που βάδιζε κοντά στο φίλο του τον Τζοβάνι, που κούτσαινε. Του κρατούσε το σάκο και τον βοηθούσε να περπατάει, μ' όλες τις βρισιές που άκουγε απ' το Γερμανό λοχία.

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι τα κύρια πρόσωπα της ιστορίας; Μπορείς να μιλήσεις με λίγα λόγια για το καθένα από αυτά;
2. Στο κείμενο ο Σπύρος περιγράφει τη γνωριμία του με τον Τζοβάνι. Πώς θα περιέγραφε ο Τζοβάνι τη γνωριμία αυτή;
3. Υπάρχουν και σήμερα χώρες όπου γίνεται πόλεμος και οι άνθρωποι βασανίζονται από την πείνα. Φέρνουμε πληροφορίες (από τη Unicef και την Action Aid) και τις παρουσιάζουμε στην τάξη.
4. Συγκεντρώνουμε φωτογραφικό ή άλλο υλικό για τους πολέμους και τα προβλήματα που δημιουργούν, και το εκθέτουμε στην τάξη. Με αφορμή το υλικό, αυτό συζητούμε για τις ανάγκες των ανθρώπων σε όλες τις εποχές.

Φωτογραφίες από τον καιρό της Κατοχής

Λιλίκα Νάκου (Αθήνα 1903/4-1989)

Πεζογράφος και μουσικός. Τα έργα της αναφέρονται στην εφηβική ηλικία, στη θέση της γυναίκας, στα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα πιο γνωστά από αυτά είναι: *Γη της Βοιωτίας*, *Για μια καινούρια ζωή*, *Η κυρία Ντορεμί*, *Η κόλαση των παιδιών*.

Πρόταση για διάβασμα

Γιώργης Κρόκος, *Τα παιδιά της ειρήνης*, εκδ. Καμπανά.

Μάρω Δούκα

Εδώ Πολυτεχνείο...

Το μυθιστόρημα της Μάρως Δούκα Η αρχαία σκουριά αναφέρεται σε πρόσφατα ιστορικά γεγονότα της πατρίδας μας. Το απόσπασμα που ακολουθεί σχολιάζει την εξέγερση του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1973. Φοιτητές, εργάτες και μαθητές είχαν κλειστεί μέσα στο κτίριο του Πολυτεχνείου ζητώντας να πέσει το δικτατορικό καθεστώς που είχε επιβληθεί στην Ελλάδα από το 1967. Το βράδυ της 17ης Νοεμβρίου η στρατιωτική κυβέρνηση, για να τους διαλύσει, διέταξε τον στρατό να εισβάλει στο Πολυτεχνείο.

* κεντρική
πύλη του
Πολυτεχνείου

* ειδικά
εκπαιδευμένα

Ακούστηκαν οι σειρήνες του νοσοκομειακού. Ήρθε και στάθηκε μπροστά στην καγκελόπορτα.* Το σημάδευαν στα λάστιχα, απ' την οδό Πολυτεχνείου η Αστυνομία, απ' το Ακροπόλ Παλάς οι ελεύθεροι σκοπευτές, τα επίλεκτα* Σώματα Ασφαλείας. Μεταφέραν σε πρόχειρα φορεία τους τραυματίες. Ανοίγαμε χώρο και τους κοιτάζαμε. Μια κοπέλα δίπλα μου έμπηξε τα κλάματα, φώναζε ότι δεν μπορεί να βλέπει αίματα. Έν' αγόρι την παραμέρισε, κι αυτή συνέχιζε ότι πώς βρέθηκε εδώ μέσα δεν το κατάλαβε. Κατέβηκε, λέει, τ' απόγεμα να δει τι γίνεται. Βούιξε η Αθήνα και κατέβηκε. Βλέπει τη συμμαθήτριά της την Πούλια, και μπήκε στον αυλόγυρο.* Κι όσο να πουν τα νέα τούς αρχινούν οι αστυνομικοί τα δακρυγόνα,* πού να φύγει. Περίμενε να ησυχάσουν τα πράγματα, αντ' αυτού, χειροτέρευαν. Και να σου την τώρα εδώ μέσα, άγρια μεσάνυχτα. Θα πεθάνουν οι γονιοί της απ' την αγωνία τους. Ένα δίσκο τούς είχε πει πως κατεβαίνει ν' αγοράσει. Αλλά πού 'ν'* την τώρα;

* αυλή

* αέρια που
προκαλούν
δάκρυα

* είναι

* έκπληκτη

Πήγαινε να σκάσει σοβαρή και φοβισμένη· όσο την καλοκοίταζα, τόσο τη συμπονούσα. Έδειχνε αποσβολωμένη* μ' όλα που γίνονταν μπρος στα μάτια της. Την αγκάλιασα και της λέω: μη φοβάσαι, εδώ μέσα είσαι ασφαλής. Έρχεται και τ' αγόρι από κοντά. Την παρηγορεί ότι περιφρουρούμε* γερά τα κάγκελα – είμαστε μια μεραρχία* ψυχωμένοι που δε θα τους αφήσουμε να περάσουν.

* προστατεύουμε

* στρατιωτική μονάδα

Από επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου (φωτογραφία)

Έχουμε πληροφορηθεί ότι άρχισαν να κινούνται τανκς με κατεύθυνση το Πολυτεχνείο, ωστόσο πιστεύουμε ότι πρόκειται για εκφοβισμό και τρομοκρατία. Τ' ασφυξιογόνα* που έριξαν ήταν η απόδειξη πως έχουν χάσει την ψυχραιμία τους. Ήθελαν να πανικοβάλουν και να διαλύσουν τις χιλιάδες του κόσμου που μας παραστέκονταν. Με την έκταση που πήρε η κατάληψη,* την απήχηση που έχει, θα 'ναι σαν να σκάβουν το λάκκο τους, αν μας επιτεθούν. Και γενικά καθήκον μας, αυτήν τη νύχτα, να ελπίζουμε. Απόψε πεθαίνει ο φασισμός και το πιστεύουμε.

Δεν μπορούσα ώρα 11.30' να φανταστώ το τέλος αυτής της νύχτας. Ψάλλουν τον Εθνικό Ύμνο. Τ' αυτοκίνητα του Ερυθρού Σταυρού δυσκολεύονται απ' τους πυροβολισμούς να σταματήσουν μπροστά στην πόρτα. Ψηλά, στο ταρατσάκι του θυρωρείου υπάρχουν ακόμη παιδιά.

* αέρια που
δυσκολεύουν
την αναπνοή

* κυρίευση
του κτιρίου

Στον αυλόγυρο του Πολυτεχνείου (φωτογραφία)

Δραστηριότητες

1. Πώς νιώθουν το αγόρι και η κοπέλα που βρίσκονται μέσα στο Πολυτεχνείο;
2. Αν η κοπέλα μπορούσε να επικοινωνήσει με τη μητέρα της στο τηλέφωνο, τι θα της έλεγε;
3. Συνεχίζουμε το κείμενο. Τι φαντάζεστε ή τι ξέρετε ότι έγινε μετά;
4. Βρίσκουμε από άλλα λογοτεχνικά κείμενα και καταγράφουμε διάφορα σημαντικά γεγονότα που βοήθησαν στους αγώνες για την ελευθερία. (Μπορούμε να παρουσιάσουμε τα γεγονότα αυτά, χρησιμοποιώντας και φωτογραφικό υλικό.)

Μάρω Δούκα (Χανιά 1947)

Σύγχρονη πεζογράφος. Σπούδασε αρχαιολογία. Τα θέματα των βιβλίων της τα αντλεί από το ιστορικό παρελθόν και από τη σύγχρονη πραγματικότητα. Μερικά έργα της είναι: *Η αρχαία σκουριά*, *Οι λεύκες ασάλευτες*, *Ένας σκούφος από πορφύρα*, *Η πηγάδα*, *Πού 'ναι τα φτερά*.

Προτάσεις για διάβασμα

Βούλα Μάστορη, *Κάτω απ' την καρδιά της*, εκδ. Πατάκη.
Μαρία Καλογεράκη, *Μαμά, τι έγινε στο Πολυτεχνείο*;, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Δημήτρης Ραβάνης-Ρεντής

Χαρμόσυνο γεγονός

“**Α**υτή τη στιγμή, Έλληνες, αυτή τη στιγμή,
στην πόρτα μας σταμάτησε ένα τανκ!
Ο λοχαγός σήκωσε το χέρι και μας χαιρέτησε!
Αυτή τη στιγμή, Έλληνες, αυτή τη στιγμή,
ο στρατός είναι δικός μας,
δεν θα μας χτυπήσουν!
Αυτή τη στιγμή σήκωσε το χέρι και μας χαιρέτησε
ένας λοχαγός. Δεν θα μας χτυπήσουν!
Μόνο το σίδερο είναι δικό τους,
οι καρδιές είναι δικές μας. Δεν θα μας χτυπήσουν.
Αυτή τη στιγμή,
αδελφώνονται στους δρόμους
πολίτες και φαντάροι.
Δεν θα μας χτυπήσουν!
...ένα άλλο χέρι σηκώθηκε
και διέταξε “πυρ!”...».

Δραστηριότητες

1. Ακούμε το μαγνητοφωνημένο ντοκουμέντο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου.
2. Γράφουμε σε χαρτόνια συνθήματα του Πολυτεχνείου, όπως «Κάτω η Χούντα», «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία» και άλλα. Μπορούμε να τα αναρτήσουμε στην τάξη ή στην αυλή του σχολείου μας.
3. Φανταζόμαστε ότι παρακολουθούμε από κοντά την εξέγερση του Πολυτεχνείου. Σηκώνουμε το χέρι μας και χαιρετούμε τους φοιτητές. Τι θα τους λέγαμε;
4. Συζητούμε με τους γονείς μας για τα γεγονότα του Πολυτεχνείου.

Δημήτρης Ραβάνης-Ρεντής (1925-1996)

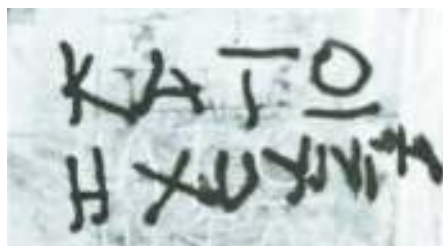

Συνθήματα του Πολυτεχνείου

Έζησε ως πολιτικός πρόσφυγας για πολλά χρόνια στο εξωτερικό, όπου ανέπτυξε πλούσια λογοτεχνική δράση. Στην Κατοχή ασχολήθηκε με το θέατρο του βουνού. Έγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, ποιήματα και θεατρικά έργα για παιδιά, καθώς και πολλά τραγούδια. Κυριότερα έργα του: *Ο δρομάκος με την πιπεριά*, *Μύθοι, μύθοι παραμύθι*, *Παιδιά της Αθήνας*, *Η ωραία Ελένη των γαϊδάρων*.

Πρόταση για διάβασμα

Ζωρζ Σαρή, *Τα γενέθλια*, εκδ. Πατάκη.

Μαρία Πυλιώτου

Χαρούμενοι χαρταετοί

Το διήγημα αναφέρεται στην κατάσταση που ακολούθησε μετά την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο το 1974 και τον διαχωρισμό των Ελληνοκυπρίων από τους Τουρκοκύπριους.

Οταν έφευγαν φορτωμένοι όλα τους τα πράγματα, κανένας δεν μπορούσε να πείσει το Γλαύκο πως δε θα γύριζε σύντομα πίσω. Κι όμως πέρασε ένας ολόκληρος χρόνος. Ο πόλεμος τελείωσε, οι πυροβολισμοί, οι βομβαρδισμοί σταμάτησαν, κι αυτοί που έφευγαν μέσα στη φωτιά αποφάσισαν να γυρίσουν. Το σπίτι τους βρισκόταν στα «σύνορα».

Κανένας δεν μπορούσε να τους εμποδίσει: «Καλέ, δε φοβάστε; Δυο βήματα πιο κάτω... Θεέ μου, αν ξαναρχίσουν;». Πιο πολύ απ' όλους ήθελαν τα παιδιά. Ο Γλαύκος και η Δανάη. Ένα χρόνο μακριά από το σπίτι τους το νοστάλησαν. Την αυλή, τις βεράντες, τα δωμάτια. Και τη μεγάλη ταράτσα. Σαν έφτασαν, δεν ένιωσαν τίποτα από το φόβο που προσπαθούσαν οι άλλοι συγγενείς και φίλοι να τους μεταδώσουν. Ήταν ένα ήρεμο απριλιάτικο δειλινό. Ο ουρανός στη δύση ολοκόκκινος έκανε τα δυο παιδιά να μελαγχολήσουν και να νοσταλγήσουν τους παλιούς καλούς φίλους.

Βοήθησαν όλοι και τακτοποιήθηκαν τα πάντα: έπιπλα, ρούχα, μαγειρικά σκεύη, βιβλία, όλα μέχρι το βράδυ. Κοιμήθηκαν κουρασμένα, ωστόσο ικανοποιημένα που γύρισαν στο πατρικό τους σπίτι.

Ξημέρωσε Κυριακή. Ανοιξιάτικη δροσερή. Τι έκπληξη, Θεέ μου. Στο δωμάτιό τους ένας μεγάλος χαρταετός.

– Σ' ευχαριστούμε, πατέρα.

Είναι σίγουρα πως κάθισε αργά το βράδυ να τους τον φτιάξει, για να μπορέσει να τους χαρίσει την πρώτη κυριακάτικη χαρά στο δικό τους σπίτι. Από μικρά παιδιά παίζανε με τους χαρταετούς τέτοια εποχή. Μαζί κι ο πατέρας, που έκανε πάντα σα μικρό παιδί.

– Σ' ευχαριστούμε, είπανε ξανά και τον φίλησαν.

Χαρούμενα και τα δυο ανέβηκαν στην ταράτσα. Ο αέρας πρωινός - δροσερός φυσούσε από το Νότο. Και νάτος κιόλας ο χαρταετός όμορφος - καμαρωτός να πετά κι όλο να τραβά κατά το Βορρά. Ο σπάγκος ήταν μακρύς και γερός. Τον άφησαν όλο. Πόσο όμορφα νιώθανε. Σαν τον παλιό καλό καιρό.

Ξαφνικά λίγο πιο κάτω, κατά το Βορρά, λίγο πιο πέρα από τη «γραμμή»,* από μια άλλη ταράτσα αντίκρυ, δυο άλλα παιδιά κουνούσαν τα χέρια χαρούμενα και ξεφώνιζαν.

- Σίγουρα μας καλωσορίζουν, ψιθύρισε ο Γλαύκος.
- Πρέπει και μεις να φωνάξουμε να μας ακούσουν, σκέφτηκε η Δανάη.
- Τι να πούμε;
- Να, κάτι για να δείξουμε πως θέλουμε να 'μαστε «φίλοι».

Δυο ταράτσες, τέσσερα παιδιά, μια «γραμμή» ανάμεσά τους κι ένας χαρταετός. Ακόμα κι ένα νήμα γερό, που ξεκινά από τούτα τα παιδιά και φτάνει με το χαρταετό ως τ' άλλα.

- Εγώ λέω να γράψουμε στο χαρταετό ένα μήνυμα.
- Κατάλαβα. Δηλαδή κάτι που να λέει πως δε θέλουμε πολέμους. Θέλουμε να ζήσουμε αδελφωμένα...

Την άλλη μέρα ο χαρταετός έγραφε: «ΕΙΡΗΝΗ, ΑΓΑΠΗ». Ευτυχώς φυσούσε πάλι από το Νότο. Τι όμορφα! Ακόμα κι ο ίδιος ο χαρταετός βιαζόταν να πετάξει και να φτάσει γοργότερα στ' αντικρινά παιδιά.

– Μα αν δεν ξέρουν ελληνικά; Αν δεν μπορέσουν να το διαβάσουν; σκέφτηκε ο Γλαύκος.

- Δεν έχει σημασία, θα καταλάβουν. Θα το νιώσουν.

Πραγματικά. Ήταν ένα χαρούμενο συναπάντημα.* Με χαρούμενα ξεφωνητά μια απ' εδώ και μια απ' εκεί πέρασαν όλο το δειλινό τους χωρίς να βαρεθούν.

* διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους

* συνάντηση

Την επομένη, σαν βγήκαν να πετάξουν το χαρταετό, απογοητεύτηκαν. Ο αέρας φυσούσε από το Βορρά.

– Πώς θα καταλάβουν οι φίλοι μας τώρα πως είμαστε στην ταρατσα; Έμειναν αρκετή ώρα να κοιτάζουν λυπημένα κατά τη μεριά των απέναντι φίλων. Πώς θα στείλουν σήμερα το μήνυμά τους;

Ξαφνικά ένας χαρταετός φάνηκε να ξεκινά από την άλλη μεριά και να φτάνει ως τη δική τους ταρατσα. Πέρασε κι αυτός τη «γραμμή» πάνω από τα φυλάκια και τα σύρματα και νάτον περήφανος μπροστά τους. Κάτι έγραφε κι αυτός σε μια γλώσσα που δεν ήξεραν να τη διαβάσουν. Όμως τα παιδιά κατάλαβαν, ένιωσαν το μήνυμά τους και φώναξαν χαρούμενα:

– Ζήτω...

Ξεφώνιζαν κι αυτά, ξεφώνιζαν κι εκείνα. Ήταν μια χαρούμενη, τρελή ανταλλαγή ζητωκραυγών, αγάπης, φιλίας. Βλέποντάς τα, ένας ξένος ποτέ δεν θα πίστευε πως ένα χρόνο πριν η ανταλλαγή αυτή ήταν φωτιά, σφαίρες, αίμα, θάνατος. Όχι, προς Θεού, η ανταλλαγή αυτή δε γινόταν από παιδιά. Αν τα ρωτούσαν, θα 'ταν όλα αλλιώς...

Οι παιδικές καρδιές βρήκαν το φυσικό τους ρυθμό.

Ξέχασαν τα λάθη των μεγάλων.

Δυο ταρατσες, τέσσερα παιδιά, μια «γραμμή» ανάμεσά τους κι ένας χαρταετός κάθε φορά που φυσά από Νότο ή από Βορρά. Και το νήμα τόσο γερό να ξεκινά τότε από τούτα κι άλλοτε από κείνα τα παιδιά και να δένει γερά τις καρδιές τους.

– Αν τέτοιους χαρταετούς, σκέφτηκε η Μάνα, αφήσουμε όλοι να πετάξουν, τότε θα σβήσουν από μόνες τους οι «γραμμές», τότε θα λειώσουν τα σύρματα. Δεν θ' αντέξουν κάτω από τέτοια αγάπη...

Δραστηριότητες

1. Τι νομίζετε ότι συμβολίζει ο χαρταετός στο διήγημα αυτό;
2. Γιατί δεν μπορούν να συναντηθούν τα παιδιά και να πετάξουν όλα μαζί τους χαρταετούς τους;
3. Συναντιούνται δύο παιδιά, ένα από κάθε «μεριά», και συζητούν για την κατάσταση στο νησί τους. Μπορείτε να φανταστείτε τον διάλογό τους;
4. Χωρίζομαστε σε δύο ομάδες και η καθεμιά (ύστερα από προτάσεις των μελών της) προτείνει τρόπους με τους οποίους μπορεί να γίνει ο κόσμος μας καλύτερος.

Μαρία Πυλιώτου (Λευκόνοικο Κύπρου 1935)

Δασκάλα και συγγραφέας βιβλίων για παιδιά. Τα θέματά της είναι εμπνευσμένα από την ιστορία του νησιού της. Έγραψε τα βιβλία: *Χαρούμενοι χαρταετοί, Τα παιδιά του ήλιου, Το κάστρο μας, Το ασημένιο καπνιστήρι, Η αρβύλα που 'γινε βαρκούλα.*

Μετά την εισβολή, το 1974 (φωτογραφία)

Προτάσεις για διάβασμα

Φιλίσα Χατζηχάννα, *Η Ντιντόν, ο Παβελάκης μου κι εγώ*, εκδ. Καστανιώτη.

Λεία Καραβία – Θερπίλ Ουράλ, *Ένα θαλασσινό γεφύρι*, εκδ. Φυτράκη.

Κυριάκος Χαραλαμπίδης

Αιγιαλούσα

Το ποίημα αυτό αναφέρεται στα γεγονότα που ακολούθησαν την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο τον Ιούλιο του 1974, δηλαδή στην κατοχή ενός μέρους του νησιού και στη βίαιη απομάκρυνση των κατοίκων του. Το συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφει ένα τέτοιο γεγονός.

Δυο μέρες πριν να φύγουμε ήρτε* κείνος
που θα στρογγυλοκάθονταν στο σπίτι.
Γυρεύει το κλειδί. Του λέω: «Εγώ κλειδί
δεν έχω και δεν έχει το χωριό μας.

* ήρθε

Εμείς ξεκλείδωτα είχαμε τα σπίτια
γιατί κανένας δεν καταδεχόταν
να μπει μέσα στου άλλου την αυλή».
Δεν είπε τίποτα, έφυγε, ξανάρτε
την άλλη μέρα. Του είπα: «Έλα πιάσε
τούτο το πιάτο, φώναξε τον σκύλο
να του το δώσεις να σε συνηθίσει,
για να μην κλαίει το κτηνόν* μας όταν
θα 'χουμε φύγει». Το έπιασε, του φώναξε,
όμως ο σκύλος του 'δειξε τα δόντια.

* το ζώο

Χαμαί* το πιάτο. Κίνησε να φύγει.
Του λέω: «Μίαν χάριν από σένα'
έπαρε ως αύριον 'πομονήν* στ' ανάθεμαν να πάμεν
κι ύστερα να 'ρτεις να 'μπεις μες στο σπίτι».

* χάμω

* κάνε
υπομονή

Την άλλη μέρα έδεσα τον σκύλο
να μην μας ακλουθά,* το πλάσμαν του Θεού.
Του έβαλα φαί, νερό κι εμπήκαμε
ο άντρας μου κι εγώ στο φορτηγό.

* ακολουθεί

Δραστηριότητες

1. Μπορείτε να περιγράψετε με δικά σας λόγια το γεγονός που αναφέρεται στο ποίημα;
2. Πού φαντάζεστε ότι πήγαν με το φορτηγό οι ιδιοκτήτες, όταν διώχτηκαν από το σπίτι τους; Μπορείτε να συνεχίσετε την ιστορία;
3. Τι να έγινε ο σκύλος;
4. Αφού διαβάσετε με προσοχή τα λόγια του ιδιοκτήτη του σπιτιού, να μιλήσετε για τα συναισθήματά του. (Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στίχους και φράσεις ή λέξεις του ποιήματος.)
5. Χάνετε κάτι που αγαπάτε πολύ. Πώς νιώθετε; Τι θα θέλατε εκείνη τη στιγμή;

Κυριάκος Χαραλαμπίδης (Άχνα Κύπρου 1940)

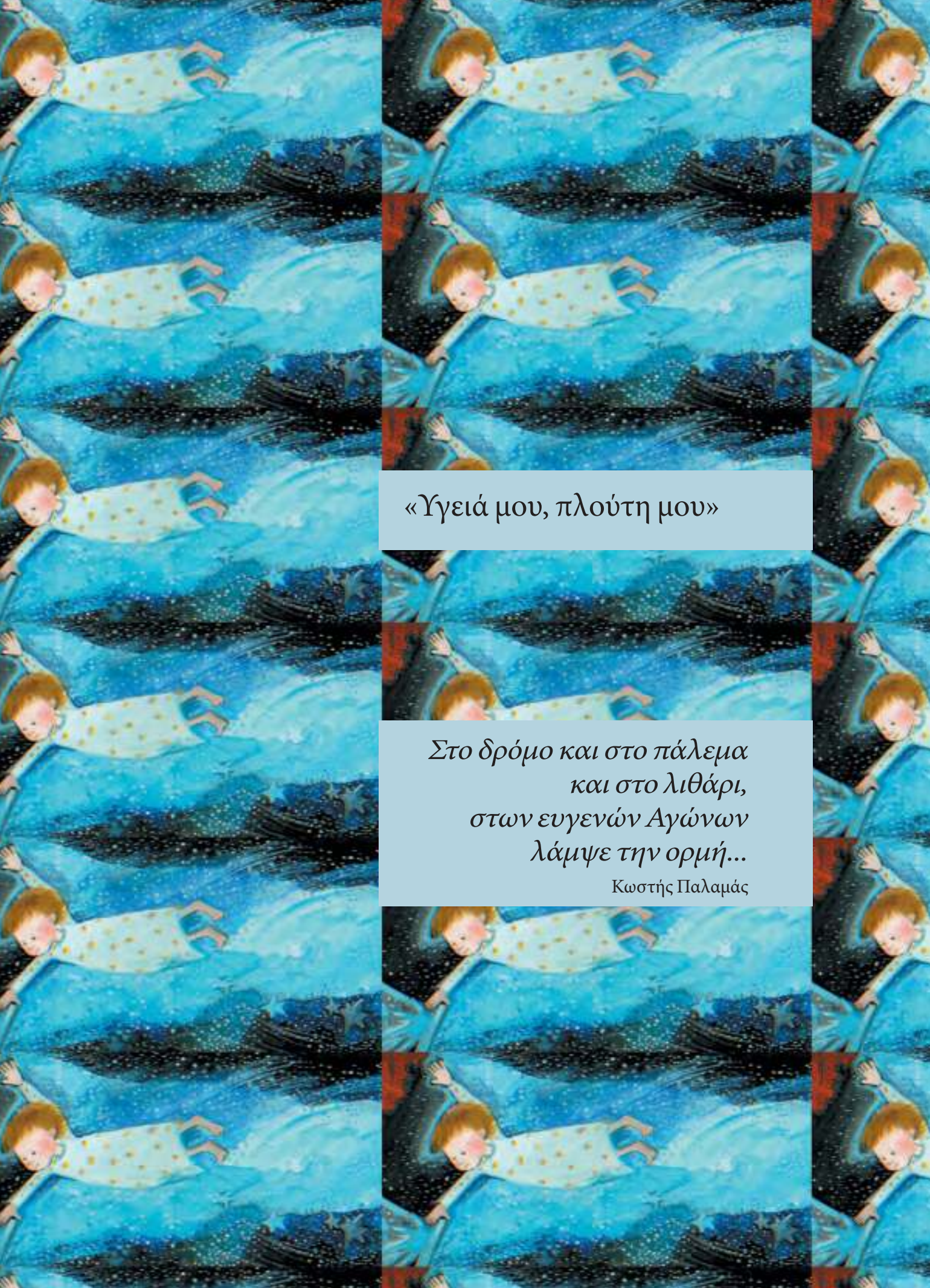
Ποιητής και εκπαιδευτικός. Μεγάλωσε στην Αμμόχωστο και σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Στα ποιήματά του τον απασχολεί κυρίως η μοίρα της Κύπρου και οι περιπέτειες του ελληνισμού. Ποιητικές συλλογές του είναι οι εξής: *Πρώτη πηγή, Η άγνοια του νερού, Το αγγείο με τα σχήματα, Αχαιών ακτή, Μεθιστορία, Δοκίμιν*.

Πρόταση για διάβασμα

Μαρία Πυλιώτου, *Το ασημένιο καπνιστήρι*, εκδ. Πατάκη.

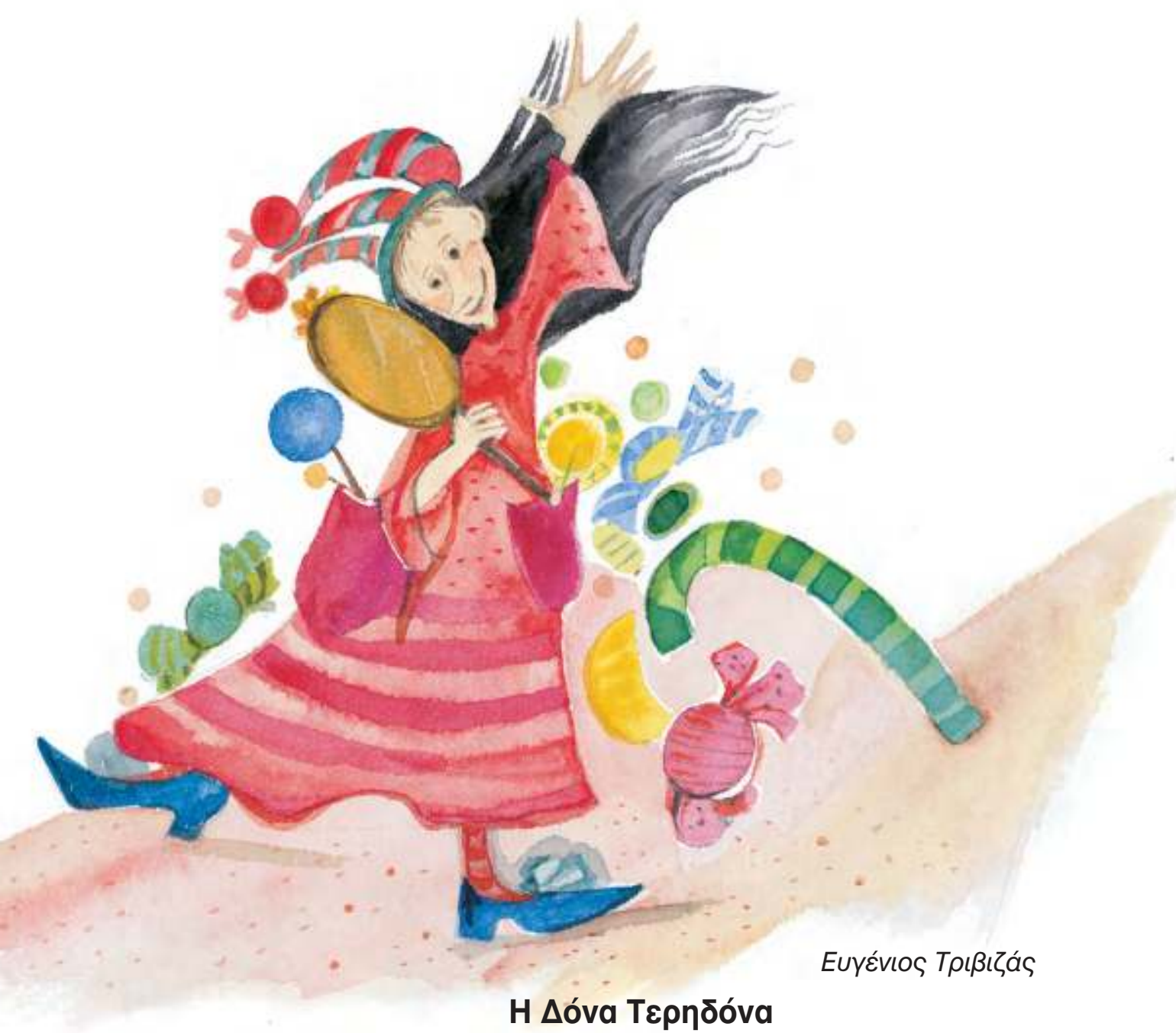
Κύπρος, Κατεχόμενα (φωτογραφία)

«Υγείά μου, πλούτη μου»

Στο δρόμο και στο πάλεμα
και στο λιθάρι,
στων ευγενών Αγώνων
λάμπσε την ορμή...

Κωστής Παλαμάς

Ευγένιος Τριβιζάς

Η Δόνα Τερηδόνα

Ζούσε κάποτε στην Ισπεπονία μια πεντάμορφη κυρά που τη λέγανε Δόνα Τερηδόνα. Η Δόνα Τερηδόνα είχε το πιο γλυκό και φωτεινό χαμόγελο του κόσμου. Όσο γλυκό και φωτεινό όμως ήταν το χαμόγελό της, τόσο μοχθηρή και ύπουλη ήταν η ψυχή της.

Κάθε πρωί η Δόνα Τερηδόνα ρωτούσε τον καθρέφτη της, έναν αστραφτερό καθρέφτη με χρυσή, γυαλιστερή κορνίζα:

– Καθρέφτη, καθρεφτάκι, ποια στον κόσμο αυτό έχει το χαμόγελο το πιο γλυκό;

– Αναμφισβήτητα εσείς, Δόνα Τερηδόνα, και αυτό δεν το λέω για να σας κολακέψω, απαντούσε ο καθρέφτης.

Μια μέρα συνέβη κάτι το εντελώς αναπάντεχο. Η Δόνα Τερηδόνα ρώτησε, όπως συνήθιζε, τον πιστό της καθρέφτη:

– Καθρέφτη, καθρεφτάκι, ποια στον κόσμο αυτό έχει το χαμόγελο το πιο γλυκό;

– Το ομορφότερο χαμόγελο στον κόσμο το έχει η Λουκία.

– Τι έκανε, λέει; Λουκία; Ποια είναι αυτή η χαζο-Λουκία;

– Δεν την ξέρεις;

– Όχι! Πού να την ξέρω;

– Είναι ένα κοριτσάκι, που μόλις μετακόμισε στη γειτονιά μας.

Την άλλη μέρα η Δόνα Τερηδόνα έβαλε σε εφαρμογή το σατανικό της σχέδιο. Πρώτα απ' όλα έστειλε τρεις γορίλες με σομπρέρο* που είχε στη δούλεψή της, να αρπάξουν τον οδοντογιατρό της περιοχής και να τον φυλακίσουν στα ανήλιαγα* υπόγεια του πύργου της.

Ύστερα άνοιξε ένα ζαχαροπλαστείο στην οδό Ουράνιου Τόξου, ακριβώς απέναντι από το σπίτι που έμενε η Λουκία.

Όταν το άλλο πρωί η Λουκία βγήκε στο δρόμο, για να πάει στο σχολείο, είδε το ζαχαροπλαστείο με τις βιτρίνες φίσκα* από τούρτες, σοκολατάκια, πάστες και λουκουμάκια. Τα λιγουρεύτηκε και μπήκε μέσα.

– Καλημέρα σας.

– Καλημέρα! τη γλυκοχαιρέτησε η Δόνα Τερηδόνα μ' ένα πλατύ χαμόγελο. Τι επιθυμείς, καλό μου κοριτσάκι;

– Αυτά εδώ τα γλειφιτζούρια, τα μεγάλα, τα στριφογυριστά, με τα τρία χρώματα, πόσο έχουνε;

– Δωρεάν.

– Τότε θα πάρω ένα ή μάλλον τρία. Κι αυτές εδώ οι τρούφες;

– Οι τρούφες; Για να δω τον τιμοκατάλογο... Δωρεάν!

– Αλήθεια; Βάλτε μου τότε μισό κιλό ή μάλλον ενάμισι.

Η Δόνα Τερηδόνα περιμένε μερικές μέρες, για να δώσει τον καιρό στη Λουκία να φάει τα ψώνια

της, και ρώτησε νωχελικά* τον καθρέφτη:

* μεγάλο
καπέλο

* σκοτεινά

* γεμάτες

* βαριεστημένα

– Καθρέφτη, καθρεφτάκι, ποια στον κόσμο αυτό έχει το χαμόγελο το πιο γλυκό;

– Ε, δεν είπαμε; αποκρίθηκε ο καθρέφτης. Η Λουκία!

– Ποια Λουκία, μωρέ; Είσαι στα καλά σου; Δε χαλάσανε τα δόντια της;

– Όχι.

– Γιατί;

– Επειδή η Λουκία δεν είναι καμιά χαζούλικη μικρούλα. Είναι τετραπέρατη. Κάθε βράδυ πλένει καλά καλά τα δόντια της. Ποτέ, μα ποτέ δεν το ξεχνάει.

Η Δόνα Τερηδόνα κάλεσε τους γορίλες με τα σομπρέρο, τους έδωσε ένα τσουβάλι και τους είπε:

– Πηγαίνετε στο σχολείο της Λουκίας. Μόλις τη δείτε να στρίβει τη γωνία, ριχτείτε της, αρπάξτε την και κουβαλήστε την εδώ.

– Μάλιστα. Στις προσταγές σας.

Οι γορίλες πήραν ένα τσουβάλι, ανεβήκανε στη μοτοσικλέτα τους, πήγανε στο σχολείο και περιμένανε κρυμμένοι πίσω από μια βελανιδιά. Μόλις είδανε τη Λουκία να βγαίνει, χυμήξανε, την αρπάξανε, τη βάλανε στο τσουβάλι, την πήγανε στον πύργο και την κλειδώσανε σε ένα δωμάτιο που το είχε ετοιμάσει ειδικά για το σκοπό αυτό η Δόνα Τερηδόνα.

Κάθε μέρα οι γορίλες πήγαιναν στο κελί της Λουκίας τα πιο εξαίσια ζαχαρωτά!

– Όχι! Όχι! Όχι!!! Δε θα τ' αγγίξω, έλεγε μέσα της. Δε θα τ' αγγίξω, γιατί δεν έχω μαζί μου οδοντόβουρτσα και θα χαλάσουνε τα δόντια μου αν τα φάω.

Όσο περνούσαν όμως οι μέρες και δεν έβαζε μπουκιά στο στόμα της, τόσο πιο δύσκολο ήταν να αντιστέκεται στον πειρασμό.

Την έβδομη μέρα οι γορίλες φέρανε στο κελί μια υπέροχη, τεράστια, πανέμορφη, δεκαώροφη γαμήλια τούρτα. Η Λουκία δεν άντεξε άλλο, άρπαξε το κου-

τάλι, πήρε μια μεγάλη, μια πελώρια, μια τεράστια κουταλιά και ετοιμάστηκε να τη βάλει στο στόμα της.

– Συγγνώμη! άκουσε τότε μια ψιλή φωνίτσα. Εσύ είσαι η Λουκία;

– Ναι. Ποιος μιλάει;

– Εγώ. Το γκρίζο ποντίκι με την κίτρινη ουρά. Εδώ στο πάτωμα. Σου 'φερα ένα μήνυμα. Είναι δεμένο στην ουρά μου με μια κόκκινη κλωστή.

– Μήνυμα; Ποιος το στέλνει;

– Διάβασέ το και θα δεις.

Η Λουκία πήρε το μήνυμα και το διάβασε.

Λουκία,

Είμαι ο Θανάσης ο οδοντίατρος. Βρίσκομαι φυλακισμένος στο αντικρινό κελί. Σε θαυμάζω, Λουκία. Αλλά δεν υπάρχει λόγος να χαλάς τη ζαχαρένια σου. Κάνε ό,τι σου πει ο Ποντικοσουρταφέρτας, το έμπιστο ποντίκι που σου έφερε το μήνυμα.

Με ανυπόκριτο θαυμασμό
Θανάσης Πολφός*

* ειλικρινή

– Τι πρέπει να κάνω; ρώτησε η Λουκία.

– Να ξεγελάσεις τη Δόνα Τερηδόνα, εξήγησε ο Ποντικοσουρταφέρτας.

– Μπα, αλήθεια; Και πώς, παρακαλώ, θα την κάνω να πιστέψει ότι έφαγα την τούρτα, αν δεν τη φάω;

– Θα τη φάω εγώ και η παρέα μου.

– Και πώς θα την κάνω να πιστέψει ότι χαλάσανε τα δόντια μου;

– Θα τα μαυρίσεις με το καρβουνάκι.

– Ποιο καρβουνάκι;

– Αυτό που μου έδωσε ο κύριος Πολφός.

Πέσανε όλα πάνω στη γαμήλια τούρτα και, ώσπου να πεις «ποντικοουρά», δεν είχε μείνει ούτε ψίχουλο. Στο μεταξύ η Λουκία μαύρισε με το καρβουνάκι τα δόντια της.

Εκείνη τη στιγμή ακούστηκαν βήματα. Ήταν η Δόνα Τερηδόνα και οι γορίλες που έρχονταν να δουν αν η Λουκία είχε φάει την τούρτα.

– Για να δω τα δοντάκια σου, είπε μελιστάλαχτα η Δόνα Τερηδόνα. Για άνοιξε το στοματάκι σου!

– Ορίστε, χαμογέλασε η Λουκία.

– Βλέπω ότι μαυρίσανε τα δοντάκια σου.

– Αλήθεια; Τι κρίμα!

– Κατάμαυρα είναι. Έχουνε τα μαύρα τους τα χάλια. Δίνε του τώρα. Και αν θες τη συμβουλή μου, μην πολυχαμογελάς, γιατί, αν τύχει να σε δει κανείς, θα του κοπεί η χολή του, και ποιος τον σώζει!

– Ευχαριστώ για την ευγενική σας συμβουλή, καλή μου κυρία. Θα τη λάβω σοβαρά υπ' όψη μου. Μπορώ να πηγαίνω τώρα;

– Μπορείς! απάντησε η Δόνα Τερηδόνα. Αφήστε την ελεύθερη, έδωσε εντολή στους γορίλες. Και τον οδοντογιατρό επίσης. Δεν τον χρειαζόμαστε πια. Έτσι που έγιναν τα δόντια της χαζούλας, δε θεραπεύονται με τίποτα.

Δραστηριότητες

1. Διασκευάζουμε την ιστορία σε κόμικς και την παρουσιάζουμε στην τάξη.
2. Μοιραζόμαστε σε τρεις ομάδες: η πρώτη θα γράψει για τη Δόνα, η δεύτερη για τη Λουκία και η τρίτη για τον μαγικό καθρέφτη. Κάθε ομάδα διαβάζει την ιστορία της στην τάξη.
3. Δημιουργούμε μια φανταστική ηρωίδα, της δίνουμε το όνομα «Μάχη Συνάχι» και γράφουμε τη βιογραφία της.

Ευγένιος Τριβιζάς (Αθήνα 1946)

Διδάσκει σε Πανεπιστήμιο της Αγγλίας. Έχει γράψει παραμύθια, μυθιστορήματα, θεατρικά έργα και ποιήματα. Χρησιμοποιεί το χιούμορ και τη φαντασία για να μιλήσει στα παιδιά για θέματα όπως η καταστροφή της φύσης, η ειρήνη, οι σχέσεις των ανθρώπων. Μερικά από τα έργα του: *Ο χιονάνθρωπος και το κορίτσι*, *Τα τρία μικρά λυκάκια*, *Το όνειρο του σκιάχτρου*· οι σειρές: *Η Χαρά και το Γκουντούν* και *Το νησί των πυροτεχνημάτων*, *Φρουτοπία (κόμικς)*, *Το τηγάνι του δήμιου*.

Πρόταση για διάβασμα

Αγγελική Βαρελλά, «Το ελεφαντάκι που είχε πονόδοντο», από το βιβλίο *Δράκε, δράκε, είσ' εδώ*; εκδ. Πατάκη.

Σοφία Ζαραμπούκα

Ο ωραίος Δαρείος

Οποιος τον έβλεπε να κάθεται και να καμαρώνει στο παράθυρο έσκαγε απ' τη ζήλια του. Ήταν λεπτός με πράσινα μάτια, γκρίζος, γυαλιστερός, με κόκκινο λουράκι.

Αμίλητος, πίσω απ' το τζάμι, καμιά φορά ακίνητος για ώρες, έμοιαζε ψεύτικος.

Ζούσε με το αφεντικό του, τον κύριο Τίτο, που ήταν διαιτολόγος-μουσικολόγος.

Ήξερε δηλαδή όλες τις τροφές και τι πρέπει να τρώει ο καθένας, και όλες τις μουσικές και τα όργανα.

Κάθε πρωί ο Δαρείος και ο διαιτολόγος Τίτος τρώγανε το ίδιο πρωινό.

Ένα αυγό, πορτοκαλάδα, γάλα και ψωμί με μέλι.

Ο Δαρείος τηγανητό.

Ο Τίτος βραστό.

Ο Δαρείος γάλα.

Ο Τίτος πορτοκαλάδα.

Ψωμί με μέλι και οι δύο.

Ο Δαρείος βλέπει τηλεόραση μόνο αν έχει Μίκυ Μάους. Αλλιώς, ξαπλώνει στον καναπέ και διαβάζει Μίκυ Μάους. Καμιά φορά ανεβαίνει στο πρεβάζι του παράθυρου και χαζεύει έξω τη νυχτερινή ζωή των άλλων γάτων. Εκεί, γύρω απ' τις σακούλες με τα σκουπίδια, είναι όλοι μαζεμένοι. Ένας γάτος έχει βρει κάτι καλό κι ο άλλος τον κυνηγάει. Ένας μικρούλης τρώει τσιπς και ένας ψωριάρης βρήκε μια πάστα μισοφαγωμένη. «Αυτή είναι ζωή», λέει μέσα του ο Δαρείος, «γεμάτη περιπέτειες...».

Από βδομάδα, δηλαδή τη Δευτέρα που μας έρχεται, ο Τίτος πάει ταξίδι.

Ο Δαρείος θα μείνει μόνος του επτά μέρες.

– Σου έχω αφήσει φαγητό, αλλά μην ξεχνάς κάθε μέρα τη σαλάτα, είπε, τον χαίδεψε, πήρε το λαγούτο* του κι έφυγε.

Εκείνο το πρώτο βράδυ της Δευτέρας, χωρίς καθόλου να διστάσει, ο Δαρείος αποφάσισε να φάει έξω!

– Τι ωραία η ζωή του δρόμου...

Τρία μερόνυχτα έμεινε έξω ο Δαρείος.

Γνωρίστηκε με τον περιπτερά κι έφαγε γαριδάκια και σοκολάτες με την καρδιά του.

Κοιμήθηκε κάτω απ' τα σταματημένα αυτοκίνητα και η γούνα του γέμισε λάδια.

Είχε μπροστά του κάμποσες μέρες μέχρι να γυρίσει ο Τίτος. Έφαγε ξανά μια πάστα, σκέτο πάχος από κρέας, μισό μπιφτέκι από κιμά, με σάλτσα από μπουκάλι, και μαγιονέζα με αυγά κι ένα σωρό τηγανητά.

Νόμιζε ότι θα σκάσει. Στομάχιασε.

«Ωρα να συμμαζευτώ», σκέφτηκε ο Δαρείος. «Δεν αισθάνομαι καλά».

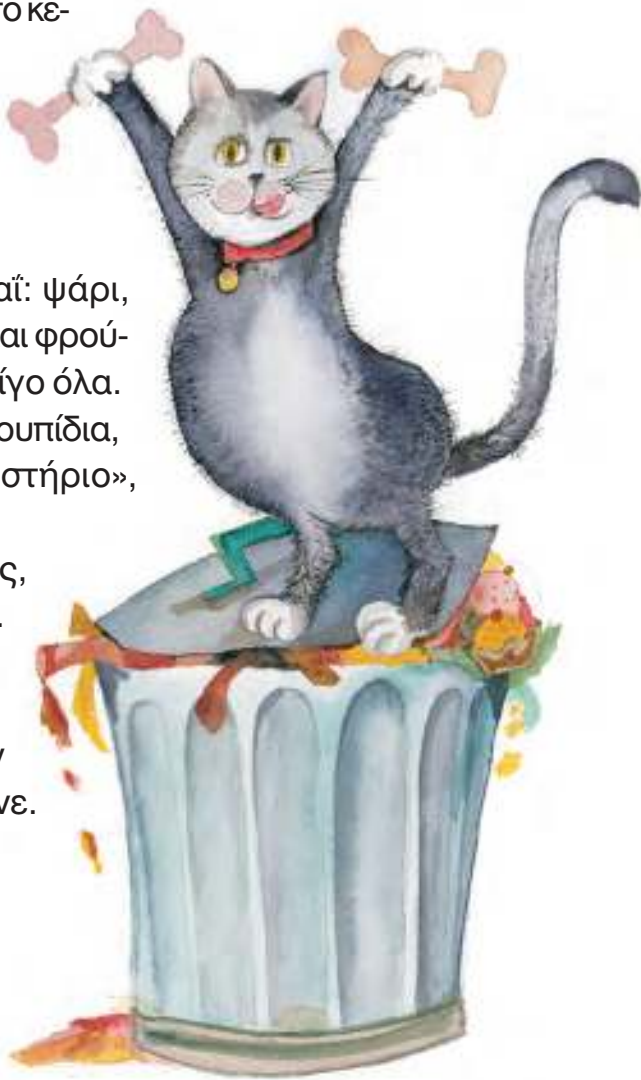
Αποχαιρέτησε την παρέα και πήγε να μπει στο σπίτι του από την τρύπα της κουζίνας. Αδύνατον. Έβαλε το κεφάλι, αλλά δεν περνούσε η κοιλιά. Ο Δαρείος είχε γίνει διπλός από την τρύπα.

«Τώρα τι θα γίνει; Πρέπει να κάνω δίαιτα μερικές μέρες, αλλιώς θα 'ρθει ο Τίτος και θα είμαι ακόμα έξω».

Αλλά στο δρόμο δεν έχει καλό φαΐ: ψάρι, κρέας και σαλάτα, όσπρια, λαχανικά και φρούτα, γάλα, γιαούρτι και τυρί, και από λίγο όλα. Έξω τρως ό,τι σου τύχει. «Θα φάω σκουπίδια, τι να κάνω, αλλά θα πάω στο γυμναστήριο», σκέφτηκε.

Κάθε μέρα γυμναζότανε δύο ώρες, αλλά τίποτα. Έμενε το ίδιο χοντρός. Όσπου ένα βράδυ είδε φως στο παράθυρο του σπιτιού του.

Πήγε από κάτω και νιαούριζε να τον ακούσει ο Τίτος. Άδικα ξελαιμιαζότανε.

Μέσα ακούγαν μουσική και τρώγαν μαριδίτσα.

Να πάρει η ευχή, ήταν και Τρίτη, που έχουμε ψάρι. Ας ήταν και σκέτη σαλάτα, ας ήταν μπάμιες με κοτόπουλο, αλλά ας του άνοιγε...

Ο Δαρείος κοιμήθηκε στο χαλάκι της εισόδου περιμένοντας.

Το πρωί, βγαίνοντας, παρά λίγο να τον πατήσει ο Τίτος.

– Πού ήσουν; Πώς έχεις γίνει έτσι; Έλα, μπρος, πάμε στο φούρνο.

– Δεν αντέχω, δεν μπορώ. Πρώτα θέλω το αυγό μου, γάλα και ψωμί με μέλι.

– Γάλα και ψωμί με μέλι; Εσύ πρέπει να τρως μόνο σαλάτα για να βρεις την παλιά σου φόρμα. Σε έχει πάρει η κάτω βόλτα. Πού 'ναι η ωραία γούνα; Πού 'ναι η κομπή σου μέση; Τι θα κάνουμε με εσένα;

– Θα χορεύω, είπε ο Δαρείος, θα χορεύω κάθε βράδυ, και θα τρώω πρώτα σαλάτα και μετά λίγο κρέας, ψάρι, όσπρια και χόρτα, όλα τα λαχανικά και φρούτα, γάλα, γιαούρτι και τυρί. Ε, κι αν πας πάλι ταξίδι, μπορεί μια τόση δα μικρούλα σοκολάτα...

Δραστηριότητες

1. Παρακολουθήστε στην τηλεόραση διαφημίσεις για τροφές που σας αρέσουν, αν και ξέρετε ότι δεν είναι υγιεινές. Συζητήστε γι' αυτές στην τάξη.
2. Συζητάμε και κρίνουμε στην τάξη τις διαφημίσεις που συγκεντρώσαμε. Με βάση τα συμπεράσματά μας δημιουργούμε δικές μας διαφημίσεις, για να προβάλουμε τις τροφές που προτείνει ο διαιτολόγος Τίτος. Αν υπάρχουν στο σχολείο σας κάμερα και βίντεο, μπορείτε να τα χρησιμοποιήσετε για την προβολή τους.

Σοφία Ζαραμπούκα (Αθήνα 1942)

Έχει γράψει και έχει εικονογραφήσει παραμύθια, ιστορίες, μυθιστορήματα και θέατρο. Επίσης, διασκεύασε για μικρά παιδιά έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων. Μερικά βιβλία της: *Στο δάσος*, *Το Βρωμοχώρι*, *Ειρήνη Αριστοφάνη*· οι σειρές: *Μυθολογία* και *Φίλοι φίλοι καρδιοφίλοι*.

Πρόταση για διάβασμα

Τζιλ Μέρφου, *Μία δίαιτα για ελέφαντες*, εκδ. Ρώσση.

Τζιάνι Ροντάρι

Ο μαύρος Ήλιος

Και οι γιατροί κάνουν λάθη πότε πότε. Και οι γονείς ανησυχούν μερικές φορές χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Δύο ιατρικά λάθη θα διορθωθούν έγκαιρα, αν διαβάσετε προσεχτικά τη φρασούλα «είναι η έκλειψη του ήλιου», που συνοδεύει τη ζωγραφιά του κοριτσιού.

Η κόρη μου ζωγράφισε
ολόμαυρο έναν ήλιο.
Είχε βάλει γύρω γύρω
πού και πού καμιά ακτίνα
με μπογιά πορτοκαλί.

Έκοψα λοιπόν το φύλλο
το 'δειξα σ' ένα γιατρό
που αμέσως πήρε ύφος
λυπημένο σοβαρό
και μου είπε ορθά κοφτά
«θα 'χει ψυχολογικά».

«Μέσα στο μυαλό της κρύβει κάτι
κι είναι λυπημένη
και τα βλέπει όλα μαύρα η καημένη,
μα αν το πρόβλημά της είναι
οφθαλμολογικό,
πήγαινε στον ειδικό
να της βάλει γιατρικό».

Ακούγοντας αυτά για το παιδί μου
από το φόβο παρά λίγο να κοπεί η αναπνοή μου.
Μα κοιτώντας πάλι, βρήκα σε μια γωνιά του φύλλου
μια φρασούλα που έλεγε: «είναι η έκλειψη του ήλιου».

Δραστηριότητες

1. Διαβάστε το ποίημα και δείξτε με λόγια του κειμένου ότι το παιδί δεν έχει κανένα πρόβλημα υγείας.
2. Ζωγραφίστε τον δικό σας παράξενο ήλιο. Μην ξεχάσετε να δηλώσετε με μια φράση πού οφείλεται η παραξενιά του.

Τζιάνι Ροντάρι (1920-1980)

Από τους μεγαλύτερους παραμυθάδες, Ιταλός στην καταγωγή· θεωρείται από τους ανανεωτές της σύγχρονης παιδικής λογοτεχνίας. Μερικά έργα του: *Το βιβλίο με τα λάθη*, *Ένα λεπτό κρεμμύδι*, *Παραμύθια απ' το τηλέφωνο*.

Πρόταση για διάβασμα

Amelie Cantin, *Ο πειρατής κόλλησε γρίπη*, εκδ. Μεταίχμιο.

Μάρω Λοϊζου

Η Κατερίνα και ο Αόρατος στο σκοτάδι

Η Κατερίνα δε νυστάζει καθόλου. Ποτέ δε νυστάζει, άμα έχουνε ξένους. Μόνο που, όσο περνάει η ώρα, θέλει να μαθαίνει όλο και περισσότερα.

Θέλει να μάθει τι γεύση έχει το κρασί του μπαμπά, πόσα τσιγάρα υπάρχουν μέσα στο πακέτο του κυρίου Τάκη και πώς ανοίγει και κλείνει η τσάντα της κυρίας Γεωργίας. Και τότε η μαμά λέει: «Κατερίνα, αρκετά. Γρήγορα στο κρεβάτι σου». Τρεις φορές της το λέει. Η Κατερίνα όμως δεν ακούει.

«Το ξέρεις πως είναι αργά, μωρό μου. Πρέπει να πας για ύπνο».

Η μαμά την πιάνει από το χέρι και την οδηγεί στο δωμάτιό της. Τη βοηθάει να γδυθεί και της στρώνει το κρεβάτι.

«Καληνύχτα, χρυσό μου», της λέει.

Τη σκεπάζει και της δίνει ένα φιλάκι στο μάγουλο.

«Μαμά, μην κλείσεις σήμερα το φως, σε παρακαλώ».

«Μην ακούω ανοησίες, Κατερίνα. Ξέρεις πολλούς ανθρώπους να κοιμούνται με το φως αναμμένο;».

«Ούτε και την πόρτα, μαμά».

«Σε παρακαλώ, Κατερίνα. Μα τι έχεις πάθει απόψε; Ολόκληρη κοπέλα είσαι πια... Έλα, κλείσε τα μάτια σου και κοιμήσου... Γρήγορα...», λέει η μαμά και βγαίνει κλείνοντας πρώτα το φως και ύστερα την πόρτα.

Στην αρχή η Κατερίνα δε βλέπει τίποτα. Όλα είναι σκοτάδι. Δε βλέπει απολύτως τίποτα. Ούτε καν την Κατερίνα. «Κατερίνα!», φω-

νάζει τρομαγμένη. Δεν της απαντάει κανείς. Κι αυτή χώνει το κεφάλι της κάτω από τα σκεπάσματα και κλείνει τα μάτια της. Σφιχτά. Πολύ σφιχτά. Γκαπ, γκουπ, ακούει να χτυπά η καρδιά της. «Κατερίνα!», ξαναφωνάζει και την πιάνουν τα κλάματα. Τι σκληρή που είναι η μαμά! Γιατί την άφησε μόνη, κατάμονη μέσα στο μαύρο σκοτάδι; Καθόλου δεν τη λυπάται! Κι αν τη φάνε οι λύκοι; Κι αν τη δαγκώσουν τα σκυλιά; Κι αν την πνίξουν τα φίδια; Γίνεται μικρή σαν κουβαράκι και τραβιέται στην άκρη του κρεβατιού. Μένει ακίνητη και σφίγγει κι άλλο τα μάτια της. Κόκκινα λαμπερά φωτάκια αστράφτουν παντού, σαν τα μάτια της μάγισσας στη σκοτεινή σπηλιά. «Βοήθεια!», φωνάζει κι αρχίζει να τρέχει για να ξεφύγει. Όμως δε βρίσκει πουθενά την έξοδο της σπηλιάς. Κι όλο τρέχει... κι όλο τρέχει... Πέφτει, σηκώνεται... Τα γόνατά της ματώνουν, τα χέρια της γδέρνονται...

«Ψιτ, ψιτ», ακούει τότε μια φωνή. Η Κατερίνα κοιτάζει γύρω γύρω. Παντού μαύρο πηχτό σκοτάδι. Δε βλέπει τίποτα. «Ψιτ, ψιτ», ξανακούγεται η φωνή.

«Δε σε βλέπω. Πού είσαι;».

«Πώς θες να με δεις, χαζή, αφού είμαι αόρατος και μ' αυτό το σκοτάδι δεν μπορεί κανείς να δει ούτε τη μύτη του;».

«Τι θες να κάνω;».

«Δώσ' μου το χέρι σου».

Η Κατερίνα απλώνει δισταχτικά το δεξί της χέρι. Και τότε κάτι παράξενο συμβαίνει. Μια ζεστασιά την πλημμυρίζει. Μια ζεστασιά γαλάζια... Τα υγρά γκρίζα τείχη της σπηλιάς σωριάζονται σε ερείπια και τα χιλιάδες κόκκινα μάτια της μάγισσας γίνονται εκατομμύρια

αστέρια και πλανήτες και γαλαξίες. Και η γαλάζια Κατερίνα ταξιδεύει ανάμεσά τους, κρατώντας σφιχτά από το χέρι τον Αόρατο. Δε μιλάνε. Δε λένε τίποτα. Μόνο γελάνε. «Χαχαχά», γελάει ο Αόρατος. «Χαχαχά», γελάει η Κατερίνα.

«Μα επιτέλους!... Θα ξυπνήσεις καμιά φορά; Τι γέλια είναι αυτά;».

Η Κατερίνα ανοίγει ξαφνιασμένη τα μάτια της και βλέπει πάνω από το προσκέφαλό της τη μαμά της να χαμογελάει και να προσπαθεί να την ξυπνήσει. Κοιτάζει γύρω της απογοητευμένη. Ο ήλιος έχει πλημμυρίσει το δωμάτιο.

«Πού πήγε ο Αόρατος;».

«Ποιος αόρατος;».

«Ο Αόρατος, μαμά..., που μου κρατούσε το χέρι και μ' έκανε γαλάζια...».

«Μου φαίνεται πως κοιμάσαι ακόμη, μωρό μου. Ονειρεύεσαι κιόλας».

Δραστηριότητες

1. Τι φοβάται η Κατερίνα; Μπορείς να ζωγραφίσεις τους φόβους της;
2. Ο Αόρατος κι εσύ ταξιδεύετε με την Κατερίνα στο όνειρό της. Πού αλλού θα μπορούσατε να πηγαίνατε;
3. Μίλησε, αν θέλεις, για τους φόβους που αισθάνεσαι. Μοιάζουν με αυτούς της Κατερίνας ή των συμμαθητών σου;
4. Η τάξη μας έχει τον δικό της Αόρατο. Τι θα μπορούσε ή τι θα θέλαμε να κάνει για μας;

Μάρω Λοΐζου (Αθήνα 1940)

Έχει γράψει πολλά βιβλία για παιδιά. Το έργο της αναφέρεται στη μαγεία της παιδικής ηλικίας, στο περιβάλλον, στην ελληνική παράδοση, στην παράδοση άλλων πολιτισμών, στην ειρήνη και στη συναδέλφωση των λαών. Μερικά βιβλία της: *Ήταν και δεν ήταν*, *Ένα παραμύθι μια χώρα*, *Η Ονειρώ*, *Η πολιτεία του βυθού*, *Οι περιπέτειες του χαμόγελου*, *Η νύχτα τρέχει να συναντήσει τη μέρα*.

Πρόταση για διάβασμα

Ζίγκριντ Λάουμπε, *Η Λία ζωγραφίζει*, εκδ. Κάστωρ.

Η αιμοδοσία

Ο Φίλιππος, που διηγείται το περιστατικό αυτό, και ο Άρης, ο τραυματίας που χρειάζεται επειγόντως αίμα, ζουν στην ίδια οικογένεια. Δεν είναι όμως αδέρφια. Η μητέρα του πρώτου έχει παντρευτεί τον Ορέστη, τον πατέρα του Άρη. Το χειρουργείο, η αιμοδοσία, η αγωνία θα γίνουν αφορμή ώστε τα δυο παιδιά να έρθουν πιο κοντά το ένα στο άλλο.

Ο Άρης είναι στο νοσοκομείο. Είπανε πως θα ζήσει. Δηλαδή πρέπει να ζήσει, γιατί αλλιώς...

Όταν τηλεφώνησε ο Ορέστης τη νύχτα, πετάχτηκα κι εγώ, που μόλις είχα ξαπλώσει. Ντύθηκα κι ας μην ήθελε η μαμά. Πήγαμε μαζί στο νοσοκομείο. Βρήκαμε τον Ορέστη έξω από το χειρουργείο. Μου φάνηκε γέρος κι αδύνατος, τόσο που τρόμαξα να τον γνωρίσω. Μιλούσε με κόπο, μας εξήγησε με δυσκολία πώς έγινε η σύγκρουση.

Χρειαζόμαστε αίμα και η ώρα περνάει, μας κοίταξε σαν χαμένος.

– Ε, καλά, μην κάνεις έτσι, θα βρούμε, τον παρηγόρησε η μαμά. Θα δώσουμε όλοι.

Τότε ξαφνικά έγειρε κείνος μέσα στις χούφτες του κι άρχισε να κλαίει, όπως τα παιδιά.

– Έχει την πιο σπάνια ομάδα και δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή, είπε με μια φωνή που δεν έμοιαζε με τη δική του. Είναι νύχτα, έλεγε, και δυσκολεύονται να βρουν αιμοδότη. Δεν ωφελεί όσο αίμα κι αν δώσουμε εμείς.

Η μαμά μου είχε γίνει κατάσπρη, έτρεμε ολόκληρη...

Μόνο από τύχη μπορεί πια να βρεθεί αίμα Όμικρον – ρέζους αρνητικό. Και η ώρα περνάει...

Όμικρον – ρέζους αρνητικό; Όμικρον – ρέζους αρνητικό; Δηλαδή αυτό που έγραφε η δική μου εξέταση, τότε που παραλίγο να κάνω εγχείρηση αμυγδαλών, το θυμόμουν πολύ καλά! Την είχα φυλαγμένη με προσοχή την εξέταση, για να τη δώσω όταν θα ήταν να βγάλω ταυτότητα.

– Εγώ έχω τέτοιο αίμα! τους φώναξα.

Και χρειάστηκε να το φωνάξω κι εγώ δεν ξέρω πόσες φορές, για να το πιστέψουν.

– Δε γίνεται να δώσει αίμα ο μικρός, απάντησε ο γιατρός, όταν τους έπεισα να το πουν. Δεν επιτρέπεται αιμοδοσία σε τόσο μικρή ηλικία.

Και η ώρα περνούσε.

– Λυπάμαι, τον πλησίασε κάποιος από τους γιατρούς. Αν δε βρεθεί αίμα ως το πρωί, φοβάμαι πως θα είναι αργά πια για την επέμβαση.*

Το μυαλό μου είχε σταματήσει. Κατάλαβα μόνο πως βγήκε από μέσα μου μια φωνή δυνατή.

– Πάρτε μου λίγο αίμα, επιτέλους! Πέστε πως είχα πέσει και είχα χτυπήσει! Δε θα έχανα αίμα; Αφού έχετε εμένα εδώ μπροστά σας μ' αυτή την ομάδα, θα τον αφήσετε να πεθάνει;

* εγχείρηση

Ο γιατρός με κοίταξε σαστισμένος. Είπε κάτι σιγά με τους άλλους και ύστερα γύρισε προς το μέρος μου:

– Σύμφωνοι, είπε. Ας γίνει το τεστ.

Με πήγαν σ' ένα δωμάτιο, ξάπλωσα, ο Ορέστης έφεγγε τώρα δίπλα μου. Όλο και πιο νέος μου έμοιαζε, όλο και πιο νέος. Ένα τσίμπημα ένιωσα και τίποτ' άλλο.

Στις οχτώ το πρωί μας είπαν πως η επέμβαση τέλειωσε, πως βρέθηκε κι άλλο αίμα και πως ο Άρης ήταν «εκτός κινδύνου». Εμένα δε μ' άφησαν να τον δω. Με γύρισε στο σπίτι η μαμά, για να φάω καλά και να κοιμηθώ – έτσι της είπαν οι γιατροί. Μ' έφερε εδώ, λοιπόν, και ξαναπήγε αμέσως στο νοσοκομείο.

Πέρασα ολόκληρη τη μέρα μονάχος. Κάποτε ήθελα πάρα πολύ να λείπανε όλοι και να με άφηναν στην ησυχία μου. Τώρα το σπίτι μου φαίνεται παγωμένο, ξένο και άγριο. Και τι δε θα 'δινά για να ήταν και οι άλλοι εδώ, να είμαστε όλοι μαζί όπως πρώτα.

Δραστηριότητες

1. Κάποιες φορές ακούμε στις ειδήσεις ή βλέπουμε ανακοινώσεις για αιμοδοσία. Συζητάμε για το θέμα αυτό στην τάξη.
2. Πώς θα πείθατε έναν φίλο σας να δώσει αίμα σε μια δύσκολη στιγμή ενός συνανθρώπου μας;
3. Φανταστείτε τη συνέχεια της ιστορίας. Μπορείτε να την πείτε ή να τη γράψετε;

Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου (Αθήνα 1937)

Συγγραφέας που έχει γράψει πολλά βιβλία για μικρά και μεγάλα παιδιά. Μερικά από τα θέματα που την απασχολούν είναι οι σχέσεις γονιών-παιδιών, το πρόβλημα των ναρκωτικών, το διαζύγιο. Ορισμένα από τα έργα της: *Γιούσουρι στην τσέπη*, *Κάθε μέρα παραμύθι*, *κάθε βράδυ καληνύχτα*, *Παραμύθια από την Αφρική*.

Πρόταση για διάβασμα

Ρενάτε Βελς, *Τα φτερά του δράκου*, μετάφραση Κίρα Σίνου, εκδ. Ψυχογιός.

Ο πονόδοντος του Γκρινιάρη

* κουβάς

Ενα πρωί η χήνα Μακρολαίμη παραπονέθηκε:

- Απόψε δεν μπόρεσα να κλείσω μάτι! Ο Γκρινιάρης δεν έπαψε να βογγάει στιγμή.
- Κι εγώ το ίδιο, είπε η Ασπρούλα. Θα είναι άρρωστος ο καημένος.
- Μα ναι! Του πονούν τα δόντια του. Μου το είπε χθες το βράδυ.
- Α, είναι φοβερό πράγμα ο πονόδοντος! Εμείς τα πουλιά δεν έχουμε δόντια και δεν ξέρουμε, μα τα τετράποδα, που έχουν, ακούω πως υποφέρουν συχνά. Τι να του κάνουμε του καημένου του Γκρινιάρη; Με τι περνά ο πονόδοντος;

Κανένα δεν ήξερε. Ούτε τ' άλλα πουλιά που ρώτησαν –τον Φωνακλά, τη Σεινάμενη, τον Πασά– ήξεραν κάποιο γιατρικό. Η Αστέρω είπε πως ωφελεί πολύ το τριφύλλι το κόκκινο. Η καλή Ασπρούλα βρήκε λίγο και το πήγε του Γκρινιάρη. Μα δεν του έκαμε τίποτα. Κι ο κακόμοιρος ο χοίρος εξακολουθούσε να σκούζει απ' τους πόνους.

Ρώτησαν τον Μέντιο και τον Αυτέα. Αυτοί είπαν πως ο πονόδοντος περνά με τον ασβέστη. Στην αυλή υπήρχε ένας κάδος* με λίγο ασβέστη, από προχτές που είχαν ασπρίσει τους τοίχους. Τον κουβάλησαν στο χοιροστάσιο κι ο Μέντιος με τον Αυτέα έπιασαν τον Γκρινιάρη και πολεμούσαν να του ασπρίσουν με το πινέλο τα δόντια. Βοηθούσε κι η Ασπρούλα. Βοηθούσαν στην επέμβαση αυτή κι άλλα πουλιά και ζώα της αυλής.

Επιτέλους, κατάφεραν να αλείψουν με τον ασβέστη όλα σχεδόν τα δόντια του Γκρινιάρη, γιατί, ούτε ο ίδιος δεν ήξερε καλά ποιο ήταν εκείνο που του πονούσε. Και κάθισαν ολόγυρα, περιμένοντας να σταματήσει τα βογγητά. Μα πού! Τίποτε δεν του έκαμε κι ο ασβέστης. Κι ο κακόμοιρος εξακολουθούσε να βογγάει και να τσιρίζει από τους πόνους.

– Δεν είναι δουλειά αυτή, είπε η Ασπρούλα, πάμε να ρωτήσουμε. Να μάθουμε για κανένα άλλο γιατρικό.

Πήγαν όλοι μαζί και βρήκαν τον Πασά το γάλο.

– Και δεν του το βγάζατε να ησυχάσουμε; είπε αυτός όταν άκουσε τι συμβαίνει. Είναι το μόνο γιατρικό.

Αλήθεια, πώς δεν το είχαν συλλογιστεί; Έλυσαν τότε από ένα δεμάτι άχυρο ένα μακρύ σπάγκο και γύρισαν όλοι στο χοιροστάσιο.

– Δε θέλω! Δεν μπορώ! Αφήστε με, άρχισε να φωνάζει ο Γκρινιάρης, άμα του είπαν πως πρέπει να του βγάλουν το δόντι.

– Μα θα σου περάσει....

– Μη σώσει και μου περάσει...

Έφερε μεγάλη αντίσταση, μα οι άλλοι ήταν πολλοί και τον έκαναν καλά. Ένα δόντι ορισμένως* του πονούσε, γιατί τσίριζε δυνατότερα όταν του το άγγιζαν. Ήταν το μπροστινό δεξιά. Του το έδεσαν λοιπόν με το σπάγκο κι ετοιμάστηκαν να τραβήξουν για να το ξεριζώσουν.

* συγκεκριμένα

Το σπάγκο τον κρατούσαν ο Πασάς, ο Μέντιος και ο Αυτέας. Η Ασπρούλα έδωσε το σύνθημα:

– Εμπρός! Έτοιμοι; Ένα! δύο! τρία!

Με το «τρία», όλοι άρχισαν να τραβούν μαζί.

Τον κακόμοιρο τον Γκρινιάρη! Πονούσε, ξεφώνιζε, κι αντί να σταθεί στη θέση του ή να κάνει πίσω για να πεταχτεί το δόντι, πετάχτηκε εκείνος μπροστά και του κάκου οι άλλοι τραβούσαν το σπάγκο.

– Στάσου, μωρέ κουτέ, του φωνάζουν. Νομίζεις πως εσένα τραβούμε ή το δόντι σου; Έτσι που κάνεις δε θα βγει ποτέ!

Μα ο Γκρινιάρης δεν άκουγε τίποτα. Ησύχασε για μια στιγμή και, μόλις τον ξαναπόνεσε, πετιέται πάλι μπροστά ξεφωνίζοντας:

– Άι! Άι!

– Δεν είναι δουλειά αυτή, λέει ο Πασάς. Πιάστε τον! Πιάστε τον, να τελειώνουμε!

Του ρίχτηκαν μαζί όλα τα ζώα. Τον έπιασαν, τον ανάγκασαν να σταθεί ακίνητος κι οι δυο γαιδάρελοι άρχισαν πάλι να τραβούν. Μα του κάκου! Ο Γκρινιάρης αντιστεκόταν με τόση δύναμη, ώστε τους ξέφευγε. Και πού να βγει το δόντι! Τον ξανάπιαναν, ξανατραβούσαν, μα πάλι τα ίδια. Γίνονταν μαλλιά κουβάρια. Κι επειδή φώναζαν όλοι μαζί, κι ο Γκρινιάρης περισσότερο απ' όλους, έκαναν τέτοιο θόρυβο, που αναστατώθηκε όλη η αυλή και το σπίτι.

Έτρεξαν και τα σκυλιά, να δουν τι συμβαίνει και, όπως κάνουν τα σκυλιά όταν βλέπουν καβγά, άρχισαν να γαβγίζουν με θυμό.

Απεναντίας,* οι γάτες, όταν είδαν εκείνη τη φασαρία, φοβήθηκαν και με φουντωμένες τις ουρές έτρεξαν να κρυφτούν.

Σε μια στιγμή, που είχαν πέσει κάτω όλοι κι ετοιμάζονταν να σηκωθούν και να ξαναρχίσουν, ο Γκρινιάρης τούς φώναξε:

– Σταθείτε! Μην κοπιάζετε άδικα. Κανένα δόντι δε μου πονά!

– Ψέματα! φώναξε ο Πασάς. Φοβάται και γι' αυτό το λέει.

– Όχι, όχι, σας ορκίζομαι, είπε κλαίγοντας ο Γκρινιάρης. Ποτέ δε μου πόνεσε δόντι.

– Και τότε, γιατί έσκουζες* όλη νύχτα;

* αντίθετα

* φώναζες δυνατά

– Να, να σας πω. Πονούσε το στομάχι μου, να γι’ αυτό. Είχα φάει άγουρα, πράσινα μήλα, μήλα πολλά. Και, για να μη με πείτε λαίμαργο, σας είπα ψέματα πως είχα πονόδοντο.

– Μπα, τον κατέργαρο! Σου πέρασε τουλάχιστο τώρα;

– Μου πονεί ακόμα, μα λιγάκι. Θα περάσει. Εγώ, μια φορά, σας ευχαριστώ που νοιαστήκατε για μένα.

– Μπα, σε καλό σου! Έλα, σ’ αφήνουμε τώρα. Ησύχασε. Άλλη όμως φορά δε σε ξαναπιστεύουμε και να το ξέρεις. Ψεύτη!

Του έλυσαν το δόντι, έφυγαν και τον άφησαν μονάχο, σκυφτό, με τα χέρια σταυρωμένα πάνω στην κοιλιά, που πραγματικά δεν του πονούσε τώρα τόσο πολύ. «Πήγα να πεθάνω», συλλογιζόταν, «χώρια όσα τράβηξα με το ψέμα που είπα. Α, ποτέ στη ζωή μου δε θα ξαναφάω άγουρα πράσινα μήλα».

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι τα ζώα που κατοικούν στην αυλή; Τι νομίζετε ότι φανερώνουν τα ονόματά τους;
2. Φανταστείτε τη σκηνή όπου ο Μέντιος και ο Αυτέας ασπρίζουν με το πινέλο τα δόντια του Γκρινιάρη. Αν ο Γκρινιάρης μπορούσε να μιλήσει, τι θα τους έλεγε;
3. Το πάθημα του Γκρινιάρη σάς θυμίζει κάποια προσωπική σας ιστορία ή κάποια ιστορία που έχετε ακούσει; Μιλήστε γι’ αυτή στην τάξη σας.
4. Δραματοποιήστε το κείμενο και παίξτε το στην τάξη.

Γρηγόριος Ξενόπουλος (Ζάκυνθος 1867 - Αθήνα 1951)

Πεζογράφος, συγγραφέας θεατρικών έργων και εκδότης του περιοδικού *Η Διάπλασις των Παίδων* (1879-1947), στο οποίο δημοσίευσε το μεγαλύτερο μέρος του έργου του για παιδιά. Ορισμένα από τα μυθιστορήματά του είναι η *Μαργαρίτα Στέφα*, η *Αναδυομένη*, οι *Πλούσιοι και φτωχοί*. Πολύ γνωστά έργα του για παιδιά είναι: *Ο μπέμπεης αρχιλήσταρχος*, *Η αδελφούλα μου*.

Πρόταση για διάβασμα

Αυγή Παπάκου-Λάγου, *Τα ζώα προειδοποιούν*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.

Παντελής Καλιότσος

Ένας αλλιώτικος ποδοσφαιρικός αγώνας

Στο μυθιστόρημα Ένα σακί μαλλιά το κεντρικό πρόσωπο είναι ένας μικρός, ο Γιωργαρέλος. Μαζί του πρωταγωνιστούν ένας νέος δάσκαλος, η κυρία Διονυσία που είναι δασκάλα, ένας παπάς· συμμετέχουν και πολλοί συμμαθητές του Γιωργαρέλου και οι κάτοικοι του νησιού τους. Στο κείμενο που ακολουθεί, τα παιδιά, με διαιτητή το Γιωργαρέλο και τερματοφύλακες τον παπά και το δάσκαλο, παίρνουν μέρος σ' έναν επεισοδιακό, όσο και αστείο, ποδοσφαιρικό αγώνα.

Ο α παίξει κι ο δάσκαλος, τον πληροφόρησε ο Αριστείδης, αλλά εκείνος, σαν να το βρήκε πολύ φυσικό, δεν έδειξε καμιά απορία.

Ο παπα-Μιχάλης είχε μάθει απ' έξω τα λόγια του. Μόλις άκουσε τα παιδιά να μαζεύονται στο προαύλιο, εμφανίστηκε στην πόρτα της εκκλησίας και προσποιήθηκε τον έκπληκτο και τον χαρούμενο, με αρκετή επιτυχία, είναι η αλήθεια.

– Βρε, καλώς τα παιδιά! Πώς από δω;

– Ήρθαμε να παίξουμε μπάλα, του λέει ο δάσκαλος.

– Ωραία, θαυμάσια! Πολύ καλά κάνετε! (Αυτοσχεδίαζε κιόλας ο παπάς.) Την ευχή μου να 'χετε...

– Θέλετε να παίξετε κι εσείς, πάτερ, μαζί μας;

Εδώ χαμογελάει ντροπαλά. Τα παρακάτω λόγια ήταν ολοδικά του:

– Να παίξω μπάλα εννοείς, τέκνον μου; Όχι δα! Τι θα πουν τα παιδιά; Τι θα πει η κυρία Διονυσία όταν το μάθει;

– Γιατί, πάτερ μου; Κακό είναι;

– Διόλου κακό! Απεναντίας* μάλιστα, που είναι μια ωραία γυμναστική. Το ευλογημένο παιχνίδι, όπως φυσικά και το ποδόσφαιρο, όχι μόνο το επιτρέπει, αλλά και το συνιστά ο Πανάγαθος... Ας μην είχε ο κόσμος τέτοιες προκαταλήψεις* και θα σου 'λεγα 'γώ! Κάθε μέρα θα έπαιζα...

– Να παίξετε, να παίξετε! φώναξαν τα παιδιά.

Με τα πολλά, κι αφού έκανε λίγο ακόμα το δύσκολο, στο τέλος

* αντίθετα

* λανθασμένες γνώμες που σχηματίζονται από πριν

δέχτηκε, κι έτσι, μπήκε στο γήπεδο, μ' εντελώς φυσικό τρόπο (για να μην πω με το ζόρι), καθώς μάλιστα οι μικρότεροι δεν έδωσαν και πολλή σημασία στο γεγονός.

* μέτρημα
που γίνεται
με τα πέλματα
δύο παικτών

Οι αντίπαλες ομάδες, από οχτώ άτομα η καθεμιά, είχαν γι' αρχηγούς τον Αριστείδη και το Φάνη. Αυτοί οι δυο βάλανε πόδια,* διαλέγοντας ο πρώτος το δάσκαλο κι ο δεύτερος τον παπά, για να τους βάλουν τερματοφύλακες.

* το πρώτο
χτύπημα
της μπάλας

Τέλος πάντων, οι δύο ομάδες πήραν τη θέση τους στο γήπεδο. Ο διαιτητής Γιωργαρέλος είχε πάντα κρεμασμένο στο λαιμό του το κλειδί του σπιτιού του. Τώρα κρέμασε και τη σφυρίχτρα. Έστριψε το δεκάρικο, για να δουν σε ποιον θα πέσει ο κατήφορος. Έστερα στάθηκε στη σέντρα πλάι στον πλάτανο και σφύριξε για το εναρκτήριο λάκτισμα.* Ο αγώνας άρχισε. Αμέσως όλος ο χώρος ζωήρεψε από μεγάλη κίνηση. Οι φωνές αντηχούσαν διπλά μέσα στη λαγκαδιά:

- Δώσε πάσα, Φάνηηη!
- Κατέβαινε, ρεεε!
- Έμπαινε, Ταξιάρχηηηη!
- Εδώ, Στρατηγέεε!
- Παίξε μπάλα, ρε κοιμίση Γαβρήλοοο!

Ανάμεσά τους ξεπεταγόταν συχνά και κυριαρχούσε μια πιο δυνατή, παράταιρη και άγρια φωνή:

- Πίσω και σ' έφαγα!

Ο Γιωργαρέλος έπρεπε να δείξει στον παπά κόκκινη κάρτα απ' την αρχή. Δεν έπρεπε να τον αφήνει να βγαίνει απ' το τέρμα του μόλις έβλεπε τα σκούρα και να χιμάει απάνω στον επερχόμενο κυνηγό, με την ανατριχιαστική κραυγή «πίσω και σ' έφαγα!», και να του παίρνει την μπάλα απ' τα πόδια χωρίς πλονζόν, χωρίς τίποτα!

Ο παπα-Μιχάλης είχε μια δικαιολογία. Έφταιγε, λέει, το κατηφορικό τέρμα, που του 'λαχε. Ήταν φυσικό να κατακυβερνάει η μπάλα μόνη της κατακεί, τραβώντας στο κατόπι της όλους τους παίκτες, αμυντικούς κι επιθετικούς και να γίνεται, έτσι, συνωστισμός μπροστά στην εστία του, ενώ ο άλλος τερματοφύλακας καθότανε με σταυρωμένα χέρια. Γι' αυτό και, παρ' όλη την κραυγή του, έφαγε δεκατρία γκολ!

Τότε κατέφυγε σε μεγαλύτερη ζαβολιά, να κλείσει το τέρμα του μισό μέτρο! Και τότε μόνο, ο διαιτητής αναγκάστηκε να του βγάλει κίτρινη κάρτα, μέσα σε θύελλα διαμαρτυριών και φωνές που τον κατηγορούσαν ότι «πούλησε το παιχνίδι» και ότι έπρεπε να του βγάλει κόκκινη.

Αυτά για το πρώτο ημίχρονο, γιατί το δεύτερο δεν πρόλαβε. Πριν τελειώσει ο χρόνος, μερικοί εξαγριωμένοι, οι πιο μικροί της ομάδας, όρμησαν εναντίον του διαιτητή, οι άλλοι έτρεξαν να τον υπερασπίσουν, η σύρραξη* γενικεύτηκε, και με δυο λόγια το γήπεδο έγινε πεδίο μάχης. Μάταια ο παπάς με το δάσκαλο έτρεχαν πάνω κάτω να τους χωρίσουν. Ακόμα κι οι αρχηγοί των ομάδων, που ήταν οι πιο στενοί φίλοι, ήρθαν στα χέρια.

* σύγκρουση

– Εγώ νόμιζα ότι ο αθλητισμός συμφιλιώνει, δε διαιρεί, έλεγε ανήσυχος ο παπάς. Ποπόοο! θα γίνουμε ρεζίλι, αν μας δει κάνα μάτι....

– Εσύ φταις, του 'λεγε ο δάσκαλος. Ήταν ανάγκη να ουρλιάξεις «πίσω και σ' έφαγα»; Ούτ' ένα μωρό δε θα φώναζε έτσι.

– Συγνώμην, έκανε αμήχανος ο παπα-Μιχάλης, παρασύρθηκα κι εγώ, ζητώ συγνώμην... Είχα, βλέπεις, πολλά χρόνια να παίξω μπάλα και...

– ...και σε πήρε κι εσένα η μπάλα! συμπλήρωσε ειρωνικά ο δάσκαλος. Επιτρέπεται να κλείνεις το τέρμα σου; Κανένα παιδί δεν το κάνει αυτό.

– Να δούμε τι θα 'κανες εσύ, αν σου τύχαινε η κατηφοριά!

– Πάντως, δε θα τρομοκρατούσα τον κόσμο πηδώντας από ψηλά. Αυτό λέγεται αντιαθλητική συμπεριφορά. Εξάλλου, δεν έκανες ούτε ένα πλονζόν.

– Δεν έκανα πλονζόν; Κάνεις λάθος. Και τι είναι όλ' αυτά;

Ο παπα-Μιχάλης έδειξε τα ράσα του που ήταν γεμάτα από εκείνα τα αγκαθωτά σπόρια, τα λεγόμενα τσιμπούρια, ενώ άρχισε να ξεκολλάει ένα ένα λέγοντας: «Ποπόοο!... Θα χάσουν πάσαν ιδέα... θα γίνω ρεζίλι αν με δει κάνα μάτι σ' αυτό το χάλι... Δεν έπρεπε 'γώ να παίξω ποδόσφαιρο...». Αμέσως όμως, καθώς αντιλήφθηκε ότι η φασαρία στο γήπεδο εξακολουθούσε, πήρε πάλι να τρέχει πάνω κάτω φωνάζοντας:

– Ειρήνη, παιδιά μου! Μη μαλώνετε, σας παρακαλώ! Το λάθος είναι δικό μου, εγώ φταίω! Εγώ φταίω, βρε παιδιά!... Κτλ., κτλ.

Στο τέλος καθίσαν όλοι σταυροπόδι ένα γύρο, για να ηρεμήσουνε και να κάνουν απολογισμό. Ο δάσκαλος όρθιος. Ο παπάς κόβει βόλτες αμήχανος και στενοχωρημένος, μη βρίσκοντας τι να πει.

– Άκου, φίλε μου, να φωνάζει ένας παπάς: «Πίσω και σ' έφαγα!»... Χα χα... Αστείο δεν είναι; Χα χα χα...

Ξεκαρδίστηκαν όλοι βλέποντας τον παπά να γελάει με τον εαυτό του.

Ελάτε, λοιπόν, ας δώσουμε όλοι τα χέρια, λέει στο τέλος ο παπα-Μιχάλης.

Δραστηριότητες

1. Μπορείς να κάνεις ζωντανή μετάδοση ενός αγώνα ποδοσφαίρου. (Μπορείς ακόμη να προσθέσεις και δικές σου εικόνες.)
2. Υπάρχουν στοιχεία στο κείμενο που θυμίζουν την άσχημη πλευρά του σύγχρονου ποδοσφαίρου, αλλά ο συγγραφέας τα περιγράφει με χιουμοριστικό τρόπο. Μπορείς να βρεις αυτά τα σημεία και να τα συζητήσεις με τους συμμαθητές σου;
3. Χωρίζουμε την τάξη σε δύο ομάδες: Η μία ετοιμάζει ερωτήσεις για να πάρει συνέντευξη από κάποιον ήρωα του κειμένου (παπά, δάσκαλο ή Γιωργαρέλο) και η άλλη ετοιμάζεται να απαντήσει, παίρνοντας τη θέση κάποιου από τους παραπάνω ήρωες.

Παντελής Καλιότσος (Αθήνα 1925)

Έχει γράψει βιβλία για μικρούς και μεγάλους με θέμα την ειρήνη και τον πόλεμο, την ανάγκη για συναδέλφωση των λαών, την παιδική ηλικία. Το γράψιμό του χαρακτηρίζεται από ρεαλισμό και ποιητικότητα. Δικά του είναι τα έργα *Τα ξύλινα σπαθιά*, *Η μύγα*, *Πατέρας και γιος*, *Το ιζεντόρε και τ' αηδόνι*, *Η σφεντόνα του Δαβίδ*.

Προτάσεις για διάβασμα

Αγγελική Βαρελλά, *Σε δυο τρελά ημίχρονα*, εκδ. Μίνωας.

Γιοακίμ Μασάνεκ, *Φέλιξ ο κεραυνός*, μετάφραση Μ. Αγγελίδου, εκδ. Ψυχογιός.

Ο ολυμπιονίκης Σπύρος Λούης (φωτογραφίες της εποχής)

Αγγελική Βαρελλά

Σπύρος Λούης

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Αγγελικής Βαρελλά Καλημέρα, Ελπίδα και αναφέρεται στη ζωή της Αθήνας στα τέλη του 19ου αιώνα και στην αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων (1896). Το κείμενο αναφέρεται στο αγώνισμα του μααραθώνιου δρόμου, όπου πρώτος ολυμπιονίκης αναδείχτηκε ο Σπύρος Λούης.

Στο χάνι* του Μιλτιάδη, στο Μαραθώνα, το μεσημέρι, ήταν όλοι παρόντες.

* πρόχειρο, λαϊκό
ξενοδοχείο

Στις δύο ακριβώς δόθηκε το σήμα της εκκίνησης.

Σαν σαΐτα πετάχτηκε οδηγώντας την κούρσα ο Γάλλος. Πίσω του πήγαινε ο Αυστραλός Φλακ και παραπίσω οι Έλληνες, μια παρέα.

«Γιατί έχουν πάρει τόση φόρα;», αναρωτιόταν ο Λούης τρέχοντας μαλακά. «Έχουμε ακόμη τόση απόσταση».

Μπροστά τους ο δρόμος άδειος, αλλά και από τις δυο μεριές στα ρείθρα* στριμωχνόταν κόσμος πολύς, που έκανε το τοπίο χρωματιστό και ενδιαφέρον.

* άκρες

Ο Λούης ένωθε δίπλα του την ανάσα του κόσμου, τον παλμό του.

Οι Μαρουσιώτισσες, όλες, που κατέβηκαν από το χωριό, κι είχαν μαζί τις κατσίκες τους, στέκονταν στην άκρη του σκονισμένου δρόμου σ' όλη τη διαδρομή και σκούπιζαν τα δάκρυα με τις μαντίλες τους.

※ τον υποδέχονταν
με ζητωκραυγές

– Σπύρο! Σπύρο! Άντε, παιδί μου! Με το καλό! τον επευφημούσαν*.

Παρ’ όλο που ένιωθε απερίγραπτη μοναξιά, χαμογελούσε συνεχώς σ’ αυτή την Ελλάδα που τον συνόδευε. Κι ο πόθος να χαροποιήσει αυτό τον κόσμο θρονιάστηκε στην καρδιά του.

Έβαλε φόρα να προλάβει το Γάλλο και τον Αυστραλό. Η φωτιά, η ελπίδα της νίκης, φούντωσε μέσα του και κόντευε να τον κάψει. Μετά το 32ο χιλιόμετρο όλα εξελίχθηκαν ευνοϊκά γι’ αυτόν. Ο ένας μετά τον άλλον οι αντίπαλοί του κουράζονταν και αποσύρονταν. Έβαλε τα δυνατά του και πέρασε πρώτος, ακμαίος και κεφάτος. Ήταν βέβαιος πια για τη νίκη του, αφού λυτρώθηκε από τους επικίνδυνους αντιπάλους του.

Όσο πλησίαζε προς τους Αμπελοκήπους, ο ενθουσιασμός του κόσμου εκδηλωνόταν με χίλιους δυο τρόπους λατρείας: Με λουλούδια, με στεφάνια, με λυγμούς, με συγκίνηση. Εκείνος, κάτασπρος από τη σκόνη του δρόμου, με μάτια λαμπερά, που γυάλιζαν σαν να είχε πυρετό, τους άκουγε, τους έβλεπε, τους αγαπούσε όλους, αποτύπωνε χρώματα, φυσιογνωμίες, για να τις θυμάται μια ολόκληρη ζωή. Μέσα στην υπερέντασή του θυμόταν πού και πού να σκουπίζει το μουστάκι του από τον ιδρώτα.

※ παρακινούσε

※ τρελός
από χαρά

– Κουράγιο! Κουράγιο! Λίγο ακόμα! τον παρότρυνε* ο κόσμος παραληρώντας.*

Δεν αισθανόταν κουρασμένος, αλλά μόνος, παράξενα μόνος, κι ας τον συνόδευε η ψυχή του κόσμου, που λαχταρούσε μια νίκη, που θα τους ενίσχυε την περηφάνια, που το είχαν τόσο ανάγκη.

Ο Λούης πετάει προς το στάδιο. Ηλιοκαμένος, με τις ποδάρες του ν’ ακροπατούν στο χώμα, να παίρνουν δύναμη και να τινάζονται ψηλά για το επόμενο βήμα, το βήμα του θριάμβου.

Ο Λούης πετάει προς το στάδιο που περιμένει να τον υποδεχτεί ντυμένο στα άσπρα του μάρμαρα.

※ πρωτοφανής
πολυκοσμία

Το αδιαχώρητο* σ’ όλο του το μεγαλείο. Απόλυτη ησυχία. Έχει δοθεί η εντολή: «Μη φωνάζετε, μη χειροκροτείτε, μη συγκινήσετε το μαραθνοδρόμο, όποιος κι αν είναι».

※ γίνεται

Κανείς δεν προσέχει το αγώνισμα του άλματος επί κοντώ που διεξάγεται* στο στίβο. Όλοι έχουν στραμμένα τα μάτια προς την πύλη απ’ όπου θα μπει ο νικητής.

Ο Λούης τερματίζει (αναπαράσταση)

Ο Λούης πετάει προς το στάδιο. Είναι σχεδόν απ' έξω.

Είναι αδύνατο να βρίσκεται έστω και ένας εκείνη τη μέρα που να μη θέλει με όλη του την ψυχή να νικήσει στο μαραθώνιο Έλληνας. Ο μαραθώνιος είναι υπόθεση ελληνική. Έλληνας πρέπει να τον κερδίσει.

Πέντε και είκοσι ακούγεται ο κρότος του τηλεβόλου. Πώς ανατριχιάζει η θάλασσα όταν την ταραίζει ξαφνικά ο άνεμος; Πώς γίνεται όταν συγκινείσαι με τη θωπεία* της πασχαλιάτικης αύρας; Πώς γίνεται όλος εκείνος ο κόσμος να είναι ενωμένος μ' έναν πόθο και μια ευχή;

* χάδι

Σηκώνονται όλοι όρθιοι. Δε φωνάζουν. Περιμένουν. Με αγωνία. Με μια καρδιά ν' ανασαίνει στον ίδιο ρυθμό. Με δυο μάτια να βλέπουν προς την είσοδο.

– Είναι Έλλην!

Ο αριθμός 17 υψώνεται στο κοντάρι. Είναι ο αριθμός της φανέλας του Λούη.

Την ανυπομονησία τη διαδέχεται η ξέφρενη χαρά, ανοίγει ο δρόμος να περάσει ο νικητής, ο κόσμος χειροκροτεί, αλαλάζει,* κουνάει μαντίλια, πετάει καπέλα, υψώνει σημαιάκια, κλαίει και δίνει φιλιά.

* κραυγάζει
θριαμβευτικά

* κραυγή

* παίζουν
μουσική

Μια νικητήρια ιαχή* κυλά πάνω στις κερκίδες. Ο αντίλαλος γίνεται ήχος μεγάλος, σμίγει με τον ήλιο, που πάει να βασιλέψει και βάφει με χρώματα το λοφάκι του Αρδηττού, ύστερα επιστρέφει να σμίξει με τις μπάντες που παιανίζουν.*

Εκεί, στο Παναθηναϊκό στάδιο, οι Έλληνες ξεφωνίζουν σ' ένα χώρο που τους ανήκει από παλιά. Ένα χώρο με εθνικό παρελθόν, ένα χώρο που αποκτά και εθνικό παρόν, μ' ένα νερουλά από το Μαρούσι που έτρεξε 40 χιλιόμετρα σε δύο ώρες, 58 πρώτα και 50 δευτερόλεπτα.

Δραστηριότητες

1. Να παραστήσετε τα κυριότερα γεγονότα του κειμένου με εικόνες. Να γράψετε τίτλους για τις εικόνες, χρησιμοποιώντας φράσεις του κειμένου.
2. Πώς ένιωθε ο Σπύρος Λούης κατά τη διάρκεια του αγώνα; Βρείτε εκφράσεις από το κείμενο που το δείχνουν αυτό.
3. Πώς ένιωθαν οι Έλληνες όσο έτρεχε ο Σπύρος Λούης και πώς όταν νίκησε;
4. Να φέρετε στην τάξη εικόνες από τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896, του 2004 ή από αγώνες που έγιναν σε άλλες χώρες. Να επιλέξετε κάποιες από αυτές και να φτιάξετε τον «Πίνακα των Ολυμπιακών Αγώνων» της τάξης σας.

Αγγελική Βαρελλά (Θεσσαλονίκη 1930)

Σπούδασε αρχαιολογία. Έχει ασχοληθεί με όλα τα είδη του πεζού λόγου. Τα βιβλία της έχουν για θέμα τη φύση, την οικολογία, την αρχαιοκαπηλία, τη βία στα γήπεδα, την τρίτη ηλικία, τη μυθολογία και είναι αισιόδοξα, γεμάτα φαντασία και χιούμορ. Μερικά από τα έργα αυτά είναι: *Φλενάδα φουντουκιά μου*, *Αρχίζει το ματς*, *Σε δυο τρελά ημίχρονα*, *Έξι εναντίον ενός*, *Ο Θεός αγαπά τα πουλιά*.

Προτάσεις για διάβασμα

Ζωή Βαλάση, *Το χρυσό στεφάνι - Οι Αγώνες στους μύθους και στα παραμύθια*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Συγγραφείς Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, *Αθάνατο ολυμπιακό πνεύμα*, εκδ. Ψυχογιός.

Κώστας Πούλος, *Ο Σπύρος Λούης και οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες*, εκδ. Παπαδόπουλος.

«Να φτιάξω έναν κόσμο
που τίποτα δε θα του λείπει»

*Βλέπω τις πόλεις του κόσμου
και στην τύχη κάνω τον εαυτό
μου πολίτη καθεμιάς...
Βλέπω χρώματα, πολιτισμούς,
πηγαίνω ανάμεσά τους και
χαιρετώ της γης όλους τους
κατοίκους.*

Ουόλτ Ουίτμαν

Οδυσσέας Ελύτης

Ο γλάρος

Στο κύμα πάει να κοιμηθεί
δεν έχει τι να φοβηθεί
Μήνας μπαίνει μήνας βγαίνει
γλάρος είναι και πηγαίνει

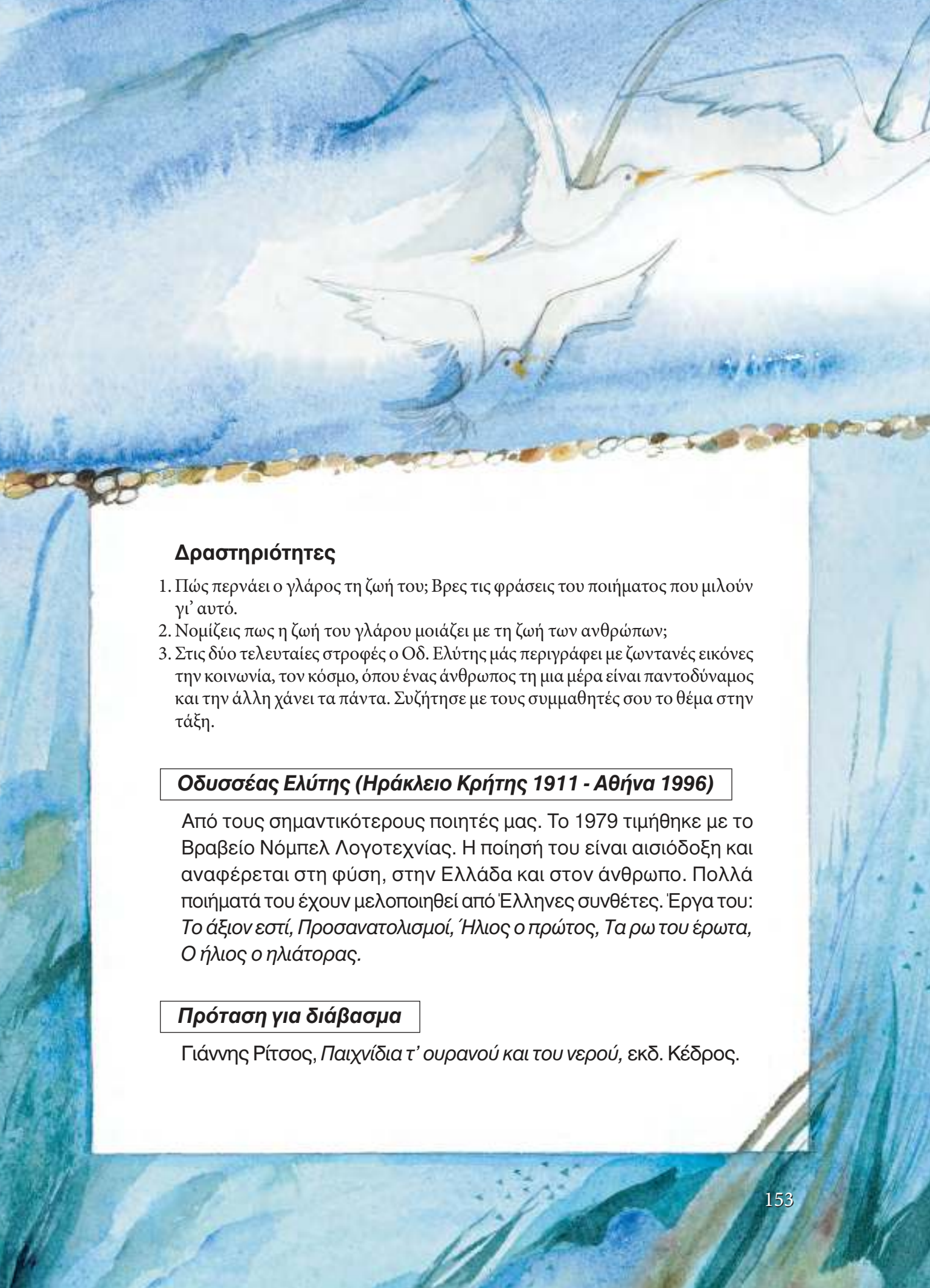
Από πόλεμο δεν ξέρει
ούτε τι θα πει μαχαίρι
Ο Θεός του 'δωκε φύκια
και χρωματιστά χαλίκια

Αχ αλί κι αλίμονό μας
μες στον κόσμο το δικό μας
Δε μυρίζουνε τα φύκια
δε γυαλίζουν τα χαλίκια

Χίλιοι δυο παραφυλάνε
σε κοιτάν και δε μιλάνε
Είσαι σήμερα μονάρχης*
κι ώσαμ'* αύριο δεν υπάρχουν

* παντοδύναμος

* μέχρι

Δραστηριότητες

1. Πώς περνάει ο γλάρος τη ζωή του; Βρες τις φράσεις του ποιήματος που μιλούν γι' αυτό.
2. Νομίζεις πως η ζωή του γλάρου μοιάζει με τη ζωή των ανθρώπων;
3. Στις δύο τελευταίες στροφές ο Οδ. Ελύτης μάς περιγράφει με ζωντανές εικόνες την κοινωνία, τον κόσμο, όπου ένας άνθρωπος τη μια μέρα είναι παντοδύναμος και την άλλη χάνει τα πάντα. Συζήτησε με τους συμμαθητές σου το θέμα στην τάξη.

Οδυσσέας Ελύτης (Ηράκλειο Κρήτης 1911 - Αθήνα 1996)

Από τους σημαντικότερους ποιητές μας. Το 1979 τιμήθηκε με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας. Η ποίησή του είναι αισιόδοξη και αναφέρεται στη φύση, στην Ελλάδα και στον άνθρωπο. Πολλά ποιήματά του έχουν μελοποιηθεί από Έλληνες συνθέτες. Έργα του: *Το άξιον εστί, Προσανατολισμοί, Ήλιος ο πρώτος, Τα ρω του έρωτα, Ο ήλιος ο ηλιάτορας.*

Πρόταση για διάβασμα

Γιάννης Ρίτσος, *Παιχνίδια τ' ουρανού και του νερού*, εκδ. Κέδρος.

Λίτσα Ψαραύτη

Το περιβόλι του Σαμίχ

Κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου πολέμου ο βομβαρδισμός της Σάμου αναγκάζει την οικογένεια της Βαγγελίτσας να ακολουθήσει τον δρόμο της προσφυγιάς στην Παλαιστίνη. Στο απόσπασμα που ακολουθεί (από το μυθιστόρημα «Το διπλό ταξίδι») περιγράφεται η ζωή στην έρημο σ' ένα στρατόπεδο κοντά στη Γάζα και στα γειτονικά περιβόλια, όπου η Βαγγελίτσα συναντά τη Ρασμίγια.

Τα πορτοκάλια για το «μαγαζί» μας τ' αγοράζαμε από τον Σαμίχ, τον περιβολάρη. Τις περισσότερες φορές γέμιζε το δίκτυ μας χωρίς να παίρνει τα δυο γροσάκια, χώρια που μας άφηνε και τρώγαμε όσα θέλαμε. Είχε επτά παιδιά, έξι αγόρια κι ένα κορίτσι, που τον βοηθούσαν στο περιβόλι όταν γύριζαν από το σχολείο.

Το χωριατόσπιτο του Σαμίχ ήταν χτισμένο στην άκρη του περιβολιού, κάτω από μια θεόρατη λεύκα. Οι ρίζες της ρουφούσαν νερό από το πηγάδι της αυλής και τα κλωνάρια της θέριεψαν κι έφταναν ως τον ουρανό. Ήταν μια παραδεισένια γωνιά μέσα στη ζέστη και την ξεραϊλα του στρατοπέδου. Τα φύλλα της, που τρεμούλιαζαν με το παραμικρό φύσημα, σε καλούσαν να δροσιστείς στη σκιά της, ν' ακουμπήσεις στον κορμό της και να νιώσεις του χυμούς της ν' ανεβαίνουν από τις ρίζες.

Όποια ώρα κι αν πηγαίναμε στο περιβόλι, βρίσκαμε τη Ζακίγια, τη γυναίκα του Σαμίχ, να μαγειρεύει σκυφτή πάνω στη φωτιά. Δε θα 'ταν πάνω από 35 χρονών. Το πρόσωπό της όμως, γερασμένο και στεγνό, έδειχνε πως περνούσε πολλές ώρες στον αέρα και στον ήλιο. Μόλις μας έβλεπε, σηκωνόταν όρθια και μας καλοδεχόταν μ' ένα χείμαρρο αραβικών. Δίπλωνε τα χέρια της πάνω στην κοιλιά της κι όπως ήταν γεμάτα σημάδια και σκασίματα έμοιαζαν με το γέρικο κορμό της λεύκας. Τις ώρες που δε μαγείρευε, έραβε γιορτινά φουστάνια, δικά της και της κόρης της. Μαύρες φούστες, κεντημένες με γεωμετρικά σχήματα –τρίγωνα, τετράγωνα– όμορφα συνταιρια-

σμένα με κυπαρίσσια, στάχια, πουλιά, τόσο κόκκινα και βυσσινιά, που δεν μπορούσες να κρατήσεις τα μάτια σου ανοιχτά.

Τη Ρασμίγια, την κόρη του Σαμίχ, τη γνώρισα όταν πρωτοπήγαμε στο περιβόλι τους. Καθόταν κάτω από τη λεύκα και ξεκούκκιζε ένα ρόδι. Τα χείλια της, τα δόντια της και τα δάχτυλά της είχαν βαφτεί μελιτζανιά. Κοίταζα λαίμαργα το λαχταριστό ρόδι και το 'τρωγα με τα μάτια μου.

...Σαν να βρέθηκα ξαφνικά στη δική μας νησιώτικη αυλή και να 'παιζα με τα παιδιά της γειτονιάς' η ροδιά μας ήταν φορτωμένη με ώριμα ρόδια με σκασμένη φλούδα κι εμείς χιμούσαμε σαν τα σπουργίτια και τσιμπολογούσαμε τα ρουμπινιά σπυριά...

Η Ρασμίγια διάλεξε το πιο μεγάλο ρόδι από το σωρό και μου το πρόσφερε. Ντράπηκα που δεν είχα κι εγώ κάτι να της χαρίσω.

– Θέλετε να σας δείξω τις ζωγραφιές μου, μέχρι να σας κόψει τα πορτοκάλια ο πατέρας μου; πετάχτηκε και χωρίς να περιμένει απάντηση έτρεξε στο χωριατόσπιτο.

– Μα πού έμαθε ελληνικά; απόρησε η Μαρούλα.

Τα στρατόπεδα εδώ γύρω είναι γεμάτα Έλληνες από το 1941. Όλοι σχεδόν οι πρόσφυγες έρχονται κι αγοράζουν φρούτα και κηπευτικά και είναι φυσικό να έχουν μάθει οι ντόπιοι τη γλώσσα μας.

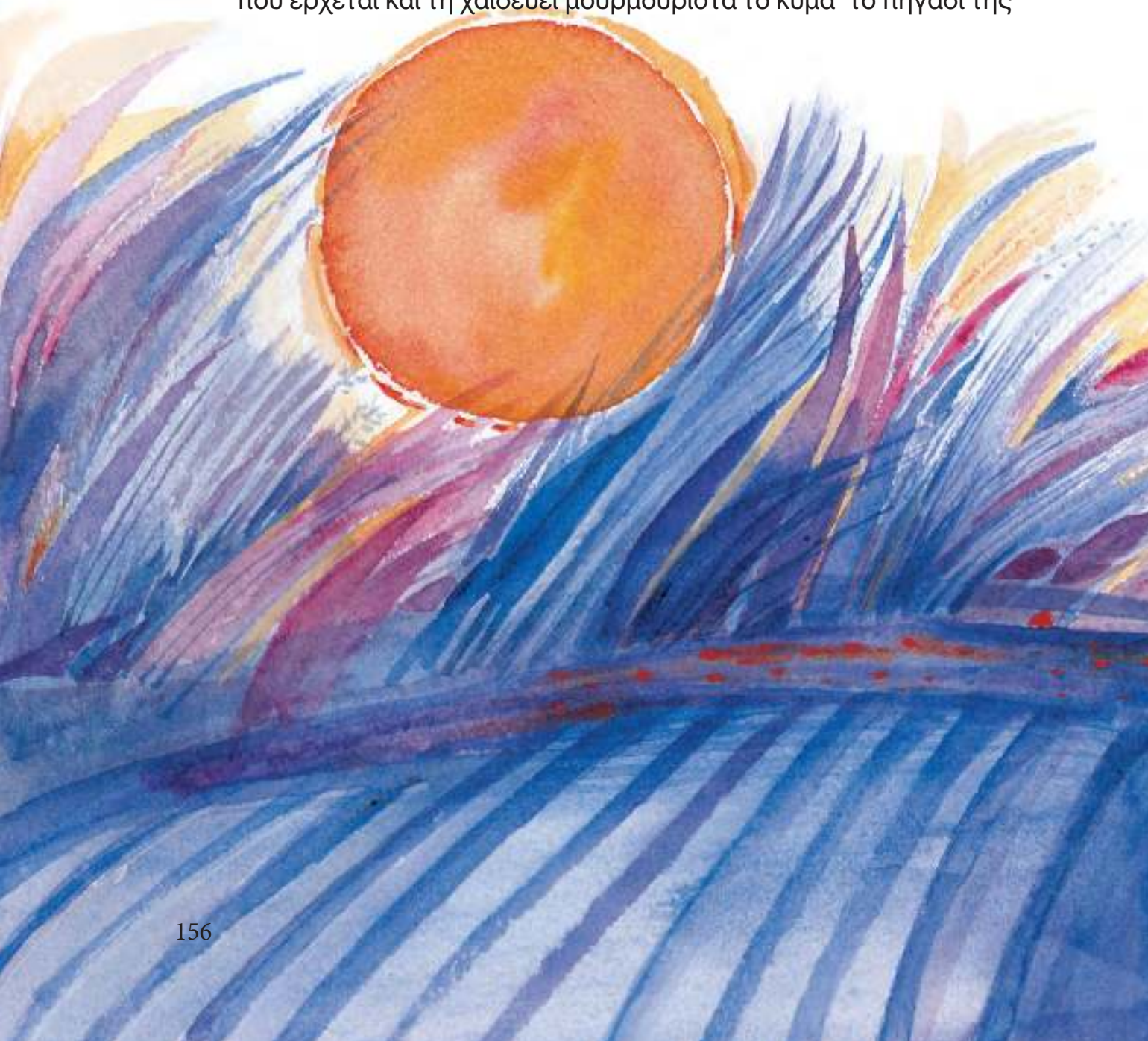
Είχε δίκιο η Κασσιανή. Ο Λεωνίδας έλεγε πως, μόλις μπήκαν οι Γερμανοί στην Ελλάδα, ο στρατός μας πέρασε με χίλιες δυο δυσκολίες στη Μέση Ανατολή για να συνεχίσει τον αγώνα.

Η Ρασμίγια ήρθε πίσω τρεχάτη με μια αγκαλιά χαρτιά. Καθίσαμε οκλαδόν στο χώμα της αυλής. Ο αέρας λες και σταμάτησε να φυσάει

* είδος
υφάσματος

ανάμεσα στα φύλλα και τα κλωνάρια χαμήλωσαν πάνω από τα κεφάλια μας, για να δουν το μαγικό κόσμο που φανερωνόταν μπροστά μας. Πώς μπόρεσε η μικρή Ρασμίγια να χωρέσει τόση ομορφιά μέσα σ' εκείνα τα παλιόχαρτα; Στο περιτύλιγμα του χασάπη, στην άσπρη κόλλα όπου τυλίγει ο έμπορος το τσίτι,* στο χαρτονένιο πάτο ενός κουτιού· πού βρήκε τέτοιο γαλάζιο χρώμα για να φτιάξει τον ουρανό; Και τα χωράφια, γιατί τα ζωγράφισε μενεξελιά, σαν να ήταν σπαρμένα με μενεξέδες; Κι αυτός ο ήλιος, στημένος μεσούρανα, πώς έγινε τόσο φλογερός και πρέπει να σκιάσεις τα μάτια σου για να μη σου τα θαμπώσει; Οι ζωγραφιές περνούσαν από χέρι σε χέρι: μια αραγμένη βάρκα που έρχεται και τη χαϊδεύει μουρμουριστά το κύμα· το πηγάδι της

αυλής με τη βαριά αλυσίδα που ανεβάζει τον κουβά αγκομαχώντας· το πρόσωπο της Ζακίγια χαραγμένο από αγωνία και πόνο.

Ένωσα την ίδια ταραχή, όπως τότε που η Σάρα έβαζε τις νότες δίπλα δίπλα και το μυαλό αλάφρωνε και πέταγε μακριά.

– Θέλω να ζωγραφίσεις μιαν αυλή που να 'χει στη μέση μια ροδιά με τα πιο όμορφα ρόδια του κόσμου κι από κάτω παιδιά να παίζουν και να σκαρφαλώνουν στα κλαδιά της.

– Θα τη ζωγραφίσω τη ροδιά σου και θα σου τη χαρίσω όταν ξανάρθεις, μου υποσχέθηκε.

Στο δρόμο του γυρισμού δεν περπατούσα, πετούσα. Η καρδιά μου τραγουδούσε: «Έχω μια καινούρια φιλενάδα, έχω μια καινούρια φιλενάδα...». Ήξερα σε ποια θα χάριζα εκείνο το παρατημένο μπλοκ ζωγραφικής και την κασετίνα με τα χρωματιστά μολύβια που μου είχε φέρει ο Λεωνίδας και τόσον καιρό δεν είχα καταφέρει ούτε να τ' ανοίξω.

Δραστηριότητες

1. Η Ρασμίγια δείχνει τις ζωγραφιές της στη Βαγγελίτσα. Μπορούμε να τις ξαναφτιάξουμε και μεις με χρώματα ή να κάνουμε κολάζ.
2. Η Βαγγελίτσα και η Ρασμίγια γίνονται φίλες. Τι τις συνδέει;
3. Την ιστορία αφηγείται η Βαγγελίτσα. Πώς θα την έλεγε άραγε η Ρασμίγια;

Λίτσα Ψαραύτη (Σάμος 1936)

Η Λίτσα Ψαραύτη γεννήθηκε στη Σάμο και ζει στην Αθήνα. Έγραψε πολλά ιστορικά, περιπετειώδη και κοινωνικά μυθιστορήματα για παιδιά και νέους, αντλώντας τα θέματά της από το παρελθόν του τόπου της και τη σύγχρονή της πραγματικότητα. Έργα της: *Στα βήματα του Σαμοθήριου*, *Με την Ανδρομέδα στο γαλάζιο πλανήτη*, *Το αίνιγμα της πέτρινης γενειάδας*, *Τα δάκρυα της Περσεφόνης*.

Πρόταση για διάβασμα

Τζέμη Τασάκου, *Το κρυφό μονοπάτι*, εκδ. Ψυχογιός.

Γιώργος-Μενέλαος Μαρίνος

Το τραγούδι του κλόουν

Δεν έχεις πού να κοιμηθείς
δανείσου το παπούτσι μου
δεν έχεις πού να ζεσταθείς
δανείσου την καρδιά μου
δεν έχεις πού να πιεις νερό
ξεδίψασε στο δάκρυ μου
δεν έχεις πού να ονειρευτείς
δανείσου τα όνειρά μου.

Κρύβω βαθιά στις τσέπες μου
δυο ψίχουλα ψωμί,
κρύβω τον ήλιο, τα πουλιά
κι ένα άσπρο γιασεμί
κι όλα θα γίνουν αύριο
καρβέλια, χρώματα
για να χορτάσουν των παιδιών
μάτια και στόματα.

Δραστηριότητες

1. Σε ποιους μιλάει ο κλόουν στην πρώτη στροφή του ποιήματος;
2. Ζωγραφίστε τις εικόνες του ποιήματος και βάλτε από κάτω δικούς σας τίτλους.
3. Μπορούμε να κατασκευάσουμε από χαρτόνι τον κλόουν της τάξης μας. Γράφουμε σε χαρτόνια τα όνειρά μας και τα βάζουμε μέσα στις τσέπες του.
4. Πώς θα μπορούσε ο κόσμος να γίνει καλύτερος;

Γιώργος-Μενέλαος Μαρίνος

Είναι ποιητής, συνθέτης, παιδαγωγός και κλόουν. Έχει κυκλοφορήσει πολλούς δίσκους με μουσική για παιδιά. Κυριότερα έργα του: *Καραμελοχώρα*, *Ο κλόουν*, *Ιστορία ενός τσίρκου*, *Τα τραγούδια μου*, *Το ποίημα με τα χρώματα*. *Αχ! ειρήνη!*

Πρόταση για διάβασμα

Ρένα Καρθαίου, *Στα μονοπάτια του ήλιου*, εκδ. Πατάκη.

Γιώργος-Μενέλαος Μαρίνος
(φωτογραφία)

Φωτεινή Φραγκούλη

Παππούς και εγγονή

*** είδη άγριων
χόρτων

Επέζευαν στο μεγάλο πλάτανο της κυρίας Ευστρατίας και ο παππούς μάζευε χορτάρια. Της έδειχνε τα σχήματα. Τα πικροράδικα,* τα περδικοπατήματα, τις καυκαλήθρες.*

Ε, γούστο είχε, αλλά μετά από λίγο το Λενιώ βαριόταν κι έφευγε γιαλό γιαλό.

«Αλλιώςτικες που είναι οι θάλασσες και οι παραλίες το χειμώνα», σκεφτόταν.

Ξάφνου, μέσα στα ξύλα, στα πεταμένα μπουκάλια, στις παρατημένες και σχισμένες σαγιονάρες, τις παράταιρες, βλέπει ένα παντοφλάκι, μα ένα παντοφλάκι!

«Ααα! Τι να 'ναι αυτό;», είπε μέσα της. «Σαν βαρκάκι, σαν γόνδολα».

Ήταν υφασμάτινο, με χρυσοκλωστές και πολύχρωμα λουλούδια. Ήταν βέβαια ταλαιπωρημένο, αλλά στα νιάτα του πρέπει να έκανε τράκες!*

* να εντυπωσίαζε

Ε, και να είχε τέτοια παπούτσια το Λενάκι, όλες οι φίλες της θα ζήλευαν και αυτή θα καμάρωνε. Βέβαια, δεν θα μπορούσε να τρέξει και να παίξει μ' αυτά τα παντοφλιά, αλλά θα τα είχε για τις καλές τις ώρες: για τα γενέθλια, για την εκκλησία, για τις γιορτές και τα πανηγύρια.

Τέτοιες σκέψεις έκανε, όταν κατέφθασε ο παππούς κρατώντας
τόν τορβά* τίγκα* στα χόρτα.

– Κουκ, κοκονέλιμ,* ήρθα.

– Κοίτα, παππού, ένα παντοφλάκι παράξενο.

– Πασουμάκι τούρκικο είναι, Λενιώ. Τέτοια φορούσαν τα χρόνια
τα παλιά οι πλούσιες Τουρκαλίτσες.

– Μου αρέσει πολύ, παππού!

– Εμ τι! Είναι δειχτερά* τα πασούμια, όμορφα, πλουμιστά και χει-
ροποίητα. Είδες ταξίδι, το άτιμο! Η θάλασσα μας το έφερε. Είδες
τη θάλασσα, Λενιώ!

– Να το πάρουμε μαζί μας, παππού;

– Τι να το κάνεις, μάτια μου. Εγώ λέγω να το ταξιδέψουμε απέναντι
να πάει να βρει το ταίρι του. Καλύτερα, ε;

Το σκέφτηκε λίγο η Ελένη:

– Καλά, ας το κάνουμε κι έτσι, του απάντησε.

Το έβαλε, λοιπόν, ο παππούς πάνω στο κύμα και είπε ψιθυριστά:

– Άντε στο καλό, άντε να βρεις το ταίρι σου.

Ύστερα, κοίταξε το πασουμάκι που αρμένιζε* ανατολικά και είπε
με χαμόγελο και πιο δυνατά:

– Χαιρετίσματα!

* μικρό σακίδιο
* γεμάτο
* μικρή κυρία

* εντυπωσιακά

* ταξίδευε
στη θάλασσα

* είδος καΐκιού

* πάρα πολλά

Το έβλεπαν να ξεμακραίνει σαν μικροσκοπικό τρεχαντήρι* και φανταζόταν πια τα μύρια όσα* η Ελένη μας.

Αργότερα, οι δυο τους, αφού άναψαν τα καντήλια στους Αγίους Αναργύρους, μπήκαν στα ιαματικά λουτρά της Εφταλούς, για να κολατοίσουν στα ζεστά. Έκανε κρύο, μην το ξεχνάμε. Χειμώνας βλέπετε, ήλιος με δόντια.

Παππούς και εγγονή έτρωγαν και χαλάρωναν στη θαλπωρή της υγρής ζεστασιάς.

Μέσα από τις τρύπες του θόλου της σκεπής έβλεπαν το φως να μπαίνει, ματσάκια ματσάκια κυκλάμινα. Και από το μικρό παράθυρο στο βάθος, ο διάδρομος της θάλασσας. Μπλε, θυμωμένος απ' τον Ντελή-Βοριά.

Χράτσα-χρούτσα, ροκάνιζαν τα παξιμάδια οι δυο τους και μοσχοβολούσαν τα λουτρά κανέλα, μανταρίνι και δαφνόφυλλα.

Η πηγή έστελνε τη ζεστή ανάσα της στα μάγουλα και τα χέρια τους με μικρές, λεπτές φυσαλίδες, που ανάβλυζαν σταθερά και ρυθμικά από τα χαλίκια της μεγάλης στέρνας.

– Πώς να την έλεγαν άραγε την Τουρκαλίτσα που έχασε το πασουμάκι της; είπε αφηρημένα η Ελενίτσα.

– Μελτέμ! είπε ο παππούς με σιγουριά. Μελτέμ, την έλεγαν και ήταν νέα και όμορφη. Αγαπιότανε με τον Αχμέτ. Κρυφά έφευγε από τη μάνα της τα βράδια από την πίσω σκάλα του σπιτιού τους, την καφασωτή* και κατέβαινε στην αυλή τους, σιγοπατώντας. Εκεί αντάμωναν και τα λέγανε ψιθυριστά μέσα στο σκοτεινό μπαξέ* τους.

– Κοίτα απέναντι, Λενιώ, εκεί ήταν το σπίτι τους. Στο Μπαμπα-Γκαλέ, στο ακρωτήρι.

Ένα βράδυ όμως, η μάνα της είχε ύπνο ανήσυχο. Ξύπνησε, λοιπόν, και κατέβηκε στον οντά* τους, να φάει κανένα λουκουμάκι για να γλυκαθεί.

Την άκουσε που λες, Ελένη μου, η Μελτέμ, είδε και τη λάμπα που άναψε και τρέχει να προλάβει να χωθεί στο μεντέρι* της. Μέσα στη φούρια, της ξέφυγε το πασουμάκι κι έμεινε στην αυλή!

* με διχτυωτό
πλέγμα
* κήπο

* δωμάτιο

* χαμηλός
καναπές

Το πήρε ο σκύλος του Αχμέτ και άρχισε τα παιχνίδια δίπλα στη θάλασσα. Ορμά ένα κύμα, του το παίρνει και να το στα δικά μας μέρη!

Γέλασε πλατιά ο παππούς:

– Πού τα σκαρφίζομαι όλα τούτα! μονολόγησε. Πού τα κατεβάζει η γκλάβα* μου τέτοια παραμύθια!

– Σ' αγαπώ, παππού μου, του είπε η Ελένη, μ' όλη της την καρδιά. Σ' αγαπώ.

Εγώ να δεις, συκαλάκι μου.

* μυαλό, κεφάλι

Δραστηριότητες

1. Τι να έγιναν άραγε η Μελτέμ και ο Αχμέτ; Μπορείς να συνεχίσεις το παραμύθι του παππού;
2. Φανταστείτε ότι ο παππούς της Μελτέμ και του Αχμέτ στην Τουρκία βρήκε ένα πασουμάκι της Ελένης. Τι θα έλεγε στα δικά του εγγονάκια;
3. Συζητήστε για τα συναισθήματα του παππού και της εγγονής.
4. Αν η Ελένη έστελνε ένα γράμμα στη Μελτέμ, τι θα της έγραφε;
5. Γράψτε ιστορίες και παραμύθια που σας διηγούνται ο παππούς και η γιαγιά και φτιάξτε το «Παραμυθοβιβλίο» της τάξης σας.

Φωτεινή Φραγκούλη (Μόλυβος Μυτιλήνης 1958)

Είναι δασκάλα. Έχει γράψει παραμυθικές ιστορίες για μικρά παιδιά. Τα θέματα των βιβλίων της είναι εμπνευσμένα από το νησί της, από την παράδοση, από τη φύση και από τις σχέσεις των ανθρώπων. Μερικά από τα βιβλία της: *Η Κυράνη του δάσους*, *Η Πορφυρένια και το μαντολίνο*, *Το χωραφάκι της αγάπης*, *Οι άγγελοι των κοχυλιών*.

Προτάσεις για διάβασμα

Χρήστος Μπουλώτης, *Το άγαλμα που κρύωνε*, εκδ. Πατάκη.
Φιλίσα Χατζηχάννα, *Ιστορίες του παππού χωρίς μουστάκι*, εκδ. Ψυχογιός.

Ναζίμ Χικμέτ

Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά

Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά έστω και για μια μέρα
ας τον δώσουμε να παίξουν σαν ένα πολύχρωμο μπαλόνι
να παίξουν τραγουδώντας ανάμεσα στ' αστέρια
ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
σαν ένα τεράστιο μήλο, σαν ψίχα ολόζεστου ψωμιού
να χορτάσουν μια μέρα τουλάχιστον
ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
να μάθει έστω και για μια μέρα ο κόσμος τη φιλία
τα παιδιά θα πάρουν απ' τα χέρια μας τον κόσμο
θα φυτέψουν αθάνατα δέντρα.

Δραστηριότητες

1. Τι άλλο θα μπορούσαν να κάνουν τα παιδιά, αν έπαιρναν τον κόσμο στα χέρια τους;
2. Στο ποίημα ο κόσμος μοιάζει με «πολύχρωμο μπαλόνι» και με «ψίχα ολόζεστου ψωμιού». Πώς καταλαβαίνετε αυτές τις φράσεις;
3. Ποια από τις εικόνες του ποιήματος θα ήθελες να ζωγραφίσεις;
4. «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά»:
 - της Αφρικής • της Ασίας • της Αμερικής.Φανταζόμαστε τι θα ήθελαν αυτά τα παιδιά και ξαναγράφουμε το ποίημα. Μπορούμε να αλλάξουμε όποιες λέξεις και φράσεις θέλουμε ή να προσθέσουμε δικές μας.

Ναζίμ Χικμέτ (Θεσσαλονίκη 1902 - Μόσχα 1963)

Ένας από τους σημαντικότερους Τούρκους ποιητές και θεατρικούς συγγραφείς του 20ού αιώνα. Στο έργο του κυριαρχούν οι ιδέες για ισότητα των ανθρώπων. Μερικά ποιητικά κείμενά του: *Η πολιτεία που έχασε τη μιλιά της*, *Γράμματα από τη φυλακή*.

Πρόταση για διάβασμα

Ζωρζ Σαρή, *Το γαϊτανάκι*, εκδ. Πατάκη.

«Με προορισμό
την επόμενη χιλιετία...»

Ο εφευρέτης κύριος Φάνης
ανακάλυψε βεντάλια
που τη βάζει μπρος στα μούτρα
μένει ακίνητη η βεντάλια
και κουνάμε τα κεφάλια.

Γ.-Μ. Μαρίνος

Ρόαλντ Νταλ

Η τρεχάλα

Το κείμενο που θα διαβάσετε είναι από τη χιουμοριστική ιστορία του Ρόαλντ Νταλ Ο απίθανος κος Φοξ. Ο κύριος Φοξ είναι μια αλεπού που κλέβει πότε πότε κοτόπουλα για να θρέψει τα τέσσερα αλεπουδάκια της. Όμως τα αφεντικά των κοτόπουλων, οι κτηματίες Μπόγκι ο χοντρός, Μπανς ο κοντός και Μπιν ο λεπτός, εξοργίζονται κι αποφασίζουν να κυνηγήσουν με μπουλντόζες τον κύριο Φοξ, ο οποίος μαζί με τα παιδιά του κρύβεται σε μια τρύπα ενός λόφου.

Ένας απελπισμένος αγώνας δρόμου άρχισε, οι μηχανές εναντίον των αλεπούδων. Στην αρχή, ο λόφος έμοιαζε με τη διπλανή εικόνα.

Μια ώρα αργότερα, καθώς οι μηχανές έτρωγαν όλο και περισσότερο χώμα από την κορυφή, ο λόφος έμοιαζε με την επάνω εικόνα:

Πού και πού οι αλεπούδες κέρδιζαν λίγο έδαφος, οι θόρυβοι ακούγονταν πιο μακρινοί κι ο κύριος Φοξ έλεγε: «Θα τα καταφέρουμε! Είμαι βέβαιος πως θα τα καταφέρουμε!». Όμως, λίγα λεπτά αργότερα οι μηχανές πλησίαζαν κι ο κρότος από τα πανίσχυρα φτυάρια ακουγόταν ολοένα και πιο δυνατός. Τότε οι αλεπούδες έβλεπαν τη μυτερή άκρη, καθώς κάποιο από τα φτυάρια έσκαβε τη γη ακριβώς πίσω τους.

— Προχωρήστε, αγάπες μου! λαχάνιαζε ο κύριος Φοξ. Μην τα παρατάτε.

— Προχωρήστε! φώναζε κι ο χοντρο-Μπόγκι στον Μπιν και στον Μπανς. Όπου να 'ναι την πιάνουμε!

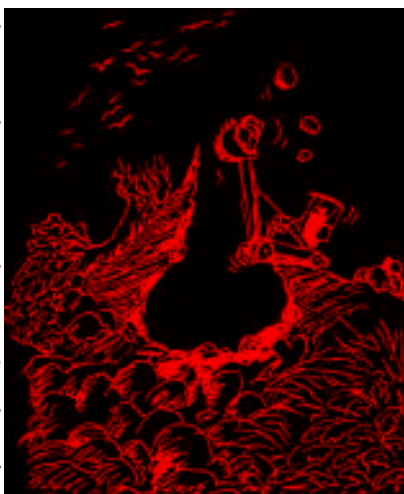

– Την πήρε πουθενά το μάτι σου; ρωτούσε ο Μπιν.

– Όχι ακόμη, φώναζε ο Μπόγκι. Νομίζω όμως πως είστε κοντά!

– Θα την αρπάξω με τη φαγάνα μου! φώναζε ο Μπανς. Θα την κόψω κομματάκια!

Μέχρι το μεσημέρι, πάντως, οι μηχανές ήταν ακόμη εκεί. Εκεί ήταν και οι ταλαίπωρες αλεπούδες. Ο λόφος τώρα φαινόταν κάπως έτσι: ➤

Οι κτηματίες δε σταμάτησαν ούτε για φαγητό. Ήταν αφοσιωμένοι στη δουλειά τους.

– Έι! εκεί κάτω, κύριε Φοξ! αντήχησε η φωνή του Μπανς, καθώς έσκυψε από το τρακτέρ του. Ερχόμαστε να σε πιάσουμε.

– Έφαγες πια το τελευταίο σου κοτόπουλο! αντήχησε και η φωνή του Μπόγκι. Δε θα ξανατριγυρίσεις ποτέ πια ύποπτα στη δική μου φάρμα.

Κάτι σαν τρέλα είχε πιάσει τους τρεις άντρες. Ο Ξερακιανός Μπιν και ο κοντοπίθαρος κοιλαράς Μπανς οδηγούσαν τις μηχανές τους σαν μανιακοί, κάνοντας τα φτυάρια να σκάβουν με καταπληκτική ταχύτητα. Ο χοντρο-Μπόγκι χοροπηδούσε σαν καλικάντζαρος και φώναζε:

– Πιο γρήγορα! Πιο γρήγορα!

Μέχρι τις πέντε το απόγευμα να τι είχε γίνει στο λόφο:

Η τρύπα που είχαν σκάψει οι μηχανές έμοιαζε με κρατήρα* ηφαιστείου. Το θέαμα ήταν τόσο ασυνήθιστο, που πλήθη ανθρώπων είχαν τρέξει από τα γύρω χωριά να ρίξουν μια ματιά. Στέκονταν στην άκρη του κρατήρα και κοιτούσαν κάτω τον Μπόγκι και τον Μπανς και τον Μπιν.

– Έι! εκεί κάτω, Μπόγκι. Τι συμβαίνει;

– Κυνηγάμε μια αλεπού!

– Σίγουρα τρελαθήκατε!

Οι άνθρωποι βάλθηκαν να τους κοροϊδεύουν και να τους περιγελούν. Και μόνο αυτό ήταν ικανό να κάνει τους τρεις κτηματίες πιο έξαλλους,

* άνοιγμα στο
ανώτερο άκρο

πιο πεισματωμένους και πιο αποφασισμένους από ποτέ να μην τα παρατήσουν μέχρι να πιάσουν τις αλεπούδες.

Έξω από την τρύπα της αλεπούς ο Μπόγκι, ο Μπανς και ο Μπιν κάθονταν δίπλα στις σκηνές τους με τα όπλα τους στα γόνατά τους. Άρχισε να βρέχει. Το νερό έπεφτε σε ρυάκια στο λαιμό των τριών αντρών και μέσα στα παπούτσια τους.

– Δε θα μείνει ακόμη για πολύ εκεί κάτω, είπε ο Μπόγκι.

– Το κτήνος θα πρέπει να 'χει πεθάνει από την πείνα, πρόσθεσε ο Μπανς.

– Έτσι είναι, συμφώνησε ο Μπιν. Θα κάνει κάποια εξόρμηση από στιγμή σε στιγμή. Να 'χετε τα όπλα σας έτοιμα.

Και κάθισαν δίπλα στην τρύπα, περιμένοντας την αλεπού να βγει έξω. Κι από όσο ξέρω, ακόμη περιμένουν.

Δραστηριότητες

1. Οι κτηματίες, με τη βοήθεια της τεχνολογίας, καταστρέψανε έναν ολόκληρο λόφο για να κυνηγήσουν τις αλεπούδες. Συζητήστε στην τάξη γι' αυτή την ενέργειά τους.
2. Πού λέτε να πήγαν οι αλεπούδες και δεν τις έπιασαν οι τρεις κτηματίες;
3. Διηγηθείτε την ιστορία από την πλευρά ενός από τους τρεις κτηματίες.
4. Γράψτε μια δική σας ιστορία με παρόμοιο θέμα και εικονογραφήστε την.

Ρόαλντ Νταλ (Ουαλία 1916-1990)

Είναι από τους γνωστότερους Άγγλους πεζογράφους. Τα βιβλία του έχουν μεταφραστεί σε πολλές χώρες. Χρησιμοποίησε πολύ τη φαντασία και το χιούμορ. Από τα έργα του ξεχωρίζουν: *Ματίλντα*, *Οι μάγισσες*, *Ο απίθανος κος Φοξ*, *Το μαγικό δάχτυλο*, *Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο σοκολάτας*, *Τσάρλι ο πρωταθλητής του κόσμου*, *Ο Τζίμης και το γιγαντοροδάκινο*.

Πρόταση για διάβασμα

Ανδρέας Αγγελάκης, *Μια αλεπού στην πλατεία Βάθης*, εκδ. Πατάκη.

Ιούλιος Βερν

Περίπατος στο βυθό της θάλασσας

Το τμήμα που θα διαβάσετε προέρχεται από το βιβλίο του Ιουλίου Βερν Είκοσι χιλιάδες λεύγες κάτω από τις θάλασσες. Ο καθηγητής αφηγείται την έξοδό του από τον Ναυτίλο, ένα φανταστικό υποβρύχιο, και τον περίπατο στον βυθό της θάλασσας με οδηγό τον πλοίαρχο Νέμο.

Από το μηχανοστάσιο* περάσαμε σ' ένα άλλο μικρό διαμέρισμα, όπου υπήρχαν καμιά δωδεκαριά σκάφανδρα* κι αρκετά όπλα. Όταν είδε τα σκάφανδρα, ο Νεντ Λαντ έδειξε δυσφορία.

– Τα δάση, όπου θα πάμε, είναι υποβρύχια, του εξήγησα.

– Τότε καλά, μουρμούρισε. Αλλά, μόνο αν μου το περάσουν με το στανιό,* θα το φορέσω.

– Κανένας δεν σε υποχρεώνει, του είπε ο πλοίαρχος Νέμος.

– Κι ο Σύμβουλος τι θα κάνει; ρώτησε ο καμακιστής.*

– Εγώ πηγαίνω παντού όπου πηγαίνει ο κύριος, απάντησε ο πιστός υπηρέτης.

Δύο άνδρες του πληρώματος ήρθαν να μας βοηθήσουν για να φορέσουμε τις βαριές, αδιάβροχες εκείνες στολές που ήσαν φτιαγμένες από ειδικό καουτσούκ, ικανό ν' αντέχει. Τα παπούτσια κατέληγαν σε βαριές σιδερένιες σόλες. Ο πλοίαρχος Νέμος, ένας σύντροφός του γιγαντόσωμος, ο Σύμβουλος κι εγώ, φορέσαμε αυτές τις στολές και, προτού μας βιδώσουν τις περικεφαλαίες, μας παρέδωσαν τα ντουφέκια που θα παίρναμε μαζί μας. Ο πλοίαρχος Νέμος μου έδειξε το χειρισμό τους.

– Είναι περίφημο, του είπα. Αλλά πώς θα μπορέσουμε να κατέβουμε στο βυθό της θάλασσας;

– Αυτή τη στιγμή, κύριε καθηγητά, ο «Ναυτίλος» είναι αραγμένος σε βάθος δέκα μέτρων και δεν έχουμε τίποτε άλλο παρά να ξεκινήσουμε.

– Μα πώς θα βγούμε;

– Θα δείτε σε λίγο.

* ο χώρος των μηχανών
* στολές των δυνάων

* με το ζόρι

* αυτός που ψαρεύει με καμάκι

Μας πέρασαν τις περικεφαλαίες και μας τις βίδωσαν. Υπήρχαν σ' αυτές τρία ανοίγματα, φραγμένα με χοντρό γυαλί, άθραυστο, που επέτρεπαν να βλέπει κανείς προς όλες τις διευθύνσεις. Έπειτα μας έδεσαν στις πλάτες τις συσκευές με τον πεπιεσμένο αέρα κι αρχίσαμε ν' αναπνέουμε κανονικά. Δεν ένιωθα καμιά δυσφορία. Μου κρέμασαν ένα ηλεκτρικό, ειδικό φανάρι στη ζώνη, και μου έδωσαν ένα ντουφέκι. Ήμουν έτοιμος πια, αλλ' έτσι όπως ήμουν ντυμένος, μου ήταν αδύνατο να κάνω έστω κι ένα βήμα. Οι άντρες του πληρώματος μας έσπρωξαν σε μια διπλανή καμπίνα και κλείστηκε πίσω μας η στεγανή πόρτα. Βαθύ σκοτάδι απλωνόταν γύρω μας. Σε λίγο άκουσα ένα βόμβο κι ένιωσα τα πόδια μου και, σιγά σιγά, όλο μου το σώμα να παγώνει. Είχαν ανοίξει μιαν άλλη πόρτα και το νερό της θάλασσας είχε εισχωρήσει μέσα στην καμπίνα, που, σε λίγο, την πλημμύρισε. Ένα ημίφως απλώθηκε τώρα γύρω μας. Μπορούσα να βαδίζω και, χωρίς να το καταλάβω σχεδόν, βρέθηκα στο βυθό της θάλασσας.

Είναι αδύνατο να περιγράψω τι ένιωθα την ώρα εκείνη.

Ο πλοίαρχος Νέμος πήγαινε μπροστά κι ο σύντροφός του ακολουθούσε, λίγα βήματα πιο πίσω. Ο Σύμβουλος κι εγώ βαδίζαμε πλάι πλάι, σα να μπορούσαμε ν' ανταλλάξουμε τις εντυπώσεις μας. Όλα εκείνα τα βαριά πράγματα που φορούσαμε έχαναν από το βάρος τους τόσο, όσο ήταν το νερό που μετατόπιζαν, κι έτσι μπορούσαμε να κινούμαστε ελεύθερα.

Πάνω από το κεφάλι μου έβλεπα την επιφάνεια της θάλασσας που ήταν γαλήνια. Βαδίζαμε πατώντας σε λεπτή άμμο, ομαλή κι όχι ρυτιδωμένη,* όπως στους γιαλούς. Κι αυτή η αμμουδιά αντανakλούσε με καταπληκτική ένταση τις ακτίνες του ήλιου. Θα με πιστέψουν άραγε, άμα πω ότι στο βάθος εκείνο, κάπου δώδεκα μέτρα δηλαδή, έβλεπα καθαρά, σα να ήμουν μέρα, στο ύπαιθρο;

Προχωρήσαμε έτσι κάπου ένα τέταρτο. Σιγά σιγά το σκάφος τού «Ναυτίλου» χανόταν πίσω μας.

Σε λίγο άρχισα να διακρίνω κάτι βράχους. Η ώρα ήταν τότε δέκα κι οι ακτίνες του ήλιου, καθώς έσπαζαν πάνω στην επιφάνεια της θάλασσας, έδιναν φαντασμαγορικά χρώματα στην υποβρύχια άνθηση που αντίκριζα. Πολυάριθμα μαλάκια* ζούσαν στο μαγικό εκείνο βυθό και πονούσε η καρδιά μου που τα πατούσα.

* ζαρωμένη

* υδρόβια
ζώα χωρίς
αρθρώσεις

Το δάσος του νησιού Κρέσπο

* κατηφορικό

* σούρουπο

* λάμπες

Μετά την αμμουδιά διασχίσαμε μια έκταση γεμάτη φύκια, πελαγίσια φυτά, που ακόμα τα κύματα δεν τα 'χανε ξεριζώσει. Ήταν σαν ένα λιβάδι από πυκνή χλόη. Συγχρόνως, πάνω από τα κεφάλια μας, επέπλεαν άλλα φύκια.

Κόντευε πια μεσημέρι. Ήδη το έδαφος άρχισε να γίνεται κατωφερικό,* κι όταν φτάσαμε σε βάθος εκατό μέτρων, γύρω μας απλώθηκε ένα κοκκινωπό λυκόφως.* Ωστόσο, βλέπαμε αρκετά και δεν ήταν ανάγκη να βάλουμε σ' ενέργεια τις ηλεκτρικές μας λυχνίες.*

Ο πλοίαρχος Νέμος στάθηκε τότε και μου έδειξε με το δάχτυλο κάτι σκοτεινούς όγκους που μόλις διακρίνονταν, σε μικρή απόσταση.

– Αυτό θα είναι το δάσος του νησιού Κρέσπο, σκέφτηκα.

Και δε γελιόμουν.

Δραστηριότητες

1. Πώς φαντάζεστε το νησί Κρέσπο που συνάντησαν στον δρόμο τους οι άνδρες του Ναυτίλου;
2. Μπορείτε να φέρετε στο μυαλό σας την επιστροφή των ανδρών στον Ναυτίλο;
3. Διαβάστε τη συνέχεια της ιστορίας στο βιβλίο του Ιουλίου Βερν. Μοιάζει αυτή με τη συνέχεια που εσείς δώσατε στην ιστορία;

Ιούλιος Βερν (1828-1905)

Γάλλος συγγραφέας, πατέρας του μυθιστορήματος επιστημονικής φαντασίας. Στα βιβλία του κυριαρχεί το φανταστικό, συνδυασμένο με την περιπέτεια στο διάστημα, στους βυθούς της θάλασσας, στα πέρατα του κόσμου. Από τα έργα του είναι γνωστά: *Από τη γη στη σελήνη*, *Ταξίδι στο κέντρο της γης*, *Ο δεκαπενταετής πλοίαρχος*, *Τα παιδιά του πλοιάρχου Γκραντ*, *Ο γύρος του κόσμου σε 80 μέρες*.

Πρόταση για διάβασμα

Ρόαλντ Νταλ, *Ο γυάλινος ανελκυστήρας*, μετάφραση Κίρα Σίνου, εκδ. Ψυχογιός.

Ντιντιέ Λεβύ

Άντζελμαν

Ο κύριος Άγγελος ήταν ένας πολύ παράξενος γείτονας. Δεν έβγαινε ποτέ από το σπίτι του, ούτε και μιλούσε σε κανέναν. Μια μέρα, με είχαν στείλει οι γονείς μου ν' αγοράσω εφημερίδα. Συνάντησα τον κύριο Άγγελο στη σκάλα.

– Μια στιγμή να σας βοηθήσω, του φώναξα. Πήρα το καροτσάκι του και το σήκωσα.

– Ευχαριστώ, παιδί μου, μπορείς να πηγαίνεις τώρα, μου είπε. Σαν να βιαζόταν πολύ να με ξεφορτωθεί! Κι εγώ που μόλις είχα ανέβει επτά ορόφους για να τον βοηθήσω!

– Μήπως θα μπορούσα να έχω ένα ποτήρι νερό, παρακαλώ; τον ρώτησα.

– Ε... μου έχουν κόψει το νερό, μου απάντησε με ύφος όλο και πιο αμήχανο. Τότε, μια κοροϊδευτική φωνούλα ακούστηκε από μέσα:

– Δεν είναι σωστό να λέμε ψέματα, κύριε Άγγελε! Από το βάθος του διαμερίσματος έκανε την εμφάνισή του ένα παράξενο μικρό ρομπότ που προχωρούσε πάνω σε δύο ροδάκια.

– Καλημέρα, καλημέρα! είπε δυνατά. Χαίρομαι ιδιαίτερος που βλέπω και μια καινούρια φάτσα, έκανε το ρομπότ. Το όνομά μου είναι Άλφι.

– Εμένα Αρνό. Μένω στον πρώτο, του απάντησα σφίγγοντάς του το χέρι. Ενώ ο κύριος Άγγελος μου έβαζε ένα ποτήρι νερό, εγώ παρατηρούσα τα πάντα γύρω μου. Είχα κάνει ένα άλμα στο χρόνο. Όλα ανήκαν σε μια άλλη εποχή: τα έπιπλα, τα φωτιστικά. Στους τοίχους ήταν κρεμασμένοι πίνακες, φωτογραφίες και αφίσες ενός ανθρώπου με πελώρια φτερά.

– Ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος; ρώτησα.

– Ένας παλιός μου φίλος, μου αποκρίθηκε ο κύριος Άγγελος.

– Δεύτερο ψέμα σήμερα, κύριε Άγγελε, φώναξε το μικρό ρομπότ. Έλα τώρα, Αρνό, δεν τον αναγνωρίζεις;

Παρατήρησα προσεκτικά μια αφίσα για κάμποση ώρα και ξαφνικά φώναξα:

– Μα αυτός είστε σεις, κύριε Άγγελε!

– Αυτός είναι, πράγματι, μου το επιβεβαίωσε ο Άλφι. Ο κύριος Άγγελος, την εποχή του ήταν Άντζελμαν.

Πάνε χρόνια από τότε...

– Ο Άντζελμαν ήταν ο πρώτος σούπερ ήρωας, άρχισε να λέει ο Άλφι, ενώ καθόταν στον καναπέ. Είναι αυτός που εμφανίστηκε πριν απ' όλους τους άλλους: το Σούπερμαν, το Φάντομαν, το Φλάσμαν... Έλα κοντά μου, να σου δείξω κάτι, Αρνό. Το ρομπότ άνοιξε ένα άλμπουμ με φωτογραφίες.

Ο Άντζελμαν εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1938. Έσωσε ένα κοριτσάκι βγάζοντάς το από ένα διαμέρισμα που είχε πάρει φωτιά. Από τότε πρόσφερε τη βοήθειά του σε εκατοντάδες ανθρώπους σ' όλο τον κόσμο. Όταν βρισκόταν εκτός κινδύνου, ο Άντζελμαν εξαφανιζόταν στον ουρανό κάνοντας τέτοια ακροβατικά, που ο κόσμος έμενε με το στόμα ανοιχτό. Κυκλοφόρησαν γραμματόσημα με την εικόνα του. Όλα τα παιδιά ήθελαν να αγοράσουν τη στολή του Άντζελμαν. Ο Άντζελμαν ήταν πια πραγματικό είδωλο. Όμως, λίγο καιρό αργότερα, έκαναν την εμφάνισή τους ο Φάντομαν, ο Φλάσμαν και μερικοί άλλοι, οι οποίοι άρχισαν να τον επισκιάζουν.* Αυτοί οι νέοι σούπερ ήρωες ήταν πιο δυνατοί, πιο γρήγοροι. Τα κατορθώματα του Άντζελμαν δεν εντυπωσίαζαν πια κανέναν. Τα φτερά του σκούριασαν σιγά σιγά. Βγήκε στη σύνταξη. Εγκαταστάθηκε σε ένα διαμέρισμα μαζί με τον πιστό του σύντροφο, τον Άλφι, και από Άντζελμαν έγινε κύριος Άγγελος. Ένας άνθρωπος σαν όλους τους άλλους – ή σχεδόν.

Ο Άλφι έκλεισε το άλμπουμ. Ο κύριος Άγγελος μας κοίταζε θλιμμένος και περήφανος μαζί. Εγώ ένιωθα έναν κόμπο στο λαιμό.

– Με περιμένουν οι γονείς μου, ψέλλισα.*

– Πες μου, θα ξανάρθεις να μας δεις; ρώτησε ο Άλφι.

– Και βέβαια θα 'ρθω, είπα και τους έσφιξα το χέρι.

Ξαναπήγα πολλές φορές στο σπίτι του κυρίου Άγγελου και του παράξενου μικρού ρομπότ του. Ο Άλφι είναι απίστευτα φλύαρος, είχε πάντα χιλιάδες πράγματα να διηγηθεί για τον κύριο Άγγελο. Κατάλαβαινες πολύ καλά ότι τον λάτρευε. Όσο για τον κύριο Άγγελο, αυτός περνούσε τα απογεύματά του πάνω στη στέγη της πολυκατοικίας.

* παραμερίζουν

* είπα μέσα
από τα
δόντια μου

Έκανε διάφορους υπολογισμούς με τη βοήθεια κάποιων παράξενων οργάνων. Ο κύριος Άγγελος ήθελε να ξαναγίνει Άντζελμαν για τελευταία φορά. Ο Άλφι κι εγώ παρακολουθούσαμε μαγεμένοι όλες του τις προετοιμασίες.

Η μεγάλη μέρα έφτασε τελικά: Ντυμένος με τη στολή του ο κύριος Άγγελος αχτινοβολούσε.

- Μπορείς να αρχίσεις την αντίστροφη μέτρηση, Άλφι, φώναξε.
- 10, 9, 8...

Ο Άλφι έφτασε στο 0. Πάτησε το κουμπί που έβαλε σε κίνηση το σύστημα ανάφλεξης. Ο Άντζελμαν ξεδίπλωσε τα φτερά του και σηκώθηκε ψηλά στον αέρα μέσα σ' ένα μεγαλειώδες σύννεφο καπνού. Τέλεια απογείωση. Ο Άντζελμαν συνέχιζε να ανεβαίνει, κάνοντας εκπληκτικά ακροβατικά. Μετά από λίγο δε φαινόταν παρά μία μικροσκοπική άσπρη κουκκίδα, που χάθηκε κι αυτή μέσα στον απέραντο ουρανό.

Το σκοτάδι άρχισε να πέφτει. Ο Άλφι κι εγώ περιμέναμε να επιστρέψει.

- Μα τι κάνει τόση ώρα; είπα ανυπόμονος.
- Ο Άλφι σήκωσε τα μεγάλα μάτια του και με κοίταξε.
- Δε θα ξαναγυρίσει, Αρνό.
- Τι εννοείς δε θα ξαναγυρίσει, Άλφι;
- Ο Άντζελμαν έφυγε, Αρνό. Για πάντα.
- Μα να φύγει έτσι, χωρίς ούτε ένα αντίο και να σ' αφήσει ολόμοναχο!

– Δε μ' άφησε ολομόναχο αφού έχω εσένα, είπε απαλά ο Άλφι. Χρόνια ολόκληρα σχεδίαζε αυτό το ταξίδι. Το μόνο που περίμενε ήταν να συναντήσει κάποιον στον οποίο θα μπορούσε να με εμπιστευτεί. Κι αυτός ο άνθρωπος είσαι εσύ, Αρνό.

Ο Άλφι ήρθε να μείνει σπίτι μας. Οι γονείς μου τον περνάνε για ένα από κείνα τα γιαπωνέζικα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Κάποτε ίσως να τους διηγηθώ όλη την ιστορία... Ο Άλφι κι εγώ δε μιλάμε ποτέ για τον κύριο Άγγελο. Είναι το μυστικό μας. Απλά, πού και πού, τα χαράματα, όταν όλος ο κόσμος ακόμα κοιμάται, ανεβαίνουμε στη στέγη και κοιτάζουμε τον ουρανό. Αν αρχίσει να με πιάνει θλίψη, ο Άλφι πιάνει με το χέρι του το χέρι μου. Κι όταν σου κρατάει το χέρι ένας φίλος, η θλίψη πετάει γρήγορα μακριά.

Δραστηριότητες

1. Για ποιους λόγους ο κύριος Άγγελος ήταν ένας παράξενος γείτονας;
2. «Όταν σου κρατάει το χέρι ένας φίλος, η θλίψη πετάει γρήγορα μακριά»:
Πώς νιώθεις εσύ για τον καλύτερό σου φίλο ή την καλύτερή σου φίλη;
3. Ο κύριος Άγγελος επιστρέφει στη γειτονιά σας. Πώς θα τον υποδεχτείτε;

Ντιντιέ Λεβύ (Didier Levy 1964)

Γάλλος δημοσιογράφος. Έχει γράψει πολλές ιστορίες με θέμα το παιδί και την καθημερινότητά του. Το γράψιμό του διακρίνεται για την ευαισθησία και το χιούμορ του. Μερικά από τα βιβλία του, που δεν έχουν ακόμη μεταφραστεί στα ελληνικά είναι: *Το φιλί*, *Ο Ερνέστος*, *Η γιαγιά Αλμπέρτα*, *Πετάω σαν πατάτα*.

Προτάσεις για διάβασμα

Σιλβέν Τριντέλ, *Μακάρι να ήμουν ο ιπτάμενος ήρωας*, μετάφραση Ειρήνη Μάρρα, εκδ. Κέδρος.

Ντιμίτρι Ινκίοφ, *Τράνζης το μικρό ρομπότ*, μετάφραση Κίρα Σίνου, εκδ. Ψυχογιός.

Κίρα Σίνου

Συνάντηση στο διάστημα

Ομάδα επιστημόνων από τη Γη ταξίδεψε σε έναν πλανήτη για να εγκαταστήσει έναν σταθμό. Μαζί τους πήραν κι έναν μικρό, τον Κώστα. Μόλις έφτασαν, αντίκρισαν ξαφνικά μια ομάδα εξωγήινων. Ο Μαρίνος, ο πατέρας του Κώστα, προσπάθησε να συνεννοηθεί μαζί τους, όμως δεν τα κατάφερε. Ένας από τους εξωγήινους ύψωσε το χέρι του, δείχνοντας κάτι στον ουρανό. Οι γήινοι νόμισαν ότι οι εξωγήινοι τους απειλούν κι ήταν έτοιμοι να τους επιτεθούν.

Γύρισε το κεφάλι του. Δίπλα του στεκόταν ο μικρός εξωγήινος. Ο Κώστας αντίκρισε μέσα από το γυαλί στο κράνος τα ορθάνοιχτα από το φόβο μάτια του παιδιού. Ο μικρός ένιωθε το ίδιο όπως και αυτός. Καταλάβαινε πόσο κρίσιμη ήταν η στιγμή. Μα δεν πρέπει να ήταν ο μόνος λόγος που τον πλησίασε ο μικρός εξωγήινος. Ο Κώστας πρόσεξε ότι τα μάτια του μελετούσαν το δικό του κράνος ψάχνοντας για κάτι. Το λεπτό χέρι σηκώθηκε ξαφνικά κι απλώθηκε. Ο Κώστας έκανε ναπισωπατήσει, μα το παιδί τον πρόλαβε. Ένα από τα τρία δάχτυλα πάτησε κάποιο κουμπάκι στο κράνος και την ίδια στιγμή ο Κώστας άκουσε στ' αυτιά του μια ψιλή φωνή. Και δεν την άκουγε μονάχα, αλλά καταλάβαινε κιόλας τι του έλεγε:

– Πρέπει να τους σταματήσουμε προτού γίνει το κακό. Οι δικοί σου ξαφνιάστηκαν τόσο από την απρόσμενη συνάντηση, που δε σκέφτηκαν να προσαρμόσουν το μήκος κύματος της συσκευής σας, κι έτσι δεν άκουσαν λέξη απ' αυτά που προσπαθούσαν να τους πουν οι δικοί μου.

– Ωχ, τι πάθαμε! έκανε ο Κώστας, ώστε ο αυτόματος μεταφραστής λειτουργούσε, όμως το μήκος κύματος ήταν λανθασμένο! Σωστά τα λες, φίλε, τρέχα να το εξηγήσεις στους δικούς σου κι εγώ θα σταματήσω τους δικούς μου προτού είναι αργά.

Αργότερα, όταν ο κίνδυνος της συμπλοκής αποσοβήθηκε* και οι αστροναύτες από τους δυο διαφορετικούς κόσμους κάθονταν δίπλα δίπλα κοντά στην άκατο,* ο Μαρίνος ρώτησε:

* ξεπεράστηκε

* μικρό σκάφος

– Πώς βρεθήκατε εσείς εδώ; Προτού προσγειωθούμε ελέγξαμε καλά τον αστεροειδή* και δεν είδαμε κανένα διαστημόπλοιο.

– Στείλαμε το διαστημόπλοίο μας να μας φέρει τα υλικά που μας χρειάζονται για το χτίσιμο.

– Πρόκειται να χτίσετε εδώ; πετάχτηκε ο Δημοσθένης. Εδώ στην ερημιά;

– Ακριβώς εδώ, απάντησε ο αρχηγός των άλλων. Θα κατασκευάσουμε έναν ενδιάμεσο σταθμό. Ερχόμαστε από το Α του Κενταύρου. Ανακαλύψαμε ότι σ' ένα μικρό ηλιακό σύστημα στην άκρη του Γαλαξία μας υπάρχει ένας πλανήτης όπου οι συνθήκες είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη οργανισμών ομοίων με τους δικούς μας, κάτι πολύ σπάνιο σ' ολόκληρο το διάστημα, κι έτσι ξεκινήσαμε να τον εξερευνήσουμε.

– Χα, χα, χα! γέλασε ο πατέρας του Κώστα. Πρόκειται δηλαδή να μας κάνετε επίσκεψη. Κοίτα όμως σύμπτωση! Και μεις έχουμε εντολή να εγκαταστήσουμε εδώ αποθήκες καυσίμων για τα διαστημόπλοιά μας, που θα ταξιδέψουν στο δικό σας ηλιακό σύστημα.

– Για φαντάσου! έκανε ένας από τους εξωγήινους. Να συνεργαστούμε τότε και να κατασκευάσουμε μαζί το διαπλανητικό σταθμό, έτσι που να είναι κατάλληλος και για σας και για μας;

– Πολύ καλή ιδέα, συμφώνησε ο Μαρίνος. Ο σταθμός θα εξυπηρετήσει όλους μας.

Δραστηριότητες

1. Βρίσκουμε στο κείμενο τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιείται η τεχνολογία και τα επιτεύγματά της. Μπορούμε να συζητήσουμε γι' αυτούς.
2. Γράφουμε ένα κείμενο για μια μελλοντική συνάντηση των δύο κόσμων (των ανθρώπων της Γης και των όντων του πλανήτη από το Α του Κενταύρου).

Κίρα Σίνου (Ροστόφ Ρωσίας)

Έχει γράψει διηγήματα και μυθιστορήματα για παιδιά και εφήβους. Μερικά έργα της είναι: *Στη χώρα των μαμούθ*, *Το αίνιγμα του πύργου*, *Το τέλος των τεράτων*.

Πρόταση για διάβασμα

Ουμπέρτο Έκο, *Οι τρεις κοσμοναύτες*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο τίτλος του Ανθολογίου,
Στο σκολεϊό του κόσμου, προέρχεται από τη
«Φλογέρα του βασιλιά» του Κωστή Παλαμά.

«Πέσαν τ' άνθη στην ποδιά σου,
άστρα γέμισε ο γιαλός»
(κείμενα για τη φύση και την οικολογία)

Ο τίτλος της ενότητας προέρχεται
από το ποίημα του Γιάννη Ρίτσου
«Παιχνίδια τ' ουρανού και του νερού»
(Ποιήματα, τ. 3ος) και το μότο

από τον *Έλιο τον ηλιάτορα* του Οδυσσέα Ελύτη.

1. Μάνος Κοντολέων, «Το πορτοκάλι και μια ηλιαχτίδα», από το βιβλίο *Ένα συρτάρι γεμάτο όνειρα*, Άγκυρα, Αθήνα 1988.
2. Λέο Μπουσκάλια, «Η πτώση του φύλλου που το έλεγαν Φρέντυ», από το ομώνυμο βιβλίο, μετάφραση Μπάμπη Γραμμένου, Γλάρος, Αθήνα 1991.
3. Ντάιαν Σέλντον, «Το τραγούδι της φάλαινας», από το ομότιτλο βιβλίο, μετάφραση Ρένα Ρώσση-Ζαΐρη, Ρώσσης, Αθήνα 1995.
4. Ζωή Βαλάση, «Όπου η Τρελούτσικη γίνεται ένας ήλιος αρμυρός, ήλιος θαλασσινός», από το βιβλίο *Τα μαγικά μολύβια*, Κέδρος, Αθήνα 31985.
5. Μαριανίνα Κριεζή – Ρεγγίνα Καπετανάκη, «Έκτακτα μέτρα στη Λιλιπούπολη για το νέφος», από το δίσκο *Εδώ Λιλιπούπολη*.
6. Νίκος Γκάτσος, «Ο εφιάλτης της Περσεφόνης», από το *Φύσα, αεράκι, φύσα με, μη χαμηλώνεις ίσα με*, Ίκαρος, Αθήνα 31995.
7. Χρήστος Μπουλώτης, «Η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν», από το ομώνυμο βιβλίο, εκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα 1995.

«Και πάμε. Εμάς προσμένει το σπιτάκι»
(κείμενα για την οικογένεια)

Ο τίτλος της ενότητας είναι από τη συλλογή
του Κωστή Παλαμά «Τα δεκατετράστιχα»
(Άπαντα, τ. 7ος) και το μότο από το ποίημα

του ίδιου «Το σπίτι που γεννήθηκα»,
της συλλογής «Τα παράκαιρα» (Άπαντα, τ. 7ος).

8. Γιάννης Ρίτσος, «Πρωινό άστρο», από τα Ποιήματα 1930-1960 (2ος τόμος), Κέδρος, Αθήνα 51974.
9. Ρούντο Μόριτς, «Πώς βάφτηκαν κόκκινα τ' αστεράκια», από το βιβλίο *Ιστορίες του δάσους*, μετάφραση Ντίνας Σιδέρη – Κώστα Ασημακόπουλου, Δωρικός, Αθήνα χ.χ.
10. Θέτη Χορτιάτη, «Λούνα παρκ, παππούλη μου!», από την *Ανθολογία παιδικής ποίησης*, Λιβάνης, Αθήνα 2000.
11. Μερσέ Κόμπανυ, «Η ιστορία του Ερνέστου», από το ομώνυμο βιβλίο, μετάφραση Τζένη Γαβαλάκη, Πατάκης, Αθήνα 52000.

«Κόκκινη κλωστή δεμένη...»
(κείμενα από την παράδοση)

Ο τίτλος της ενότητας είναι στερεότυπη φράση
των λαϊκών παραμυθιών. Το μότο προέρχεται
από τη συλλογή *Εκλογή από τα τραγούδια του
Ελληνικού λαού*, του Ν. Πολίτη.

12. «Λιοντάρι και αγριόχοιρος», από το βιβλίο της Έλλης Αλεξίου *Μύθοι του Αισώπου*, Καστανιώτης, Αθήνα 21986.
13. Τάσος Αποστολίδης – Κώστας Βουτσάς, «Το λιοντάρι και το αγριογούρουνο», από το βιβλίο *Οι μύθοι του Αισώπου σε κόμικς*, εκδ. Γράμματα, Αθήνα χ.χ., τ. 1ος.
14. Λαϊκό παραμύθι, «Ο ποντικός κι η θυγατέρα του», από τα *Ελληνικά παραμύθια*, τ. Α', εκλογή Γ.Α. Μέγα, Εστία, Αθήνα 11998.
15. Χάρης Σακελλαρίου, «Ο θεός Διόνυσος», από το βιβλίο *Ελληνική μυθολογία (Οι θεοί)*, Μίνωας, Αθήνα χ.χ.
16. Νανά Νικολάου, «Γλωσσοδέτης», από τον ψηφιακό δίσκο του Νότη Μαυρουδή, *Χάρτινο καράβι*.
17. «Παροιμίες», από *Το βιβλίο όλων των χωρών: Εικονογραφημένος ποιητικός άτλαντας*, Δελθανάσης, Αθήνα 31992.
18. «Παροιμιόμυθοι», από το βιβλίο *Νεοελληνικοί παροιμιόμυθοι*, επιμ. Δ.Σ. Λουκάτος, Ερμής, Αθήνα 1972.
19. «Αινίγματα», από τα *Νανουρίσματα, Ταχταρίσματα, Παινέματα...*, εκδ. Θυμάρι, Αθήνα 21994, και από το βιβλίο του Μηνά Αλεξιάδη *Καρπαθιακή λαογραφία, Όψεις του λαϊκού πολιτισμού*, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Καρπάθου, Αθήνα 2001.
20. «Λογοπαίχνιδο», από τα *Νανουρίσματα, Ταχταρίσματα, Παινέματα...*, εκδ. Θυμάρι, Αθήνα 21994.
21. «Ο μόχθος της μύγας», από τα *Παραμύθια της Καλαβρίας*, λογοτεχνική απόδοση Παντελής Ζούρας, Ακρίτας, Αθήνα 2003.
22. Πιπίνα Τσιμικάλη, «Ο Πρασινοσκούφης», από το ομότιτλο βιβλίο, Αστήρ, Αθήνα 21958.
23. «Ύπνε μου, έπαρέ μου το», από τα *Νανουρίσματα, Ταχταρίσματα, Παινέματα...*, εκδ. Θυμάρι, Αθήνα 21994.

«Ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα πρώτα Δόξα Σοι»
(κείμενα για τη θρησκεία)

Ο τίτλος της ενότητας προέρχεται από
Το άξιον εστί του Οδυσσέα Ελύτη,
και το μότο από το ποίημα
«Πρόσωπο με πρόσωπο»
της συλλογής *Ηλιακός λύχνος*
του Νικηφόρου Βρεττάκου.

24. Νικηφόρος Βρεττάκος, «Η Ειρήνη, ο Ιησούς και το πουλί», από τα *Ποιήματα*, τ. Β΄, Τρία Φύλλα, Αθήνα 2^η1984.
 25. Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ, «Είσαι ο ουρανός ο απέραντος», από τα *Ποιήματα*, μετάφραση Κ. Τρικογλίδη, εκδόσεις Γ. Μόσχου, Αθήνα χ.χ.
 26. Έλσα Χίου, «Ο Νορντίν στην εκκλησιά», από το βιβλίο *Η νενέ η Σμυρνιά*, Καστανιώτης, Αθήνα 1993.
 27. Ντίνα Χατζηνικολάου, «Η δική μου προσευχή», από τη συλλογή ποιημάτων *Χρυσό καλοκαίρι*, Πατάκης, Αθήνα 1998.
 28. «Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Κεφαλονιάς» από το ποίημα «Άγιος Βασίλης» (Νικολάου Δ. Τζουγανάτου, από το ανάτυπο «Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Κεφαλονιάς», *Παρνασσός*, τ. ΙΘ΄, τχ. 1, Αθήνα 1977).
 29. Βούλα Μάστορη, «Τότε που πήγαμε βόλτα τον Επιτάφιο», από το βιβλίο *Εκείνη τη φορά*, Πατάκης, Αθήνα 2^η1997.
 30. Κώστας Βάρναλης, «Η μάνα του Χριστού», από το βιβλίο *Ποιητικά*, Κέδρος, Αθήνα 1956.
- ❖
- «Όμορφή μου, καλή, γλυκιά πατρίδα»
(κείμενα από την Ιστορία)
Ο τίτλος της ενότητας είναι από το ποίημα του Λορέντζου Μαβίλη «Πατρίδα»
(*Τα έργα του Λορέντζου Μαβίλη*), και το μότο από την ωδή του Ανδρέα Κάλβου
«Εις Σάμον» (*Λύρα*).
31. Καλλιόπη Σφαέλλου, «Το ξύλινο άλογο», από το βιβλίο *Ιλιάδα* (διασκευή), Άγκυρα, Αθήνα 1989.
 32. Ομήρου Ιλιάδα. «Ο Δούρειος ίππος», κείμενα Βασίλη Ρώτα, εικονογράφηση Α. Αβαγιανού (*Κλασικά Εικονογραφημένα*, αρ. 1276).
 33. Νώντας Έλατος, «Ένας περίπατος στην πόλη», από το βιβλίο *Ο Χάρης του Θεαγένη*, Ιδεοθέατρον, Αθήνα 1999.
 34. Ρήγας Βελεσπινλής, «Θούριος», από το βιβλίο *Ρήγας*, έρευνα, συναγωγή και μελέτη Λ.Ι. Βρανούση, Βασική Βιβλιοθήκη, αρ. 10, Αετός Α.Ε., Αθήνα 1953.
 35. «Το μικρό κλεφτόπουλο» (δημοτικό τραγούδι), από το βιβλίο του Ν. Γ. Πολίτη, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*, εκδ. Ιστορική Έρευνα, Αθήνα χ.χ.
 36. Διονύσιος Σολωμός, «Ελεύθεροι πολιορκημένοι», από τον Α΄ τόμο των *Απάντων*, *Ποιήματα*, επιμ. Λίνου Πολίτη, Ίκαρος, Αθήνα 1979.
 37. Κώστας Καρυωτάκης, «Ο Διάκος», από το βιβλίο *Άπαντα τα ευρισκόμενα*, τ. Α΄, Ερμής, Αθήνα 1983.
 38. Άλκη Ζέη, «Οι Γερμανοί και οι πρόκες», από το βιβλίο *Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου*, Κέδρος, Αθήνα 56^η1996.
 39. Λιλίκα Νάκου, «Ο Τζοβάνι», από τη συλλογή διηγημάτων *Η κόλαση των παιδιών*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα χ.χ.
 40. Μάρω Δούκα, «Εδώ Πολυτεχνείο...», από το βιβλίο *Η αρχαία σκουριά*, Κέδρος, Αθήνα 2^η1980.
 41. Δημήτρης Ραβάνης-Ρεντής, «Χαρμόσυνο γεγονός», από το βιβλίο *Ρεπορτάζ για ένα ζεστό Νοέμβρη*, Κέδρος, Αθήνα 1974.
 42. Μαρία Πυλιώτου, «Χαρούμενοι χαρταετοί», από την ομώνυμη συλλογή διηγημάτων, Λευκωσία 1976.
 43. Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «Αιγιαλούσα», από την ποιητική συλλογή *Αιγιαλούσης επίσκεψις*, Άγρα, Αθήνα 2003.
- ❖
- «Υγεία μου, πλούτη μου»
(κείμενα για την υγεία και τον αθλητισμό)
Ο τίτλος της ενότητας προέρχεται από τις παροιμιώδεις φράσεις του λαού μας και το μότο από το ποίημα του Κωστή Παλαμά
«Ο Ολυμπιακός ύμνος» της συλλογής
Η ασάλευτη ζωή.
44. Ευγένιος Τριβιζάς, «Η Δόνα Τερηδόνα», από το βιβλίο *Η Δόνα Τερηδόνα και το μυστικό της γαμήλιας τούρτας*, Καλέντης, Αθήνα 2001.
 45. Σοφία Ζαραμπούκα, «Ο ωραίος Δαρείος», από το ομότιτλο βιβλίο *Ο ωραίος Δαρείος*, Πατάκης, Αθήνα 3^η2002.
 46. Τζάνι Ροντάρι, «Ο μαύρος ήλιος», από το δίσκο *Η ηχώ και τα λάθη της* (Σείριος LP SMH-85.020), πλευρά Α΄, διασκευή: Άννα Μαργαριτοπούλου, μουσική: Λένα Πλάτωνος, τραγούδι: Σ. Γιαννάτου (στίχοι Gianni Rodari).
 47. Μάρω Λοϊζου, «Η Κατερίνα και ο Αόρατος στο σκοτάδι» από το ομότιτλο έργο, Πατάκης, Αθήνα 1988.
 48. Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, «Η αιμοδοσία», από το *Σπίτι για πέντε*, Πατάκης, Αθήνα 1987.
 49. Γρηγόριος Ξενόπουλος, «Ο πονόδοντος του Γκρινάρη», από *Τα πουλιά της αυλής*, εκδόσεις Αφοί Βλάσση, Αθήνα 1998.
 50. Παντελής Καλιότσος, «Ένας αλλιώτικος ποδοσφαιρικός αγώνας», από το *Ένα σακί μαλλιά*, Πατάκης, Αθήνα 2^η1997.
 51. Αγγελική Βαρελλά, «Σπύρος Λούης», από το βιβλίο *Καλημέρα, Ελπίδα*, Πατάκης, Αθήνα 2003.
- ❖
- «Να φτιάξω έναν κόσμο
που τίποτα δε θα του λείπει»
(κείμενα για την κοινωνία)
Ο τίτλος της ενότητας προέρχεται από το ποίημα «Ανασύνθεση» του Νικηφόρου Βρεττάκου, της συλλογής «Το βάθος του κόσμου» (*Τα Ποιήματα*, τ. 2ος), και το μότο από το ποίημα του Walt Whitman
«Salut au monde»
(Γουίτμαν, μετάφραση Χ. Βλαβιανός, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1986).
52. Οδυσσέας Ελύτης, «Ο γλάρος», από *Τα Ρω του έρωτα*, Ύψιλον, Αθήνα 13^η1986.

53. Λίτσα Ψαραύτη, «Το περιβόλι του Σαμίχ», από *Το διπλό ταξίδι*, Πατάκης, Αθήνα ¹³1997.
54. Γιώργος-Μενέλαος Μαρίνος, «Το τραγούδι του κλόουν», από *Τα τραγούδια μου*, Κέδρος, Αθήνα 1994.
55. Φωτεινή Φραγκούλη, «Παππούς και εγγονή», από *Το μισό πιθάρι*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.
56. Ναζίμ Χικμέτ, «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά», από το έργο *Η στρατιά των πεινασμένων προχωρεί*, μετάφραση Τάσος Ιορδάνογλου, εκδόσεις Πρόδρομος Κυρκόπουλος, Θεσσαλονίκη 1987.
- ❖
- «Με προορισμό την επόμενη χιλιετία...»
(κείμενα για την τεχνολογία
και την επιστημονική φαντασία)
Ο τίτλος της ενότητας προέρχεται
από το ποίημα «Προσεχής αποβίβαση».
- του Τίτου Πατρίκιου (*Αντικριστοί καθρέφτες*),
και το μύθο από το ποίημα
«Ο εφευρέτης κύριος Φάνης» του Γ.-Μ. Μαρίνου
(*Τα τραγούδια μου*).
57. Ρόαλντ Νταλ, «Η τρεχάλα», από το βιβλίο *Ο Απίθανος κος Φοξ*, μετάφραση Τόνια Καφετζάκη, Ψυχολογία, Αθήνα ⁴2003.
58. Ιούλιος Βερν, «Περίπατος στο βυθό της θάλασσας», από το έργο *Είκοσι χιλιάδες λέυγες κάτω από τις θάλασσες*, Αστήρ, Αθήνα 1959.
59. Ντιντιέ Λεβύ (Didier Levy), «Αντζελμαν», από το ομότιπλο έργο, μετάφραση Λίλα Κονομάρα, Παπαδόπουλος, Αθήνα 2003.
60. Κίρα Σίνου, «Συνάντηση στο διάστημα», από τη συλλογή διηγημάτων *Η Λι Σι και οι έξι πειρατές*, Κέδρος, Αθήνα ³1999.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

σ. 11 Οι ηλιαχτίδες ταξιδεύουν (φωτογραφία: Ρωμύλος Παρίσης). σ. 14 Νικόλαος Λύτρας, <i>Το γαϊδουράκι</i>, Εθνική Πινακοθήκη - Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου. σ. 18 Μεγάπτερη φάλαινα (επεξεργασία: Δ. Παρίση). σ. 27 Η αρπαγή της Περσεφόνης (Ελληνική μυθολογία, Οι θεοί, τ. 2ος, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1986). σ. 32 Καρέττα-Καρέττα (δεξιά), Μικρά νεογέννητα Καρέττα-Καρέττα (αριστερά), Greece, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 1995. σ. 38 Φώκια Μονάχους-Μονάχους με το μικρό της, Greece, ό.π., Αθήνα 1995. σ. 44 Ήταν όλα τους παιδιά μου... Greece, ό.π., Αθήνα σ. 47 Αίσωπος (απόδοση: Δ. Παρίση). σ. 53 Το Μνημείο του Λυσικράτη (Αθήνα, Πλάκα). Γκραβούρα, αρχείο Βάσως Ψαράκη. σ. 54 Παράσταση από το διάζωμα του Μνημείου του Λυσικράτη (επεξεργασία: Δ. Παρίση). σ. 56 Το Μνημείο του Λυσικράτη (φωτογραφία: Ρωμύλου Παρίση). σ. 78 Κάλαντα (Μυτιλήνη). Φοίβος Ανωγειανάκης, <i>Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα</i>, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1976. σ. 80 Επιτάφιος (Ευαγγελίστρια, Σκιάθος) (φωτογραφία: Ρωμύλου Παρίση). σ. 82 Τοιχογραφία της Μονής Σταυρονικήτα (επεξεργασία: Δ. Παρίση). σ. 90 Βικέντιος Λάντσαρ, <i>Ακρόπολη</i>. Χρύσανθος Χρήστου, <i>Εθνική Πινακοθήκη, Ελληνική ζωγραφική 19ος-20ός αιώνας</i>, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1992. σ. 93 Η Χάρτα του Ρήγα. Ιστορία του Νέου Ελληνισμού (1770-2000), εφημ. Τα Νέα, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, τ. 2ος.	σ. 95 Θεόδωρος Βρυζάκης, <i>Η Έξοδος του Μεσολογίου</i>. Χρύσανθος Χρήστου, <i>Εθνική Πινακοθήκη, Ελληνική ζωγραφική 19ος-20ός αιώνας</i>, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1992. σ. 98 Θεόφιλος Χατζημιχαήλ, <i>Αθανάσιος Διάκος</i>. Θεόφιλος, <i>ζωγραφικοί πίνακες</i>, Δήμος Μυτιλήνης – Μουσείο Θεόφιλου, Αθήνα 1986. σ. 109 Φωτογραφίες από τον καιρό της Κατοχής. <i>Ιστορία του Νέου Ελληνισμού</i>, ό.π. σ. 111 Από επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου (φωτογραφία). Γιάννης Φάτσης, <i>Πολυτεχνείο '73</i>, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1983. σ. 112 Στον αυλόγυρο του Πολυτεχνείου (φωτογραφία), ό.π. σ. 114 Συνθήματα του Πολυτεχνείου (φωτογραφία), ό.π. σ. 118 Μετά την εισβολή, το 1974 (φωτογραφία). Η κατεχόμενη γη μας. Υπουργείο Παιδείας – Διεύθυνση Εκπαίδευσης – Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, Λευκωσία 1993. σ. 120 Κύπρος, Κατεχόμενα (φωτογραφία), ό.π. σ. 147 Ο ολυμπιονίκης Σπύρος Λούης (φωτογραφίες της εποχής). Οι Έλληνες ολυμπιονίκες, εφημ. <i>Ελεύθερος Τύπος</i>, Αθήνα. σ. 149 Ο Λούης τερματίζει (αναπαράσταση), ό.π. σ. 159 Γιώργος-Μενέλαος Μαρίνος (φωτογραφία), <i>Τα τραγούδια μου</i>, Κέδρος, Αθήνα 1994. σ. 171 Το δάσος του νησιού Κρέσπο. Ιούλιος Βερν, <i>20.000 λέυκες υπό την θάλασσα</i>, μετάφραση Γεωργίου Δ. Παπαϊωάννου, Εκδοτικός Οίκος Ιωάννου Σιδέρη, Αθήνα χ.χ.

ΤΕΛΟΣ

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

Απογορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

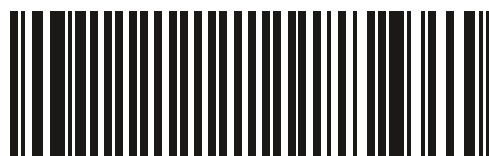
ISBN Set 978-960-06-2528-8

T.B' 978-960-06-2529-5

Κωδικός Βιβλίου: 0-10-0068

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ & ΕΚΔΟΣΕΩΝ

(01) 000000 0 10 0068 9